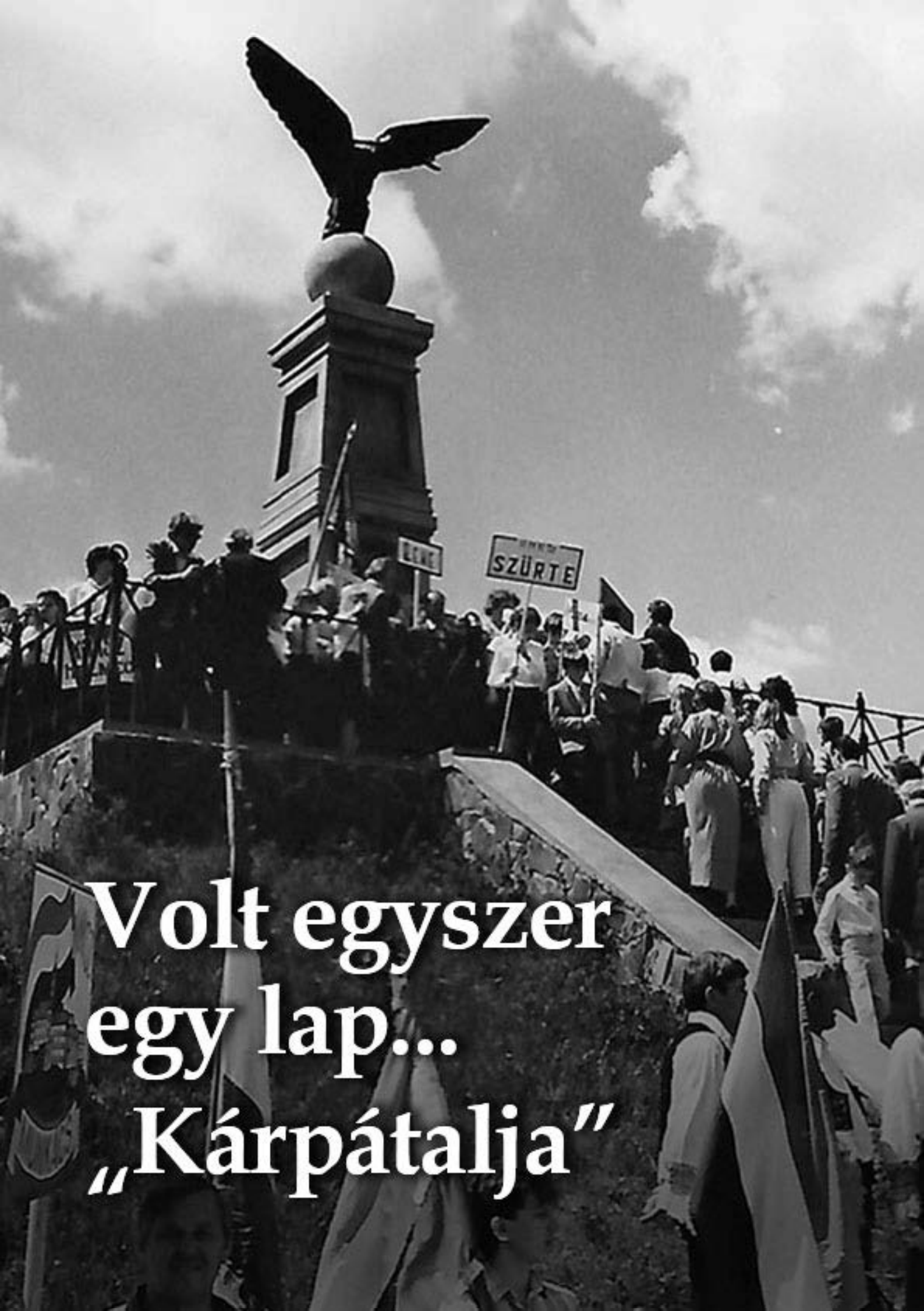

Volt egyszer egy lap... „Kárpátalja"

Mankovits Tamás:

Kárpátalja lap

1990 – 1994.

Ny.sz. B/PHF/398/Bo/1990

Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet
Alapítvány A Kelet- és Közép-Európai Kutatásért és Képzésért

ISBN 978-615-00-2481-3

2014-2018

Kiss Erzsébet: Volt egyszer Kárpátalján egy lap

Kötődésem Kárpátaljához

Kárpátalja lap

1990. I. évfolyam

Miskolci Bölcsész Egyesület
(Miskolc, 1990. december 13.)

1991. II. évfolyam

1992 III. évfolyam

1993. IV. évfolyam

1994. V. évfolyam

1994. Választási különszámok

Fotók

Nagy Zoltán Mihály: Csöbörből vödörbe

Kiss Erzsébet

Volt egyszer Kárpátalján egy lap

Volt egyszer Kárpátalján egy lap, értelemszerűen Kárpátalja volt a neve. Több mint 20 év távlatából, és csak az emlékeimre támaszkodva kell arról írnom, hogy mit is jelentett akkor nekünk az újság tartalma és az élet körülötte. Nincs belőle példányom, áttelepülésem a könyvtáram újraértelmezését igényelte, és a tegnapi újság sem kellett, mivel nagy reményekkel indultam a holnapba. Ez persze nagy ostobaság volt, mert a Kárpátalja nemcsak egy újság, hanem a kárpátaljai magyarság feltámadásának, újraépülésének egyik fő inspirátora volt.

Az 1980-as évek közepétől lubickoltam az élet örömeiben. Köszönhetően a bolsevista ideológia becsődölésének és a Gorbacsov nevével fémjelzett peresztrojkának a Szovjetunióban és Kárpátalján is felpezsdült az élet. Az értelem, a kultúra korábban elhallgatott, félretett értékei egyszerre törtek a felszínre. Ungváron színházfesztiválok sorát rendezték, olyan művészek kaptak kiállítási lehetőséget, hogy ájuldoztunk lépten-nyomon a gyönyörűségtől. A történésekről pedig a jó kávézókban, és az első, magánkézben lévő Váralja – mint kultúrkocsma – kandallójánál beszélgettünk éjszakába nyúlóan, és senkit sem érdekelt már, hogy ki hallgatózik. Gazdaságilag persze egyre nehezebb volt a helyzet, de nem számított, hogy nincs fűtés a moziban, ha Tarkovszkij-összest lehetett hétről hétre nézni – minden miatt vacogva. Mert tört fel a mélyből az iszony is. Az igaztalanul elpusztított embermilliók tragédiáját már nem lehetett elhallgatni, és az áldozatokon keresztül könnyű volt elismerni, hogy a szovjet diktatúra a halál, a pusztítás, az embertelenség hatalma volt. Ezeket a szavakat így együtt nem nagyon mondták ki, pedig ha megtörténik, akkor talán ma kevesebb lenne a nosztalgiázók társasága. Az igazság szellőztetése természetesen Moszkvából indult, az emberek sorban álltak az Ogonyok közéleti és kulturális hetilapért és a havonta megjelenő Novij Mirért, amely két-három hónap alatt lehozta a később megjelenő nagyregényeket, például Szolzsenyicintől a Gulágot.

Nem voltam aktív szereplője az ungvári, a kárpátaljai magyar közéletnek. Legfőképpen azért, mert amit a szovjet láttatni engedett a magyarnak magából, az nekem kevés volt. És sokszor visszataszító is. Jól ki volt az találva, hogy egy évben legalább kétszer elvittek az iskolából bennünket, hogy magyar műdalokat élvezhessünk a helyi zeneművészek koncertjének köszönhetően. Gyerekként csak utáltuk, később megértettük, valahol ez is része volt a magyarság megnyomorításának. Amikor megismerkedtem a művészvilág egy részével, láttam, hogy milyen áldozatot kellett hozniuk ahhoz, hogy zenészként színpadra léphessenek. Például december 24-én otthon nem mertek karácsonyfát állítani sem ők, sem a magyar orvosok, egyetemi tanárok – mert egy karácsonyfával már az állásukat kockáztatták. Gyereket keresztelni csak titokban lehetett vagy otthon, mert a pap is illegalitásban volt, főként ha görög katolikusként tisztelhettük. A szüleim nem voltak támadható pozícióban, az általuk védett családi körünkben mi a magyarságunk tradícióit megéltük, s ha gyerekként az iskolai történelemóra után otthon ki mertem mondani, hogy ’56-ban ellenforradalom volt Magyarországon, akkor rendesen ki lettem oktatva.

Az 1989-es magyarországi változások összeadódtak a peresztrojka helyi hatásaival, és a magyarság egyszerre tényezővé vált. Mint legnagyobb létszámú kisebbség alkalmas volt arra, hogy érdekképviseletet hozzon létre, érdekérvényesítsen. Megalakult a Kárpátaljai Magyarok Kulturális Szövetsége, amely neve ellenére egyértelműen politikai szerveződés volt. Az Antall-kormány áramoltatni kezdte támogatását a határon túliak felé, amelynek jelentős háttere lett az Ungváron megnyílt Magyar Konzulátus. Egyszerűsödött a határátkelés,

mindenki ölelte keblére a magyarul beszélő magyarokat. Szerencsére nagyon értelmes rendezvények, szakmai képzések sokaságára sikerült eljutni, s tágult a világ. Akkortájt találkoztam a Kárpátalja lappal, a munkatársakkal, akik a Kárpáti Igaz Szó újságíróiból verbuválódtak, hogy végre igazat írhassanak. Minden eseményen ott voltak, mindenről tudósítottak szelíden, líraian és provokatívan, radikális véleménnyel.

Az újság tartalma az indulástól kezdve sokkoló volt. Szembesített azzal, hogy az eltelt évtizedekben hogyan tüntettek el bennünket. Elsődlegesen fizikailag, szinte ivartalanítva a megye magyarságát, mert 20 000 embernek nem, vagy nem időben született gyermeke. Folyamatosan jelentek meg a cikkek a gulágra elhurcolt, megkínzott, meggyalázott, megölt emberekről. Semmi másért, csak mert magyarok, svábok, hívő emberek voltak. Írtak a lapban a szolyvai gyűjtőtáborról, amely megsemmisítő hely is volt. Ezek a cikkek közrejátszottak abban, hogy az emberek kezdtek megnyílni a családjukon belül és a nyilvánosság számára. Rendezvények sokasága elemezte a múltat, emléktáblák, kopjafák kezdtek sokasodni a falvakban, és végül létrejött a szolyvai emlékpark is, felsorolva a megszámlálható áldozatokat. Civilek újra görög katolikus papok lettek, a református helyi erők újraszervezték soraikat, a katolikusok pedig remek tudású magyarországiakkal építették a templomba járók egyre bővülő közösségét.

Mennyien is vagyunk? Kik is vagyunk? Milyen értékeket képviselünk? Az írásokon keresztül hétről hétre szembesültünk ezekkel a kérdésekkel. Kezdtük újratanulni a helységneveket. Gyertyánliget, Ökörmező, Kisszelmenc – a „kettézárt” falu. A magyar érdekképviselet elkezdett küzdeni a magyar helységnevek és névtáblák visszaállításáért. Kiderült, hogy a szórványban élőknek Rahó környékén milyen fontos a magyarságuk. Katasztrofálisan rossz hegyi utakon jutottunk el a pici ruszin településekre, ahol az emberek egy része magyarul élt. Többségük ugyan egykor – őseit tekintve – betelepített német volt, de a karácsonyt magyarul kántálta végig decemberben, aztán ruszinul január elején. Kisebbségben többfajta identitásunk van, s ez nem baj, csak gazdagabbak leszünk általa.

Egyre több olyan embert ismertünk meg, akiken keresztül megtanulhattuk, hogy vannak olyan értékeink, amelyekre büszkék lehetünk – színházban, népzenében, irodalomban, kémiában, orvoslásban… A Szovjetunióban Kárpátaljáról nem nagyon lehetett kivándorolni, legfeljebb jó házassággal Magyarországra, vagy közeli rokonhoz. A belső emigráció viszont működött. A zenésztársadalom színe- java Lembergben, az orvosok Észtországban, mérnökök sokasága Kijevben kamatoztatta tudását, mert oda mentek tanulni és ottragadtak. Keserű sors volt a szülővárostól, falutól távolabb alkotni, de jobb volt, mint agyonnyomorodva otthon a kocsmában siránkozni, hogy milyen igazságtalan az élet. Ez az emigráció is szervezkedett, és egyre többet olvastunk róluk, többüket csodálva. Csak jóval később gondoltunk arra, mennyivel jobban élhetnénk a Kárpát-medencében, ha a kiválóságainkat különböző válogatott módszerekkel nem kergetjük el, hogy messzi földeken más országokat gazdagítsák.

A magyarság egyre nagyobb értéket képviselt Kárpátalján. Idős ruszinok kezdtek el magyarul beszélni, énekelni, emlékeik szavait formázgatták, orosz és ukrán kisgyerekekkel teltek meg a magyar iskolák. Rendezvények sokasága valósult meg, kultúrától a szakmai szerveződésig kicsiknek és nagyoknak. A kollektív emlékezetben sem volt annyi magyar zászló, amennyi nálunk lobogott, még a közintézmények falán is, ahol a magyar lakosság aránya elérte 10%-ot. És zengett a Himnusz, megtanultuk a Székely himnuszt is, és a hivatalos hatalmat ez nem érdekelte. Szakadt szét az unió, a tagköztársaságokban lőtték az embereket, nem volt tényező a magára találó kárpátaljai magyarság radikálisabb igényektől mentes aktivitása.

Először csak önkéntes voltam a Kárpátaljai Magyarok Kulturális Szövetségénél, később munkatárs is. Szabad időmben, délutánonként néhány órát dolgoztam pont akkor, amikor a szövetség is adminisztrálta a ruszin munkaszolgálatosok kárpótlási igényeit. Ködös, nyálkás télutó volt. Az idős ruszinok hajnalban érkeztek, és több órát álltak sorban az utcán,

átáztak, mire bejutottak a magyar konzulátusra vagy a KMKSZ irodájába. Az idős férfiaknak naftalinszaga volt, mert elővették a szekrényből a csak ünnepnapokon hordott sokéves posztókabátjukat és kisuvickolták a csizmájukat, cipőjüket, mert egy ország elégtételt szolgáltatott az elhallgatott ruszinságnak, és mert a tisztesség ezt kívánta. Méltóság, alázat, megbecsülés és szeretet volt bennük, és persze kérdés is a szemekben, hogy igaz lesz-e, amiről beszélnek. Ott és akkor olyan szövetség újraélesztésére volt lehetőség, ami Rákóczival kezdődött és Kárpátalja autonómiájának gyors folyamatú megvalósítását eredményezhette volna. De a helyi magyar vezetők ezt a lehetőséget nem tartották arra érdemesnek, hogy életet öntsenek belé – vagy csak nem voltak jó stratégák. Valahogy különös érzékünk van ahhoz, hogy azoknak a népeknek a szövetségét, akikkel úgy élünk szomszédságban, hogy sohasem ártottunk egymásnak, és a bajban egymást segítettük a régmúltban, ne teljesítsük ki a legnagyobb felületen.

Pisztraháza. Ezt a településnevet mi a Kárpátaljából, a világ pedig a magyarországi médiából tanulta meg. A szovjet hadvezetés a totális becsődölés szelét nem érzékelve és a végsőkig kitartva egy eldugott kis zugban, a kárpátaljai Pisztraházán egy olyan megaradart kezdett el építeni, amely katonai felderítési funkciója mellett, sugárzási erejét tekintve sivatagot bírt volna létrehozni a területen. A háború utáni első megyei össznépi tüntetés a radar építése ellen szerveződött meg, s a hatalom már nem lépett közbe. Néhány meginterjúvolt hadvezető cinikusan nyilatkozott, hogy az nem baj, ha a folyók kiszáradnak és a kutak elapadnak a radar működése során, mert majd kapunk zacskós vizet. A nemzetközi tiltakozásnak köszönhetően a radar építését leállították. Közben a hírvivőt, aki a tudósításokat készítette, Mankovits Tamást, a Kárpátalja főszerkesztőjét a KGB ügynökei jól megverték és többször megfenyegették. Mondott-e valaki a médiatudósításokért köszönetet a kötelező fizetségen túl?

Nem lenne teljes ez az emlékezés, ha nem szólnék a háttérsegítségről, amely a Kárpátalja köré épült hálózaton keresztül támogatta életünket. Szakemberek sokasága jött át, hozta tudását, építette közösségeinket. Segélyek tömege talált közvetítőkre és jutott el a megfelelő helyre. A szerkesztőségben mindig volt jó szó, segítő intézkedés, elvihető jó könyv. És a lap magyarul íródott. Ez lényeges ám, mert az anyanyelvi nevelésnek része a publicisztika. A tükörfordításokat, a nyelvidegen megfogalmazásokat száműzték a lapból, szemben az egyéb helyi sajtómegjelenésekkel, amelyeken generációk nőttek fel, és deformálták beszédünket.

Nem emlékszem, hogy hány évig létezett a lap. Naivitás lenne azt hinni, hogyha a kor politikai helyzete nem kedvez, akkor is be tudta volna tölteni a szerepét. Zavaros idők voltak. Oly korban jelent meg az életünkben, mikor a Szovjetunió szétesett, az új tényezőként megjelent Ukrajna erőtlen volt, s amikor kellő bátorsággal és merészséggel és magyarországi háttérrel könnyebb volt megmutatni az igazat. Az biztos, hogy sereglettünk hozzá, mint a melegségre kiéhezettek a tűz köré, mint a fülledt házban élők a hirtelen kitárult ablakhoz. Hozzájárult ahhoz, hogy újraértékeljük, újraértsük magunkat. Köszönet érte.

Egy idő után a lap megváltozott, eszmeiségében is. Nyilván nem lehetett folyamatosan hirdetni az igazságot a barikád tetejéről, mert közben a barikádokat is elbontották. Egy új országban kellett pozicionálnia magát a kárpátaljai magyarságnak, Magyarországon is más szelek fújtak, amelyek a támogatásokat csökkentették és másképpen áramoltatták. A Kárpátalja környezetéből is vitákról, torzsalkodásokról hallottunk. Ahelyett, hogy megújulva folytatta volna az értékmentést, lett volna lámpás az új helyzetben, megszűnt. Nem is történhetett ez másképpen, mivel addigra a közel 150 000 fős magyarság érdekképviseleteit tekintve szétszakadt, ellenséggé vált egymás számára. A szép eszméket hirdetők egy részéről kiderült, hogy bizony nem állt távol tőlük a hatalommal való, akár öncélú alkukötögetés, s hordozták ám többen a besúgó örökséget is. Klasszikus történet – ahogy benn, úgy kinn.

Ha kinézek az ablakon az őszi színekben pompázó fákra, beleemlékezem a múltba azt az ideális képet, hogy milyenné válhatott volna a lap. Lehetett volna minőségi hordozója, bemutatója mindannak a soknemzetiségű értékvilágnak, ami Kárpátalján fellelhető még ma is, s lehetett volna tükre a kárpátaljai közéletnek. A különböző népek és a magyarság kapcsolata lehetett volna benne Szent István-alapú, az egyenrangúság elvével demonstrálva, hogy együtt többet érünk, többet tudunk kiharcolni.

Kedves Tamás, lehet, hogy eljött az idő egy Közép-Európa lap indítására?!

Pécs, 2014. november 10.

Kiss Erzsébet
Szül.: Ungvár, 1963. III.15.
Ungvári Egyetem, Magyar nyelv és irodalom tanár / romológus
Kaposvári Egyetem, PhD.
Pécsi Egyetem, alkalmazott nyelvészet
Új Esély Egyesület / ügyvezető, projektmenedzser, közösségfejlesztő
Siklósi Többcélú Kistérségi Társulás, EU-s, szociális jellegű projektek szakmai vezetője
Vidékfejlesztési koncepciók kidolgozása / LEADER
Siklós, Sellye Kistérségekben közösségfejlesztői alapok kidolgozása

Mankovits Tamás

Volt egyszer egy lap… KÁRPÁTALJA

Kötődésem Kárpátaljához

Apai ágról felvidéki származású vagyok. Ősi családi fészkünk Balázsvágás (Blažov) volt a XVI. századtól, az egész települést 1952-ben földig lerombolták, letörölték a térképekről is, mert katonai területté nyilvánították a helyét, 2012 óta lehet újra beszélni róla, lehet a település helyére menni, mióta feloldották a tilalom alól. Nagyszüleim Berzevicén (Brezovica) éltek, nagyapám Munkácson, a ruszin gimnáziumban tanított, s annak egy időben igazgatója is volt. Édesapám Beregszászban érettségizett, festőművész, s angol–orosz szakos középiskolai tanár volt. A hajdúdorogi görög katolikus képzőben tanított 1948-tól, és miután azt elvitték Nyíregyházára, az általános iskolában tanítottak édesanyámmal. Gyerekkorunkban, amikor lehetett, jártunk Berzevicére nagyanyámhoz. Ő és édesapám sokat meséltek Kárpátaljáról, de kijutni oda soha nem sikerült, pedig őseink közül Blazsovszky (Mankovits) György Gábor (Balázsvágás 1705 - 1742 Ungvár) munkácsi püspök (1738-1742), s Mankovits Mihály (Balázsvágás 1785 – 1853 Ungvár) festőművész, a Munkácsi Görög Katolikus Egyházmegye művészeti vezetőjeként Kárpátalja területén éltek, dolgoztak, s Ungváron vannak eltemetve.

Amikor 1988-ban megengedték a szabad kiutazást a Szovjetunióba, így Kárpátaljára is, én is kimehettem. Filmeket készítettem, dolgoztam a televízió külpolitikai szerkesztőségének külső munkatársként. Már a második alkalommal, 1989 elején, mikor kint jártam, megismerkedtem az akkor alakuló Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) tagjaival, vezetőivel: Fodó Sándorral, Dupka Györggyel, Móricz Kálmánnal, Debreczeni Mihállyal. Készítettem filmet a Pisztraházán épülő radarállomásról, amit a *Panorámá*ban „szupertitkos tésztagyárként" be is mutattunk. Beszámoltunk a Kárpátaljáról elhurcoltakról, az első jelképes temetésről Szalókán. Kérték is a kárpátaljai barátaink, hogy menjünk el, mert nem voltak benne biztosak, hogy a hatóságok engedélyezik – ha azonban ez tévékamerák előtt zajlik, akkor nem mernek ellene tenni semmit. Mile Lajossal mentünk oda. Televíziós megbízólevéllel, illetve sajtóigazolvánnyal viszonylag szabadon járhattam át a magyar–szovjet határon, sokat hoztam-vittem a kárpátaljai barátaimat. Így kerültem kapcsolatba a Magyarok Világszövetségével, melynek akkor Randé Jenő volt az elnöke, Szabó László a titkára. A Magyarok Világszövetsége 1987-ig tulajdonképpen a magyarok megfigyelését végezte, ekkor irányította rá a figyelmét a határon túli magyarokra. A magyar rendszerváltoztatás előtt már a határon túli magyar szervezeteket kezdték el szervezni, megfigyelni, ellenőrizni és támogatni. Így bábáskodtak a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség megalakulásánál és működésénél is. Ez idő tájt ismerkedtem meg a Határon Túli Magyarok Hivatalával, amelynek vezetője Tabajdi Csaba volt. Jómagam az MDF miskolci és Borsod-Abaúj-Zemplén megyei szervezetének egyik alapító tagja voltam. Én vittem ki Furmann Imrét, Serfőző Simont, Mile Lajost és másokat is Kárpátaljára, s tartottuk a jó kapcsolatot a kint élő értelmiséggel. 1989 végén Jeszenszky Géza meghívott az MDF Külügyi Bizottságába. Itt ismerkedtem meg többek között Keskeny Ernővel, akivel együtt a

Szovjetunió területén élő magyarokkal foglalkoztunk. Amikor Jeszenszky Géza lett a külügyminiszter, Ernő a 9-es, a Szovjetunióval foglalkozó főosztályt vezette. 1990 tavaszán tüntetést szerveztünk az asztélyi Barátság-kertben, Ungvárra a megyeháza elé, ahol a szovjet katonai parancsnokság tárgyalni jött a megyei vezetéssel, akik szintén tiltakoztak a pisztraházai radarállomás megépülése ellen. Miután rohamosan romlott a Szovjetunió gazdasági állapota, és egyre több tiltakozási mozgalom indult meg többek között a fegyverkezés ellen is, ez az állomás sem épült fel teljesen, éveken keresztül torzóként éktelenkedett Pisztraháza határában.

Tevékenységem miatt sok atrocitás ért. Ezért 1991-től diplomáciai védelmet kaptam, s mint „a külügyminiszter megbízottja" több miniszteri, államtitkári és egyéb hivatalos utat szerveztem, vezettem. 1994 tavaszán a magyarországi választásokon az MSZP–SZDSZ koalíció győzött, Kovács László lett a külügyminiszter, aki diplomata státuszomat azonnal vissza akarta vonni, de egy parlamenti beszélgetés után meghagyta védettségemet, így az 1994. év végéig befejeztem küldetésemet.

Kárpátalja lap

Fodó Sándor, a KMKSZ elnöke és Dupka György, a KMKSZ titkára 1989 őszén kértek arra, hogy próbáljunk támogatást szerezni egy saját lap beindításához, mert a helyi lapok, így a Kárpáti Igaz Szó is cenzúrázva és lényeges dolgokat elhallgatva tudósít a szövetségről. Bár ez idő alatt Kárpátalján lehetett magyar sajtót kapni, de a kint élő magyarságról nem, vagy csak alig tudósítottak. A Magyarok Világszövetsége nem támogatta az elképzelésüket. Nem akarták, hogy önállóak és függetlenek legyenek. Végül 1990 márciusában-áprilisában úgy döntöttem, hogy saját költségemen elindítjuk a Kárpátalja lapot. Miskolcon iparművészként dolgoztam és kerestem a kenyeremet, viszonylag sok pénzem volt. Megengedhettem magamnak. Kárpátaljai újságírók, írók, történészek, tanárok írták javarészt a cikkeket, Magyarországon szerkesztettük s nyomtattuk a lapot. Így nem tudták cenzúrázni, befolyásolni a lapban megjelent írásokat. Tulajdonképpen egy sajtótörténeti kuriózum jött létre. A Kárpátalja lap Magyarországon lett bejegyezve.
Az I. szám 1990. április 30-án megjelent meg, az I. évfolyamban 16 lapszám jelent meg.
A szerkesztőbizottság: Fodó Sándor elnök (a KMKSZ elnöke, Ungvár), korábban magyartanár volt az egyetemen, Móricz Kálmán titkár (újságíró, a Kárpáti Igaz Szó szerkesztője, Ungvár), Dupka György (író, költő, Ungvár), Mankovits Tamás (iparművész, Miskolc), Szöllősi Tibor (orvos, Técső), Gulyás István (történelem szakos tanár, Miskolc).
A Miskolcon megjelenő független hetilapnak, a Heti Hírnöknek a Mettőr Kiadványszervező Műhelyében tördeltük, majd az Iniciálé Kft.-nél. A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kórház Nyomdájában nyomtattuk, amelynek akkor Lovászik János barátom volt a vezetője, néha akadályba ütköztünk akkor más nyomdákat is igénybe vettünk, a B.-A.-Z. Megyei Moziüzemi Vállalat Nyomdáját, a B.-A.-Z. Megyei ZÖLDÉRT Vállalat Nyomdáját, az Abaúj Nyomdát, az EDIS Nyomdát. A lap indítása majdnem egybeesett a magyar választással, amit az MDF nyert meg.

A lap megjelentetését támogatta:

„Határontúli Magyarságért Alapítvány” (Az Illyés Alapítvány jogelődje)
Művelődési és Közoktatási Minisztérium
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Tanács V. B.
Kean College of New Jersey
„A csehszlovákiai magyar kultúráért” Alapítvány
Nehézipari Műszaki Egyetem Miskolc
Magyarországi Evangélikus Egyház Déli Egyházkerülete
Magyar Ortodox Egyház (Nyíregyháza)
DUNAPACK Rt.
MTA-Soros Alapítvány
Illyés Alapítvány
Ady Endre Sajtóalapítvány
M.E. OXNARD, Kalifornia
Miskolc Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala
B.-A.-Z. Megyei Közgyűlés
Lakitelek Alapítvány
József Attila Kulturális és Szociális Alapítvány
FIDESZ.

1990. április 30. I. évfolyam 1. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTÚRÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A TARLALOMBÓL

- ÜZENET KÁRPÁTALJÁNAK
- MILYEN KULTÚRÁLIS SZÖVETSÉGET SZERETNÉNK?
- HÍMES ÉS NÁRCISZ
- A MEGBÍZHATATLANOK ISKOLÁJA
- A KMKSZ MISKOLCON
- 500 ÉVE HALT MEG MÁTYÁS KIRÁLY
- DIPLOMÁT MAGYAR NYELVEN
- AZT MONDTÁK ...
- HÁNYAN IS VAGYUNK?

II. Rákóczi Ferenc turulos emlékműve Tiszaújlak határában. Fotó: M. Markovics.

KÖSZÖNTJÜK A KMKSZ TISZTÚJÍTÓ KÖZGYŰLÉSÉT!

1990. május 9-én délelőtt 11 órakor a Magyarok Világszövetsége budapesti székházának sajtótermében (VI. ker. Bencur Gyula utca 15.) a KMKSZ elnöksége és néhány meghívott vendég sajtótájékoztatót tart a kárpátaljai magyarok helyzetéről, múltjáról, jelenéről, s terveiről.

1990. 1. évfolyam

1. lapszám

Az első számban a KMKSZ tisztújító közgyűlését Furmann Imre, a Magyar Demokrata Fórum országos elnökségének tagja „Üzenet Kárpátaljának” című írásával köszöntöttük.

Üzenet Kárpátaljának

Az utóbbi évek magyarországi változásai által lehetővé vált beszélni arról, hogy határainkon túl is élnek magyarok.
Magyarok, akik pontosan olyanok, mint az anyaországi magyarok. Ugyanúgy éreznek, ugyanúgy gondolkodnak, ugyanúgy álmodnak, mint mi, éljenek bárhol a világon.
És lehetővé vált annak felismerése, megismerése is, hogy minden országban – így Magyarországon is – más népek, nemzetek fiai, leszármazottai is élnek: szlovákok, németek, ruszinok, akiknek éppen olyan joguk van itt szlováknak, németnek, ruszinnak lenni, mintha Szlovákiában, Németországban, vagy a Szovjetunióban élnének.
A nemzetiségi kérdés nem lehet pártkérdés. Egy-egy nemzetiséget nem szabad egyetlen pártnak sem kisajátítani, a nemzetiségi kérdést a nemzetiségi érzést nem szabad felhasználni egyetlen pártnak sem.
A nemzetiségek sorsa a demokrácia kérdése és a humánumé. A Magyar Demokrata Fórum megnyerte a magyarországi választásokat. Mint leendő kormányzópárt rengeteg problémával néz szembe.
De egyetlen pillanatra sem felejtheti el ezentúl egyetlen hatalom sem, hogy nem csupán a határon belül, de azon kívül is, szerte a világban élnek magyarok, akiknek sorsára figyelni kell az anyaországnak, a határon belül élő magyaroknak. Kárpátalja magyarjai információink szerint békés és alkotó módon élnek együtt a ruszinokkal, az ukránokkal és más népekkel. Összefogásukból bárki példát meríthet.
Nem lehet olyan politikai érdek, amely egymás ellen uszíthat népeket. Mert az olyan politika a történelem szemétdombjára kerül.

Furmann Imre
a Magyar Demokrata Fórum
Országos Elnökségének tagja

Hírt adtunk arról, hogy Kárpátalján lezajlottak az első szabad tanácsi választások, ahol a KMKSZ mint civil szervezet állíthatott jelölteket, többek között a Kárpátaljai Területi Tanácsba is. Ekkor 29 képviselőjelöltet indított a KMKSZ, ebből 11 be is jutott a területi tanácsba, plusz csatlakozott hozzájuk három magyar, akik egyébként szintén KMKSZ-tagsággal is rendelkeztek, , így egy 14 tagú frakció alakulhatott Tóth Mihály vezetésével.

Ennyi magyar azóta sem került be a területi tanácsba. Dupka György szervezőkészségének köszönhetően a KMKSZ fizető tagjainak a száma 20 000 főre emelkedett egy év alatt.
Ebben a lapszámban közöltük Dinnyés József daltulajdonos üzenetét is.
Hírt adtunk arról, hogy első alkalommal mutatkoztak be Miskolcon a kárpátaljai magyarok képviselői a Herman Ottó Múzeumban: Dupka György, Vári Fábián László írók, költők, Tóth Lajos, Kolozsvári László festőművészek, Túróczy Ágnes, Ivaskovics József, Bassa Sándor, az ungvári színház művészei.

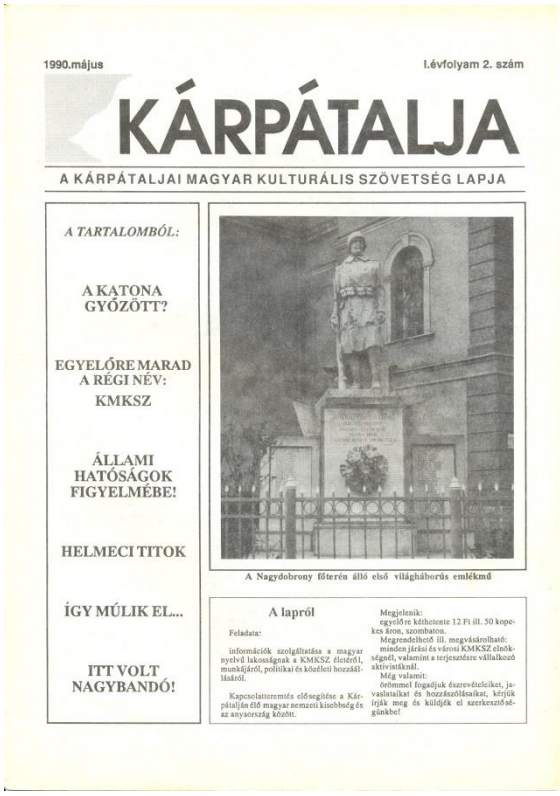
1990.május

I.évfolyam 2. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A TARTALOMBÓL:

A KATONA GYŐZÖTT?

EGYELŐRE MARAD A RÉGI NÉV: KMKSZ

ÁLLAMI HATÓSÁGOK FIGYELMÉBE!

HELMECI TITOK

ÍGY MÚLIK EL...

ITT VOLT NAGYBANDÓ!

A Nagydobrony főterén álló első világháborús emlékmű

A lapról

Feladata:

információk szolgáltatása a magyar nyelvű lakosságnak a KMKSZ életéről, munkájáról, politikai és közéleti hozzáállásáról.

Kapcsolatteremtés elősegítése a Kárpátalján élő magyar nemzeti kisebbség és az anyaország között.

Megjelenik:

egyelőre kéthetente 12 Ft ill. 50 kopeks áron, szombaton.

Megrendelhető ill. megvásárolható:

minden járási és városi KMKSZ elnökségnél, valamint a terjesztésre vállalkozó aktivistáknál.

Még valamit:

örömmel fogadjuk észrevételeiket, javaslataikat és hozzászólásaikat, kérjük írják meg és küldjék el szerkesztőségünkbe!

2. lapszám

Csatlakozik a munkatársak sorába Horváth Sándor költő, újságíró (Kárpáti Igaz Szó), Kocsis Elemér újságíró (Kárpáti Igaz Szó), Kőszeghy Elemér újságíró (Kárpáti Igaz Szó), Tárczy Andor költő, újságíró (Kárpáti Igaz Szó), Debreczeni Mihály tanár, Markovics Mátyás fotós, Prófusz József fotós, újságíró. A második számtól kialakul egy koncepció a lap működtetéséről: indul a a Barangolás rovat, ahol bemutatkozik egy-egy település, egy-egy térség Kárpátaljáról, beszámolunk a KMKSZ eseményeiről, helyt adunk az egyházaknak, a kulturális életnek.
Ebben a számban beszámolót közlünk a KMKSZ küldöttgyűléséről, megszólaltatjuk Fodó Sándort, a magyarországi vendégek közül Für Lajost, a leendő magyar honvédelmi minisztert, valamint hírt adunk a május elsejei újabb, a pisztraházai katonai objektum elleni tüntetésről.
Mivel görög katolikus papi családból származom, szívemen viseltem, segítettem a kárpátaljai hittestvéreim sorsát. 1949. február 17-én elvették templomaikat, a papok egy részét elhurcolták, kivégezték, az egyházat beszüntették. Így a görög katolikusok csak titokban, konspiratív módon tartották fenn az egyházat. Szemedi János püspök urat is titokban szentelték pappá. Az egyház életben tartása atyai barátom, dr. Ortutay Elemér atya áldozatos munkájának volt köszönhető.
Szerették volna visszakapni az ungvári nagytemplomot, a püspöki palotát s az egyéb ingatlanaikat. Ekkor kezdtük a követeléseiket nyilvánosságra hozni.
Már a fél Kárpáti Igaz Szó a Kárpátaljának dolgozik. Ami kifejezett érdekesség, hogy az újságírók a Kárpátaljába úgy írnak, ahogy azt a tiszta lelkiismeretük diktálja, a Kárpáti Igaz Szóban pedig az ottani elvárások szerint, a cenzor szája íze szerint fogalmazzák meg sok esetben ugyanarról az eseményről a tudósítást, publikációt. Akik nem dacolnak a Kárpáti Igaz Szóval, azok aztán nem maradnak a Kárpátalja szerkesztőségében, nem akarják elveszteni az állásukat, de aki marad – Móricz Kálmán, Horváth Sándor, Kőszeghy Elemér, Tárczy Andor – állandó atrocitásnak van kitéve.

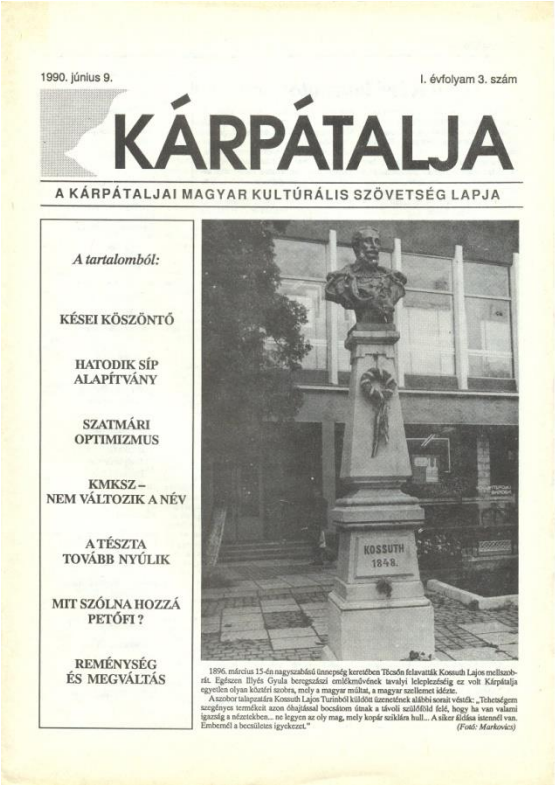

1990. június 9. I. évfolyam 3. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

KÉSEI KÖSZÖNTŐ

HATODIK SÍP ALAPÍTVÁNY

SZATMÁRI OPTIMIZMUS

KMKSZ – NEM VÁLTOZIK A NÉV

A TÉSZTA TOVÁBB NYÚLIK

MIT SZÓLNA HOZZÁ PETŐFI ?

REMÉNYSÉG ÉS MEGVÁLTÁS

1896. március 15-én nagyszabású ünnepség keretében Técsőn felavatták Kossuth Lajos mellszobrát. Egészen Ilyés Gyula bemgszázai emlékművének tavalyi felépítésétig ez volt Kárpátalja egyetlen olyan közteri szobra, mely a magyar múlttal, a magyar szellemet idézte.

A szobor talapzatára Kossuth Lajos Turinból küldött üzenetének alábbi sorait vésték: „Tehetségem szegényes termékeit azon óhajtással bocsátom útnak a távoli szülőföld felé, hogy ha van valami igazság a nézetekben... ne legyen az oly mag, mely kopár szikrán hull... A siker élőfája intenmél van. Emberrel a becsülletes igyekezet."

(Fotó: Markovics)

3. lapszám

Beszámolunk a KMKSZ választmányi üléséről, ahol megválasztották a még hiányzó elnökségi tagokat a hét körzeti elnök mellé. Még öt főt kellett Fodó Sándornak jelölnie, de csak négyet jelölt: Dupka Györgyöt, Móricz Kálmánt, Tóth Mihályt, Túróczy Istvánt.

A kárpátaljai képviselők interpelláltak Gorbacsov elnökhöz a pisztraházai katonai objektum építése ellen.

A Szovjetunióban már egyre rosszabb az ellátás, benzin- és élelmiszerhiány van.

1990. június 23. I. évfolyam 4. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

ITT ÉS MOST

MINDENT A HELYÉRE KELL RAKNI

A KÍSÉRLET NEM SIKERÜLT

A KMKSZ ALAPSZABÁLYA

A HITOKTATÁS FONTOSSÁGA

LANDSBERGIS ÜDVÖZLETE

A FÁK ÁLLVA HALNAK MEG?

(Fotó: Markovics)

CIFRÁLKODUNK

Lenin velünk van – ezzel a magyar népdalnak alígha nevezhető szerzeménnyel kezdődött Beregszászban a második magyar folklórfesztivál.

(Folytatás a 3. oldalon)

4. lapszám

Egy fontos dokumentumot közlünk: a KMKSZ alapszabályát. Szó esik az egyre jobban erősödő elvándorlásról is. Az ungvári KMKSZ elnöke, Kövér György a városi tanács elnökhelyettese lesz, ezért Kiszeli Tihamért választják meg elnöknek. Az akkori szovjet helyzetről Tárczy Andor „A félelmek országa" címmel érdekes írást közöl.

Félelmek országa

„Igen, az vagyunk. A félelmek áttekinthető, illetve kulisszák mögötti szövevényében élünk.

A vezetés fél a néptől. Ellenkező esetben tudna rendesen vezetni. A nép viszont a vezetéstől tart, felemás döntéseitől, sorozatban gyártott, ám nagyon suta törvényeitől.

A párttagok félnek az informálisoktól, az ellenzéktől. Az informálisok tartanak a párt folytatódó egyeduralmától, a párthatalom átmentésétől, többek között a tanácsokba.

A hívők félnek a hitetlenektől (bár egyre többen viselnek a nyakukon látványosan keresztet – divatból?) A hívők félnek egymástól is, azaz a más felekezetű hívőktől.

A nép fél a katonaságtól, a katonaság fél a néptől. Pontosabban a vitéz tábornokmatuzsálemek félnek (jól fizető állásuk kényszerű feladásától – az ellenségkép kiszínezésével ma is könnyen kapja meg valaki a marsallbotot) a néptől.

Az emberek félnek az árak emelkedésétől, a helyzet rosszabbodásától. A kormány tart az emberektől, mivel azok félik az inflációt.

Az emberek félnek önmaguk, gyermekeik, sorsuk, jövőjük – röviden: a létbizonytalanság – miatt.
Ez már (nem mintha ezelőtt nem lett volna) a totális félelem országa.
Mindenki fél mindentől és mindenkitől.
Csak egyvalamitől nem fél senki: a törvénytől…
(Igaz, a törvénytiszteletthez – tiszteletet parancsoló törvények kellenek.)"
– tárczy –

1990. július I. évfolyam 5. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

MAGYAROK A VERECKEI HÁGÓN

BORISZ, MEG A DUDÁJA

KIÉ AZ UNGVÁRI KATEDRÁLIS?

ZSÁMBÉKI REFLEXIÓK

FÉLÜNK ISTEN HÁZÁBAN IS?

ÍTÉLET NEM VOLT, CSAK BÜNTETÉS

BŐVÜLŐ KAPCSOLATOK

A lengyel-magyar határ a század első felében Vereckén

NYILATKOZAT

Az első ezredév utolsó évszázadának előestéjén korszakos esemény rázta meg Közép-Európát. Verecke híres útján megérkezett Árpád népe, s otthonra talált a Kárpátok övezte dús vidéken. Azóta a magyar nép számára ez a föld jelenti a hazát. Ez a föld, melyen annyiszor apáink vére folyt... Mely Szent István és Hunyadi Mátyás adta a nemzetnek s Európának, mely évszázadokon át a kereszténység védőpajzsa volt, de balsorsa a nagyhatalmi érdekek ütközőpontjába sodorta, és nem kerülhette le a szétszakadást.

Mi, magyarok, megtanulhattuk értékelni az állandóságot, s gyakorolni az újrakezdést, a talpraállást a legreményteleb helyzetekben is. Házunkat itt, a Kárpátok tövében, sokszor leromboltak, de mindig volt erőnk újjáépíteni.

Most ismét építkezünk. Nem is családi fészket, hanem egy nagy közös otthont akarunk, melynek neve: Európa-ház. És ennek a háznak átalunk lakott szobáiban meg szeretnénk őrizni múltunknak egy-egy darabkáját is. Arckat a szobrokat, emlékműveket, amelyek egész népünk számára fontosak, amelyek egész nemzetünkhöz szólnak.

1896-ban, a millennium évében Bereg vármegye közönsége a Vereckei hágón emlékművet emelt dicső elődeink, a honfoglalók tiszteletére. Ez az emlékmű megsemmisült, újjáépítésére évtizedeken át gondolni sem lehetett. Végre elérkezett azonban az ideje annak, hogy pótoljuk a korábbi mulasztásokat, jóvátegyük a bűbákat.

A Magyarok Világszövetségének és a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetségnek a választmánya ezúton nyilvánítja ki, hogy régi helyén újjá szándékozik építeni a honfoglalás emlékművét. Közös erőkösi és anyagi kötelezettséget vállal azért, hogy a honfoglalás 1100. évfordulójára az emlékmű elkészüljön, s 1996-ban megtarhassuk ünnepélyes felavatását.

Verecke, 1990. június 24.

A Magyarok Világszövetségének Választmánya
Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség Választmánya

5. lapszám

Közöljük a Magyarok Világszövetsége és a KMKSZ választmányának nyilatkozatát, miszerint a Vereckei-hágón a millecentenáriumra (1996-ra) helyreállítjuk az 1896-ban, a millennium évében a magyar–lengyel határon közadakozásból épített emlékművet.
Tudósítást közlünk a MVSZ és a KMKSZ választmányának vereckei kirándulásáról.
A Határontúli Magyarságért Alapítvány (az Illyés Alapítvány jogelődje) félmillió forint támogatást ad a lap megjelentetéséhez. Akkor az alapítvány kuratóriumi titkára Tabajdi Csaba volt. Erről a lapban a következőket írtam:

Most már túléljük…

A kedves olvasó talán nem is tudja, hogy milyen nehéz egy lap megjelentetése. Nincs elegendő tőke, ami a folyamatos megjelentetést biztosítja, s a szerkesztők, munkatársak – akik kárpátaljai írók, újságírók, közéleti emberek – nem főállásban, hanem munkaidejükön kívül, mostoha körülmények között dolgoznak, sőt egyiküket-másikukat még akadályozzák is a munkában. Pedig a KMKSZ-nek kell egy orgánum, amely folyamatosan információkkal látja el a tagjait, a magyar nyelvű lakosságot, és nem utolsó sorban az anyaországot.
Ugyanis az elmúlt 45 év alatt a kárpátaljai magyar kisebbségről, a hivatalos pártkapcsolatokon kívül, szinte semmi információt nem kaphattak az anyaországban.
Hosszú ideig a Kárpátalján élő magyarság sem tudott komolyabb kapcsolatot kiépíteni még településenként sem. Tulajdonképpen alig több mint egy éve, a KMKSZ megalakulásával kezdődhetett meg az a folyamat, amely egységes nemzetiséggé alakítja az itt élő magyarságot, s így bátran küzdhet a Kárpátalján élő nemzetek egyenjogúságáért, illetve a magyar kisebbség legalapvetőbb jogainak kivívásáért.
A lap Miskolcon jelenik meg, végső soron ez biztosítja a politikai és ideológiai szuverenitását. A KMKSZ ajándékként kapja, terjesztését az aktivistái végzik (ára 50 kopek). A szövetség külön számlájára befolyt összeget többek között az alábbi célokra fordítjuk: a Magyarországról érkező tudományos munkatársak (történelmi-, néprajzi-, vallástörténeti-, közművelődési szakemberek) tevékenységének segítésére, könyvek kiadására, alapítványok támogatására, és ebből az összegből fizetjük a honoráriumot is.
A lap eddigi kiadását magántőkéből finanszíroztuk. De küldtünk pályázatot, kérelmet a magyar alapítványokhoz, intézményekhez, kérve támogatásukat a lap hosszabb távú megjelentetéséhez. A napokban kaptuk a Miniszterelnöki Hivataltól a következő levelet:

„Tisztelt Mankovits Tamás!

Ezúton értesítem, hogy a kuratórium 1990. június 14-ei ülésén úgy döntött, hogy a Kárpátalja című lap megjelentetését 500 ezer forinttal támogatja.
Az összeg átutalását az MHB Kurátor Kft. végzi (1056 Budapest, Belgrád rkp. 24. III. em. t: 1181-686). Kérem, sürgősen tudassa vele az Önök számlaszámát.
Felhívom szíves figyelmét a támogatás rendeltetésszerű felhasználására, amelyről a Kuratórium írásos tájékoztatást kér. Kérjük, hogy a lapban tüntessék fel a támogatás tényét.
Budapest, 1990. június 18.

Üdvözlettel:
Tabajdi Csaba
a kuratórium titkára”

Ezáltal túlléptünk az első nehézségeken. Köszönjük a Határontúli Magyarságért Alapítvány támogatását.
Mankovits Tamás

Írunk a sztálinizmus áldozatairól, elkezdjük településenként közölni a lágerekben elpusztultak névsorát. Szó esik a görög katolikusok rehabilitációjáról, a vagyon visszaszolgáltatásáról, s a helmeci római katolikus templom építéséről, melyet közadakozásból akarnak felépíteni Rudolf Mihály miskolci építész tervei szerint.

1990. augusztus

I. évfolyam 6. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

A KIOKTATÁSBÓL NEM KÉRÜNK!

A II. REFORMÁTUS KISEBBSÉGI KONFERENCIÁRÓL

ÉRINTHETETLENEK(?)

MEGVAN A VERECKEI RÉZTÁBLA?

A PUCCS NEM SIKERÜLT

A KÁRPÁTALJAI MAGYARSÁG ÉS A KOMMUNIZMUS

(Fotó: Prófusz József)

NÉPÜNNEPÉLY A TISZA PARTJÁN

Legyen ez a nap a Kárpát-medencében élő népek békés találkozásának napja – így hangzott a KMKSZ felhívása a július 15-én, vasárnap, Tiszaújlak–Tiszabökény–Tiszabecs határában megtartott ünnepség előtt. Éa lőn. Az immár második alkalommal megrendezett Rákóczi-emléknap ismét ezreket vonzott az egy éve felavatott turulmadaras emlékmű köré. A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség szinte valamennyi alapszervezete képviseltette magát, de voltak itt ruszinok, ukránok, románok, oroszok, szlovákok, németek is, hogy Rákóczi zászlaja alatt hitet tegyenek az egymás iránti barátságról, jóakaratról.

(Folytatás a 8. oldalon)

6. lapszám

Tudósítunk a tiszaújfalui Rákóczi-emléknapi népünnepélyről.
Sokat foglalkozunk a „44-ben elhurcoltakkal”, beszámolunk arról, hogy Ungvárra megérkezett Ferenczy Béni Petőfi-szobrának másolata, melynek felállítását Ungvár központjában tervezik.
„A puccs nem sikerült” című riportban az észtországi Munkácsy Mihály Magyar Kulturális Egyesület vezetőjét, Bán Istvánt kérdezzük az észtországi helyzetről.

1990. augusztus

I. évfolyam 7. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

ÜLÉSEZETT A KMKSZ VÁLASZTMÁNYA

TENGERRE MAGYAR!

A KÁRPÁTALJAI REFORMÁTUS EGYHÁZ HATÁROZATA

VOLT EGYSZER EGY ESZKÁPÉ?...

KÁRPÁTALJAI MAGYARSÁG ÉS A TÖRTÉNELMI PILLANAT

VÉDIK AZ ÉRDEKEIMET

(Fotó: Markovics)

A legmagyarabb város

Gyakran s joggal nevezik így Beregszászt, hisz Kárpátalján ez az egyetlen olyan város, melyben a lakosság túlnyomó többsége magyar.

A korábbi évtizedekben a település fejlesztésére vajmi kevés gondot fordítottak. Ebbe kimondva-kimondatlanul közrejátszott az itt lakók nemzetiségi összetétele is. A város műemlékjellegű épületeinek jelentős része ítéletett romlásra. Elég, ha csupán az egykori törvényszék épületét említjük, melyben jelenleg gyár van. Kegyesebben (?) bánt a sors a címképünkön látható megyeházzal, mely hosszú ideig a párt- és tanácsi szervek székhelye volt, s most is hivatalok vannak benne.

A beregszásziak szeretnek álmodozni.

Most arról álmodnak, hogy valaha az Ybl Miklós tervei alapján készült patinás épületben lesz a város magyar főgimnáziuma...

7. lapszám

Közöljük azt a szerződést, amit a KMKSZ kötött a Református Egyházzal, miszerint két oldal terjedelemben adunk helyt az egyházi híreknek, tudósításoknak.

Riportot készítettünk Urbánszky Ernővel, az SZKP küldöttjével „Gorbacsov és a Kaspirovszkij-jelenség, volt egyszer egy SZKP?...” címmel.

Írunk az Ukrán Legfelsőbb Tanács üléséről, melyen Leonyid Kravcsukot választották meg elnöknek.

„A kárpátaljai magyarság és a történelmi pillanat” címmel közlünk Kovács Miklós tollából politikai elemzést.

Győztek a pisztraháziak, mivel a Szovjet Minisztertanács döntése alapján nem lesz katonai objektum Pisztraházán. A tüntetéseket szervező, akkor még Pisztraházán szolgáló Mihail ortodox atya barátom nagy kegyben részesült, teljesült vágya: áthelyezik szülőfalujába, Rókafalvára.

Javítjuk hibáinkat, s megpróbálunk jobban figyelni a részletekre.

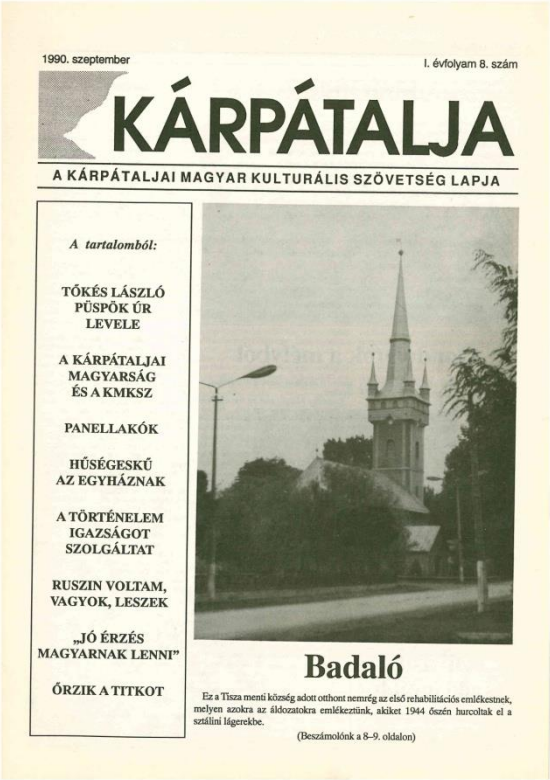

1990. szeptember

I. évfolyam 8. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

TŐKÉS LÁSZLÓ PÜSPÖK ÚR LEVELE

A KÁRPÁTALJAI MAGYARSÁG ÉS A KMKSZ

PANELLAKÓK

HŰSÉGESKŰ AZ EGYHÁZNAK

A TÖRTÉNELEM IGAZSÁGOT SZOLGÁLTAT

RUSZIN VOLTAM, VAGYOK, LESZEK

„JÓ ÉRZÉS MAGYARNAK LENNI”

ŐRZIK A TITKOT

Badaló

Ez a Tisza menti község adott otthont nemrég az első rehabilitációs emlékestnek, melyen azokra az áldozatokra emlékeztünk, akiket 1944 őszén hurcoltak el a sztálini lágerekbe.

(Beszámolónk a 8–9. oldalon)

8. lapszám

Először kerül nyilvánosságra „A történelem igazságot szolgáltat” című írásban Alekszej Korszun ezredesnek, a Területi Állambiztonsági Főosztály (KGB) helyettes vezetőjének beszámolója a Központi Különleges Állami Levéltárban tett kutatásáról. Badalón a hozzátartozók előtt ismertette a faluból a lágerekbe elhurcolt és ott elpusztult férfiak sorsát. Hol, milyen lágerben voltak, milyen betegségben vagy végelgyengülésben haltak meg, mikor, hol temették el őket.

Közöljük a lapban a Szerencs határában balesetet szenvedett Tőkés László püspök úr hozzánk intézett levelét.

Tudósítunk az Asztély és Beregszász határában fekvő Barátság-kertben megrendezett Európa-napról, melynek fő szónoka Katona Tamás, a Külügyminisztérium államtitkára volt.

Interjút közlünk a Lvovi (Lembergi) Magyarok Kulturális Szövetségének elnökével, Ilku Marion József iparművésszel.

1990. szeptember I. évfolyam 9. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

KOVÁSZÓ, A MOSTOHAGYEREK

MAGYAROK, RUSZINOK – EGY AZ ÚTUNK!

KÁRPÁTALJAI MAGYARSÁG ÉS A KÁRPÁTALJAI MAGYAROK

FELVIDÉKI ARANYMONDÁSOK

EJNYE, PESTI HIVATALNOKOK

A SZÁZADOS BARAKKLAKÓ LETT

Az áldozatok emlékére

Egy évvel ezelőtt indította el a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség azt a mozgalmat, amelynek célja az 1944 őszén elhurcolt és lágerekben elpusztult magyar férfiak emlékének megörökítése volt.

A KMKSZ helyi szervezeteinek segítségével azóta területszerte összeállt az áldozatok névsora. A legtöbb magyar helységben emlékművet állítottak tiszteletükre. Készül az akkori tragikus eseményeket és az áldozatok nevét megörökítő emlékkönyv, Szolyván pedig, az egykori gyűjtőtábor helyén emlékpark létesül.

A gáti temetőben kopjafa őrzi a „három napi munkára" elhurcolt férfiak emlékét.

9. lapszám

„Magyarok, ruszinok – egy az utunk!" címmel a magyar–ruszin kapcsolatról, történetéről Szabó László írását közöljük a lapban.
„A kárpátaljai magyarság és a kárpátaljai magyarok" címmel Kovács Miklós ír politikai elemzést a Felső-Tiszavidékről. Rahóról „… Ők ott fenn, Rahón, mindig is magyarul imádkoztak…" – címmel jelenik meg Szöllősi Tibor Maháki Éva tanárnővel készített interjúja. Ebben a lapszámban Balla D. Károly és Tárczy Andor egy-egy versét, valamint Kádas Katalin grafikáját is közöljük.

1990. szeptember 29. ÜNNEPI SZÁM I. évfolyam 10. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

TISZTELETTEL KÖSZÖNTJÜK GÖNCZ ÁRPÁDOT, A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG ELNÖKÉT ÉS A MEGJELENT KEDVES VENDÉGEINKET UNGVÁRON, A PETŐFI SZOBOR AVATÁSÁN

Petőfi Sándor

Nemzeti dal

Talpra magyar, hí a haza!
Itt az idő, most vagy soha!
Rabok legyünk, vagy szabadok?
Ez a kérdés, válaszatok! –
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Rabok voltunk mostanáig,
Kárhozottak ősapáink,
Kik szabadon étek-haltak,
Szolgaföldben nem nyughatnak.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Sehonnai bitang ember,
Ki most, ha kell, halni nem mer,
Kinek drágább rongy élete,
Mint a haza becsülete.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Fényesebb a láncnál a kard,
Jobban éksűti a kart,
És mi mégis láncot hordunk!
Ide veled, régi kardunk!
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

A magyar név megint szép lesz,
Méltó régi nagy híréhez;
Mit rikentek a századok,
Lemossuk a gyalázatot!
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Hol sírjaink domborulnak,
Unokáink leborulnak,
És áldó imádság mellett
Mondják el szent neveinket.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Pest, 1848. március 13.

Barabás Miklós rajza 1848-ból

10. lapszám

Ez egy ünnepi szám, mely az 1990. szeptember 29-i Petőfi-szoboravatásra készült. Ezen a napon avatta föl Ungváron Ferenczy Béni Petőfi-szobrának másolatát Göncz Árpád, a Magyar Köztársaság elnöke.
Ebben a lapszámban Petőfiről írunk. A költő két napot töltött életében Kárpátalja földjén. Kerényi Frigyes barátjának levélben számolt be kárpátaljai élményeiről. Ezeket a levélrészleteket szó szerint közöljük. Emiatt engem a Zakarpatje Szálloda halljában két hosszú pajeszt és kalapot viselő ember lehazaárulózott, antiszemitázott, s a tönkretételemről beszéltek, hosszú ideig szidalmaztak. Nem tudtam, hogy miért, míg végre már én is felemeltem a hangomat, hogy mondják meg, mi a problémájuk. Erre megmutatták a Petőfi által írt levélrészlet utolsó bekezdését, mely így szólt:
„…Munkácstól egy jó etetés Beregszász. Közönséges mezőváros, van benne gót templom, megyeház és magyar kocsmáros, ami nagy vigasztalás (nem a templom, hanem a magyar kocsmáros), ha az ember három napig csupa zsidó kocsmákban hentergett. Dicsekvés nélkül szólva, a legnagyobb emberbarátok egyike vagyok, s tisztelem, becsülöm a zsidókat, de már a kocsmákból csak kikergetném őket pokolig, mert ami ronda, csak ronda az, hiába!"
Utána én átkoztam őket el hangosan, és közöltem velük: nem vagyok hajlandó Petőfit cenzúrázni még az ő kedvükért sem. Petőfi Sándor egy verset is írt Kárpátalján A munkácsi várban címmel 1847. július 12-én.

Ebben a lapszámban a miskolci költő, Serfőző Simon Petőfi-keresőben című versét, és Pető János miskolci képzőművész grafikáját is közöltük.

1990. október

I. évfolyam 11. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

TÜNTETÉS

ERDÉLYBEN, KORONDON

EGYHÁZ ÉS KISEBBSÉG

AZ ÉLET KERESZTYÉN ÉRTELMEZÉSE

FELHŐK A BRÓDY-VILLA FELETT

Gyerekeknek:

AZ ARADI VÉRTANÚK

Fotó: Markovics Mátyás

Szoboravatás Ungváron

Szeptember 29-én, szombaton, Ungváron leleplezték Petőfi Sándor szobrát, amelyet a magyar állam ajándékozott Kárpátalja népének és a KMKSZ-nek.

(Írásunk a 8–9. oldalon)

11. lapszám

Beszámolunk az ungvári szoboravatásról, amely hatalmas népünnepély volt. Megemlékezünk Ferenczy Béniről és a szobráról.

„Felhők a Bródy-villa felett” címmel Bornemissza Eszter készített interjút Petro Lizanec professzorral, a Szovjet Hungarológiai Központ vezetőjével, valamint Váradi-Sternberg János professzorral, akit Petro Lizanec elbocsátott állásából, mert a professzort a Hatodik Síp című irodalmi folyóiratnál a lap szerkesztőjeként jegyzik, valamint nem szerepelt Lizanec neve a szerkesztők között a Magyarország történelme című segédkönyvben. Harmadjára azért tűztek össze, mert Váradi-Sternberg professzor bírálni merte, hogy a most megjelent bibliográfiája túlzottan terjedelmes. Én is hozzászóltam Váradi-Sternberg professzor mellett: *„…Göncz Árpád köztársasági elnök tiszteletére a Hungarológiai Központban tartott fogadáson elhangzott köszöntő is másként hangzott volna – talán magyarabbul – Váradi-Sternberg professzor úrtól, mint ahogy azt Lizanec professzortól hallhattuk…”*

1990. október

I. évfolyam 12. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

ÖNRENDELKEZÉST – DE MINDENKINEK!

ÁLMOK ÉS SOROMPÓK

VÁLASZTMÁNYI GYŰLÉS PÉTERFALVÁN

NINCS ÉRTELME A MARADÁSNAK

MEGALAKULT A JUSTITIA HUMANA HUNGARIAE

Felhívás * Felhívás MAGYAROK ÉS NEM MAGYAROK

Fotó: Markovics Mátyás

Zápszony

Sokan látogatják vasárnaponként a zápszonyi református templomot. A közel kétszáz esztendős, kazettás mennyezetű műemléképület nemcsak a faluközpont dísze, de lelki otthona is az egyre fiatalodó gyülekezetnek.

12. lapszám

„Önrendelkezést, de mindenkinek!” címmel jelent meg Móricz Kálmán írása, , melynek felcíme: „Kárpátalja mint autonóm köztársaság?”

Budapesten megalakult a Justitia Humana Hungariae, melynek alakuló ülésén a KMKSZ is részt vett egy háromtagú küldöttséggel: ott volt Dupka György, Milován Sándor és jómagam. Itt vetítették le a Málenkij robot című dokumentumfilmemet, mely az 1944 novemberében Szalókáról elhurcoltak és elpusztultak jelképes síremlékének avatását örökítette meg. Mindhárman a Justitia Humana Hungariae alapító tagjai lettünk.

A közelgő RUH- (Ukrán Népi Mozgalom) kongresszus kapcsán Petro Szkunc ukrán költővel készítettem egy interjút: „A haladó magyar erőkkel megtaláljuk a kapcsolatot…”

Ebben a lapszámban megemlékeztünk Bereg megye tudós kutatójáról, Lehoczky Tivadarról.

1990. november I. évfolyam 13. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

A CIGÁNY ÉLNI AKAR

A HANTIK FÖLDJÉN

EMLÉKMŰ VERECKE HÍRES ÚTJÁN

AZ IDŐS EMBEREK HELYZETE

AZT KERESIK AMI ÖSSZEKÖT

FELHŐ ITT IS – OTT IS

ÚJ LAP SZÜLETETT: A TÁROGATÓ

Ébredezik a cigány kultúra

Október 28-án Ungváron megalakult a Cigányszövetség. Az érdekvédelmi szervezet elnökévé Ádám Aladárt választották, helyettese Ádám József lett. A gazdasági ügyeket Pap Aladár intézi.

Az alakuló gyűlésen közel háromszázan vettek részt, képviseltették magukat a beregszászi és a perecsenyi cigányok is.

A fórum résztvevői elfogadták az Alapszabályt, mely elsősorban a cigányok kulturális felemelkedését tűzi céljául.

A Cigányszövetséget október 31-én beregisztrálták.

13. lapszám

Egy kitűnő újságíróval, Bornemissza Eszterrel bővül munkatársaink köre. Ébredezik a cigány kultúra – erről (is) szól Bornemissza Eszter interjúja Ádám Aladárral, az Ungvári Cigányszövetség elnökével, az írás címe: „Rom kamél te traji! (A cigány élni akar!)”
Barangolás rovatunkban nyelvrokonainkról közöljük a hantik földjén járt Bán István beszámolóját.
„Felhők itt is, ott is” címmel visszatérünk a Szovjet Hungarológiai Központhoz, mert a Nemzetközi Hungarológiai Szimpóziumon Vaszócsik Vera, az Ungvári Állami Egyetem tanára becsmérelte lapunkat. De közöljük a Nemzetközi Előkészítő Intézet docensének, dr. Kozma Endrének Kárpátaljáról szóló értekezését, a szerző 1986 márciusától 1989 júniusáig az Ungvári Állami Egyetem magyar lektora volt. Ő helyre teszi az egyetem Filológia Tanszékét és a Hungarológiai Központot is.
Részt vettem a RUH II. kongresszusán, melyet 1990. október 28–30. között rendeztek Kijevben. Ott készítettem egy interjút Dmitro Pavlicskoval, az ismert ukrán irodalmár-politikussal (ő fordította le Petőfi verseit ukránra). Később az első független Ukrán Köztársaság Parlamentje Külügyi Bizottságának elnöke lett.
A Chicagóban megjelenő irodalmi folyóirat, a Szivárvány tízéves évfordulóját Csobánkán, a Pilis-hegység egy gyönyörű völgyében fekvő, svábok által lakott falujában rendezte. Alkalmam volt az akkor épp 80 éves Faludy Györggyel interjút készíteni, s abból egy részletet közöltünk, valamint Faludy Györgynek egy szonettjét:

CLXXIII. szonett
(Egy kollaboráns íróhoz)

Akadtak magyarok, akik
a mongol hódítót kalauzolták.
Egy év múlva levágták mindük orrát.

és a törökök besúgóival
mi történt hatszáznyolcvanhat után?
Karóba húzták őket Pest-Budán.

Az osztrákok szolgalegényei
jobban jártak. Túlságos hosszúra
nyúlt a megszállás. Bedőlt sírjukon
bogács nő: az utókor bosszúja.

Az ávó fogdmegjeiből néhányat
felhúztak. Ezt még velem együtt nézted
a Körúton. „Népharag”, koncedáltad.
Hosszú távon, mondjad, miben
reménykedsz?
(London, 1959)

1990. november 24. I. évfolyam 14.

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

„Keressétek fel a sírom a szolyvai völgyben..."

A tartalomból:

RÉSZLETEK A TÚLÉLŐK EMLÉKEZÉSEIBŐL

ZSIDÓK KÁRPÁTALJÁN

JÖVŐRE ISMÉT–JÓBARÁTKÉNT

MAGYAR–UKRÁN TÁRSASÁG BUDAPESTEN

TERÜLETI VAGY SZEMÉLYI ÖNKORMÁNYZAT

DALMAY ÁRPÁD A NÉPSZAVAZÁSRÓL

ПРИКАЗ
военного коменданта
№ 2

13 ноября 1944 г.

Városparancsnokság
2. számú
PARANCSA

1944 november 13-án.

Városparancsnok.

Szolyva, 1944 novembere

Ary József (Tiszapéterfalva):
... 1944 október 18-án dobszó kavarta fel községünket. Elindultunk három napi munkára. Valakinek nem három nap, három év, hanem egy évtized lett. De ebbe bele kellett nyugodnunk. Félre voltunk vezetve. Ha minket annak idején elindítanak úgy, hogy több hetes, hónapos, vagy egy éves munkára megyünk, akkor nem úgy késztünk fel. Elindultunk és mint valami vadállatokat, úgy kísértek végig. Mindenütt puskatussal, szuronnyal kötöttvéve. Az irány Beregszász, Szolyva volt... meg sem melegedtünk ott, a legelső halottunk egy diák volt. Akkor utána minden nap újabb és újabb betegek lettek, akik már soha sem álltak talpra...

14. lapszám

„Keressétek fel a sírom a szolyvai völgyben…" – Dupka György közöl részleteket a túlélők visszaemlékezéseiből.

A Barangolás című rovatban a kárpátaljai zsidókról írunk. Hírt adunk a KMKSZ elnökségi üléséről, ahol többek között a Kárpáti Igaz Szón belüli vitákról is szó esett.

Együttműködési megállapodást kötött a KMKSZ és a Magyar Lapkiadók Egyesülete, hogy ha már nem jelennek meg a magyarországi lapok Kárpátalján, legalább remittendaként átjussanak.

„A történelmi igazság helyreállításáért" című riportban Móricz Kálmán hat kérdést tesz föl Dalmay Árpádnak, a Beregszászi Járási Tanács elnökhelyettesének, a KMKSZ járási szervezete elnökének.

Siklós Imre tudósít arról, hogy Budapesten, a Nemzetek Házában megalakult a Magyar–Ukrán Társaság Karig Sára író, műfordító elnökletével.

Felhívással fordulunk Beregszász népéhez, hogy az 1990. november 25-én tartandó népszavazáson szavazzanak arra, hogy a város visszakapja eredeti nevét, Berehovo helyett Beregszász legyen.

1990. december I. évfolyam 15. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

ÉLJEN „BEREGSZÁSZ"!

NYÍLT LEVÉL

VÁLASZTMÁNYI ÜLÉS

MEGALAKULT A KMISZ

RUSZIN, RUSZNÁK VAGY UKRÁN?

USZTA GYULA PARTIZÁNVEZÉR IS A DEPORTÁLÁS SZERVEZŐJE VOLT?

VISSZAADTA A PÁRTTAGKÖNYVÉT

Szolyva 1990. november 24.

...A megemlékezések után újra csend lesz majd. A meghűlésének és a megvigasztalódásnak a csendje boruljon a szivünkre és így egészen más csenddel hagyhatjuk itt ezt az emlékhelyet. A megnyugvásnak és a kiengesztelődésnek a csendjével...

15. lapszám

„Éljen 'Beregszász!'" – 14 478 szavazóból 12 457-en Beregszász mellett tették le a voksukat.

A Szolyván megtartott, az elhurcoltakról való megemlékezésen a magyar történelmi egyházak képviselői, Dióssy Géza Kornél római katolikus pap, dr. Ortutay Elemér görög katolikus pap, Gulácsy Lajos református lelkész, Laborczi Géza evangélikus lelkész beszédeiből idézünk.

Közöljük Balla Gyulának a Kovács Vilmos Irodalmi Díj kuratóriumához intézett igencsak vitriolos hangú nyílt levelét.

„Indulatok nélkül a jövőt szolgálva" címmel beszámolunk a szolyvai megemlékezésről és a KMKSZ választmányi üléséről.

Megalakult a KMISZ, a Kárpátaljai Magyar Ifjúsági Szövetség. Kerekes-Nagy Gáspár lett a KMISZ első elnöke.

„Van idő, amikor építeni kell, van, amikor

szétbontani” címmel interjút készítettem Ludwig Schwarczcal, a Kárpátaljai Németek Szövetségének felelős titkárával.

1990. december

I. évfolyam 16. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

KARÁCSONYI VÍVÓDÁS

AZ EGYSÉG HELYREÁLLT

IMMÁR NEM TERRA INCOGNITA!

VISSZATEKINTÉS

A KGB TISZTJE ŐSZINTÉN BESZÉL

ARANYÁSÓK HELYETT KATONÁK?

ÜNNEPVÁRÓBAN

KELLEMES KARÁCSONYI ÜNNEPEKET!

Mágor Ágnes rajza

„Karácsony gyertyái gyúlnak. Az öröm aprócska fényei. Megérinti szívünket a jóság. Jók leszünk, s a békesség meghitt óráiban minket is átölel a világnyi szeretet. Odagyűlünk a jászol köré, s boldogan énekelünk. Közben arra gondolunk, lesz majd idő, amikor nem kell gyötrődnünk rémisztő éjszakai gondolatokkal. Amikor örökké lobognak majd a karácsonyi gyertyák, s elűzik a szívünkbe settenkedő árnyakat.
Karácsony jő, higgyük – velünk az Isten.”

(Horváth Sándor: Karácsonyi vívódás)

16. lapszám

A karácsonyi lapszám.

„Horváth Sándor: Karácsonyi vívódás (részlet)

Karácsony gyertyái gyúlnak. Az öröm aprócska fényei. Megérinti szívünket a jóság. Jók leszünk, s a békesség meghitt óráiban minket is átölel a világnyi szeretet. Odagyűlünk a jászol köré, s boldogan énekelünk. Közben arra gondolunk, lesz majd idő, amikor nem kell gyötrődnünk rémisztő éjszakai gondolatokkal. Amikor örökké lobognak majd a karácsonyi gyertyák, s elűzik a szívünkbe settenkedő árnyakat.
Karácsony jő, higgyük – velünk az Isten.”

Magam így köszöntöttem az olvasót:

„Tisztelt Olvasó!
Ha Önre gondolok, akkor a több mint negyven évig elfelejtett honfitársamra gondolok.
Arra, aki hosszú évekig nem állhatott a karácsonyfa elé, mert nem volt szabad.
Arra, aki nem tudhatta, mikor lehunyt szemmel eltűnt szeretteit idézi, élnek-e, gondolnak-e Önre.
Mit is írhatnék, üzenhetnék Önnek – talán az első szabad – Karácsony előtt, Újév küszöbén?
Ezernyi mondat között mindig Nagy László: Adjon az Isten című verse kering gondolataim körül.
Úgy döntöttem, ennél tömörebben, világosabban én sem kívánhatnék jót és szépet Önnek.”

Nagy László:
Adjon az Isten

Adjon az Isten
szerencsét,
szerelmet forró
kemencét,
üres vékámba
gabonát,
árva kezembe
parolát,
lámpámba lángot,
ne kelljen
korán az ágyra
hevernem,
kérdésre választ
ő küldjön,
hogy hitem széjjel
ne dűljön,
adjon az Isten
fényeket,
temetők helyett
életet-
nekem a kérés
nagy szégyen,
adjon úgyis, ha
nem kérem.

Szeretetben gazdag Karácsonyt és Újévet kívánok!

Tartalmas interjút közlünk „Az egység helyreállt” címmel a KMKSZ elnökével, Fodó Sándorral. Közöljük dr. Ortutay Elemér atya írását „Apage, Satanas!” – Távozz tőlem, Sátán! címmel.
A Visszatekintésben a KMKSZ 1990. évi fontosabb eseményeire emlékezünk vissza.
„Mit üzen Karácsony?” címmel Kőszeghy Elemér szólaltatja meg Balla D. Károly költőt („Érdemes magunkba szállnunk”), Kálmán Ferenc tanárt („Benne élt a gyerek lelkében”), Soós Kálmán történészt („Egy nemzedéknek kell felnőnie”).
Részletet közlünk Nagy Jenő (tanár) túlélő visszaemlékezéséből, amelyben arról ír, hogy Illés Béla írónak is köze volt a deportálás szervezéséhez, akkor ő a II. Ukrán Front politikai komiszárjának L. I. Brezsnyevnek az adjutánsa volt.
„Miskolc és Kárpátalja: egy új időszak kezdete” – Bornemissza Eszter beszámol Alekszej Korszun ezredesnek a Területi Állambiztonsági Főosztály (KGB) helyettes vezetőjének Miskolcon rendezett nemzetközi sajtótájékoztatójáról, amit azért kellett megszerveznünk, mert a Központi Különleges Állami Levéltárból kihozott dokumentumok miatt eljárást indítottak ellene, s így védtük meg attól, hogy a még mindig erős szovjethatalom megsemmisítse. Az alábbiakban csatolom az ott elhangzottakat. Ez egy fontos kortörténeti dokumentum.

Miskolc, 1990. december 13.

Miskolci Bölcsész Egyesület

Tóth Mihály, KMKSZ elnökhelyettese:
Tisztelettel köszönöm a mai előadás résztvevőit. A sztálinizmus kárpátaljai áldozatairól lesz szó. 1944 őszén háromnapos munkára körülbelül 40 ezer embert hurcoltak el, 18–50 éves korig. Egyetlen bűnük a magyarságuk volt.

Több ezren nem tértek közülük vissza, még a pontos számadat nem áll rendelkezésünkre. Szervezetünk megalakulásakor – ami februárban lesz két éve – egyik célkitűzésünk az volt, hogy föltárjuk ezeket a törvénytelenségeket és megpróbáljuk kieszközölni a hatalomnál, az államnál a maximális anyagi-morális jóvátételét ezeknek az embereknek. Előadást fog tartani Dupka György, szövetségünk felelős titkára, aki lassan már élethivatásának tudhatja be ebben az irányban végzett munkásságát. Ő a rehabilitációs munkabizottság tagja. Velünk együtt megérkezett Korszun Alexej Mihajlovics KGB ezredes, a Területi Állambiztonsági Hivatalnak a helyettes főnöke, aki szintén tagja ennek a bizottságnak, és meg kell, hogy mondjuk, nagy segítségünkre van ebben a munkában. Ha nincs ellene kifogásuk, először meghallgatnánk Korszun ezredest, ő röviden vázolja úgy is, mint a rehabilitációs bizottság tagja, úgy is, mint hivatali személy az eddig megismert adatokat. utána következik Dupka György előadása.

Korszun ezredes:
– Papír nélkül szeretek beszélni, de mivel fontos dologról van szó, felolvasnánk a szöveget, a fordításban Kosztyu Andor lesz segítségemre.

Tisztelt magyar barátaink!

Hálás köszönetet mondok a Kárpátalja című lap szerkesztőségének és személyesen Mankovits Tamásnak, a lap szerkesztőjének, Miskolc városi önkormányzatának, a Justitia Humana Hungaria jogi társaságnak, a Történelmi Igazságtétel Bizottságának, a Miskolci Bölcsész Egyesületnek és e szeminárium többi szervezőjének azért a lehetőségért, hogy ma itt találkozhatok önökkel.
Mankovits úr felajánlotta nekem, hogy tartsak ma itt előadást mint olyan személy, aki egyik résztvevője a Szovjetunióban és közvetlenül a Kárpátalján a rehabilitációs intézkedések megvalósításánál. A parancsuralmi sztálini rendszer évei alatt elkövetett tömeges

megtorlásokról van szó. Ezeknek az intézkedéseknek a célja az, hogy pontot tegyünk a végére mindannak, amit világszerte a megtorló Gulag-rendszerként emlegetnek.
Közismert, hogy országunk más vidékeihez hasonlóan Kárpátalját sem kerülte el a terror és az önkény, amelyet a területen 1944-től létrejött szovjet rezsim követett el. Sok ezer embert ítéltek el törvénytelenül, úgynevezett szovjetellenes, felforgató nacionalista tevékenységért, továbbá az olyan vallási közösségekhez való tartozásért, amelyeket a hivatalos hatóságok nem ismertek el.
Több ezer németet telepítettek ki Szibériába csak azért, mert németek voltak. Ugyancsak a megtorlás áldozata lett több ezer olyan kárpátaljai, akik 1939–1941 folyamán menekültek át a Szovjetunióba.. Az ő rehabilitációjuk is most van folyamatban.
Ma azonban valamivel részletesebben szeretnék szólni azokról az eseményekről, amelyek önöket különösen foglalkoztatják annak ellenére, hogy már a történelmi múlthoz tartoznak. Honfitársaik, a magyar férfiak internálásának és a lágerekben való elpusztulásának körülményeiről szeretnék beszélni. Azokról az emberekről, akiket 1944 őszén a szovjet csapatok bevonulása után hurcoltak el Kárpátaljáról, illetve a jelenlegi Magyarország és Románia szomszédos területeiről.
Azok az emberek, akikről most részletesebben fogok beszélni, talán részletesebben, mint az állami terror más áldozatairól, elsőként ismerték meg annak a rendszernek az erejét és aljasságát, amely „A népek szebb jövője” érdekében történt felszabadítás zászlaja alatt, ezen emberek csaknem mindegyikét éhséggel vagy betegséggel öli meg, több mint 40 éven át kínozni fogja az elpusztított emberek szeretteit és hozzátartozóit, eltitkolja a múltról szóló igazságot.
Ma már ezt a témát, azaz a magyarok ellen 1944–1945-ben elkövetett megtorlásokról szóló teljes igazságot meglehetősen széles körűen feltárták, különösen a szemtanúk visszaemlékezései által, és sok minden dokumentálisan is bizonyítást nyert.
Ám még egy évvel ezelőtt sem volt gyakorlatilag semmilyen információ erről, egy ilyen mai eszmecserére nem kerülhetett volna sor, s még inkább arra nem, hogy a Szovjetunió állambiztonsági szerveinek munkatársa beszél erről, ráadásul itt, Miskolcon.
A témától kissé eltérve figyelmet érdemel az a tény, hogy én itt ma önökkel találkozhatok. Mindez nemcsak a kor szellemét tükrözi, hanem az emberi kapcsolatok lényegét is, ami, mint látjuk, már nem idegen a Szovjetunió állambiztonsági szerveitől sem, idővel pedig még megszokottabbá válik tevékenységében.
Szeretném előrebocsátani, hogy az 1944. novemberi kárpátaljai tragikus események azon politikai változások eredményeképpen válhattak ismertté, amelyek országunkban végbemennek, annak eredményeképpen, hogy megváltozott az emberek gondolkodásmódja, szégyenérzet kelt bennük a múltban elkövetett bűncselekményekért. Az igazság feltárásához természetesen hozzájárult sok olyan lelkes ember állampolgári magatartása is, akik tetteiket és életüket az igazság feltárásának szentelik. Ezért szeretném elismerésemet kifejezni ungvári elvtársaimnak és barátaimnak, éspedig az itt jelenlévő Fodó Sándornak, Dupka Györgynek, Kövér Györgynek, Dobóczi Imrének, Kosztyu Andornak, valamint több más olyan embernek, akik szorgalmazták az 1944-es eseményekkel kapcsolatos igazságot bizonyító, a magyar lakosság tragikus sorsát feltáró levéltári anyagok felkutatását.
Fel szeretném hívni az önök figyelmét a Szovjetunió Állambiztonsági Bizottsága központi vezetésének álláspontjára is. Ez a vezetőség mélyen megérti és elősegíti az országunkban végbemenő pozitív átalakításokat. Ennek eredményeként vált lehetővé ideutazásom és itteni felszólalásom.
Ma már sok mindent másképp értelmezünk, megértjük, hogy a történtek jelentős mértékben a háborús helyzet, a népek közötti kölcsönös bizalmatlanság következményei voltak. De ma már 1990-et írunk. És más kategóriákban gondolkozunk. Képesek vagyunk értékelni magának az akkori időszaknak a lényegét.

Először is, megértjük az országunkban végbement tragikus események alapvető okát. Ez: a kegyetlen parancsuralmi sztálini rendszer, mely a fasizmushoz hasonlatos, s amely a hamis világosságról és boldog jövőről szóló „fixa ideát” hirdetve, népünkre rákényszerítette a hamis életmódot, melyet állandó terrorral, totális gyanúsítással, nemzetközi arányú ambíciókkal támasztott alá.
A világban nehéz még egy olyan, szovjet népünkhöz hasonló népet találni, amely ennyi fizikai és erkölcsi megpróbáltatáson, éhségen esett volna át, ennyire meg lett volna félemlítve és félrevezetve.
A sztálini rendszer által évtizedeken át kultivált kegyetlenség, gyanúsítás, türelmetlenség, büntetlenség tette lehetővé sokmillió szovjet állampolgár lágerekbe hurcolását és elpusztítását.
Ez pedig előrevetítette a más országok állampolgáraival, így például a magyarokkal való kegyetlen bánásmódot is.
Egyáltalán nem meglepő, hogy most nyilvánosságra került a lengyelek tömeges elpusztítása Katynnál és Harkovban, a németeké Németország szovjet megszállás alá került zónájában. Ma már feltárult a „kárpátaljai Katyn” is, ahol sok ezer magyar férfi vesztette életét. Nem harcban, ami még érthető lenne, hanem az éhségtől, a hidegtől és a betegségektől, szinte kőhajításnyira szülőházuktól.
Tisztelt magyar barátaink!
A magyar férfiak 1944. évi novemberi tragédiája ugyanolyan előre eltervezett volt, mint a szovjet emberekkel szembeni magatartás gyakorlata. Konkrétan abban nyilvánult meg, hogy a szovjet csapatok által felszabadított területeken, s nemcsak a magyarok lakta vidékeken, el kellett szigetelni mind a potenciális, a rejtőzködő ellenséget, mindazok férfiakat, akik képesek fegyveres ellenállást gyakorolni, közülük ki kellett szűrni a dezertőröket, a szembenálló rezsim kiszolgálóit stb., ezeket az embereket ki kellett nyomozni és meg kellett határozni az őrizetbe vett személyek további sorsát.
A dráma a katonai parancsnok ma már ismert, 1944. november 13-án kiadott 2. számú parancsával kezdődött. Ebben a parancsban az áll, hogy az említett év november 14-től kezdve a magyar és a német hadseregben szolgálatot teljesített volt sorkatonák és tisztek, akik a felszabadított területen maradtak, kötelesek jelentkezni a „legközelebbi katonai parancsnokságon”.
Ám az aljasság és a tragédia a szóban forgó parancs következő bekezdésében rejlett: „Jelentkezni kell úgyszintén minden katonaköteles német és magyar nemzetiségű személynek 18 és 50 év között”.
A parancs a jelentkezés utolsó napjaként 1944. november 16-át jelölte meg. És egyetlen szóval sem tett említést arról, hogy meg kell vizsgálni, szolgált-e az illető „katonaköteles” személy bármilyen hadseregben vagy sem.
Ettől a naptól kezdve a német és magyar nemzetiségű katonakötelesek névsora alapján összeállított menetoszlopok – egyébként ezekbe sok szlovák és más nemzetiségű személy is került – a Kárpátalja központjában fekvő Szolyva vasútállomásának közelében kezdtek gyülekezni.
Ily módon a szolyvai gyűjtőtáborba, majd pedig a lembergi területi Szambor városban lévő táborba túlnyomó többségben ártatlan civil férfiak kerültek, természetesen nem rokkantak, 18 és 50 év közöttiek.
Az 1990-es év közepéig nem bukkantunk olyan dokumentumokra, amelyek feltárták volna, hogyan alakult a lágerekbe hurcolt magyarok sorsa, s amelyek alátámasztották volna az életben maradt egykori foglyok tanúvallomásait.
Szóbeli tanúvallomás is kevés volt, hiszen az akkori idők tanúi közül kevesen maradtak az élők sorában, s különböző okok miatt közülük sem mindenki volt hajlandó beszélni azokról az időkről.

Az ország különböző levéltáraihoz intézett folyamodványainkra negatív válaszokat kaptunk. Mindemellett bíztunk abban, hogy az igazságot sikerült feltárni. Különösen azután, hogy az Izvesztyija c. lap 49–53. számaiban „Öt nap a különleges archívumban” címmel megjelent publikációban először tett említést a Központi Állami Különleges Archívumról, és ismertette az ott őrzött anyagokat. Ma már köztudott, hogy éppen ebben a levéltárban feküdtek a régóta keresett dokumentumok a lengyel katonák katyni agyonlövetéséről. Mint kiderült, itt őrizték a foglyul ejtett és internált magyarokra vonatkozó anyagokat is.
Idén tavasszal, amikor főosztályunk újabb kérelmet intézett a beregszászi járási Badaló 83 olyan volt lakosának sorsával kapcsolatban, akik a koncentrációs táborokban pusztultak el, az említett levéltárból megérkezett az a válasz, amelyben először történt említés 23 volt badalói lakosról, akik a fogolytáborban haltak meg. A levéltár megküldte nekünk az említett személyek nyilvántartási adatait is. Ez nagy siker volt. Hiszen olyan, az 1944–1945. évekből származó dokumentumokat kaptunk, amelyekből sok mindent megértettünk a kárpátaljai magyarok internálásának tragédiájáról, s ami a legfontosabb, ezeknek a kimerülés és betegség miatt halálra ítélt embereknek az utolsónapjait és óráit is megismerhettük.
Szeretném, ha önök helyesen értenék: az állambiztonsági szerv nem teljhatalmú és nem minden főosztályának, így a KGB kárpátaljai főosztályának sem sikerült a szükséges levéltári adatokhoz jutni. A „különleges” archívumok rendszere évtizedeken át alakult ki abból a célból, hogy minél mélyebben rejtsék el az adatokat. Így sok mindent a titkosság leple borít.
Ám az idők változnak. Örömmel közölhetem, hogy az említett levéltár munkatársai megértéssel fogadják főosztályunk kéréseit, aminek alapján remélhetjük, hogy teljes mértékben feltárhatjuk a magyarok internálásával kapcsolatos 1944. évi kárpátaljai események titkait.
Milyen anyagokat kaptunk a különleges archívumból? A Szovjetunió Belügyi Népbiztosságának, illetve az adott népbiztosság hadifoglyokkal és internáltakkal foglalkozó főhivatalának nyilvántartási lapjai, amelyeken a szokványos „szigorúan titkos” jelzés áll. Ezek a dossziék tartalmazzák a kihallgatási jegyzőkönyvet, amelyben több mint 40 kérdés foglaltatik, a külföldi személy közeli hozzátartozói életére, családi és társadalmi helyzetére vonatkozóan.
A dossziékban vannak továbbá az internált személy betegségével kapcsolatos nyilvántartás, a halálára és eltemetésére vonatkozó dokumentum.
Ismertté váltak azon lágerek számai, ahol az internáltakat tartották fogva, továbbá a kórház és az egészségügyi egységek, a kezelőorvosok és más tábori funkcionáriusok nevei.
Különös érdeklődésre tarthatnak számot a betegségek leírásai, amelyek részletesen taglalják a betegséget, a gyógymódot, az alkalmazott gyógyszereket.
Ezeket az adatokat az után vették fel, hogy a beteg kórházba került, ahol a végsőkig kimerült szerencsétlen emberek néhány nap vagy hét után meghaltak.
A legnagyobb kórház a Minszki területi Boriszov városban volt. Az elhunytakat ugyanitt temették el.
Sajnos, mint azt Boriszovból közölték, a temetkezési helyet már régen feldúlták, a sírokat elpusztították.
Ezek kétségtelenül csupán egy részét képezik az 1944. évi eseményekre utaló adatoknak. Még sok mindent ki kell deríteni, és ami a legfontosabb, választ kell találni arra a kérdésre: miért, mi célból volt szükség ártatlan emberek elpusztítására? A szovjetunióbeli államrendszernek, amelyet a leghumánusabbá és legigazságosabbá nyilvánítottak, miért volt szüksége ilyen áldozatokra?
Ezekre a kérdésekre az emberek keresik a választ. Úgy gondolom, ez a célja a mai szemináriumnak is.

Tóth Mihály:
–Az előadás nagyon sok kérdésre választ adott, amik az évtizedek során felmerültek az emberekben. Akinek kérdése van az ezredes úrhoz, az most teheti föl ezeket.

Kérdések:

– Koszorús Istvánnak hívnak. 1939. január 6-tól egészen 1944. október 20-ig Beregszászon voltam magyar–latin szakos tanár, s ugyanakkor abban az internátusban nevelőtanár is voltam 6 éven át. Én nem kerültem az elhurcoltak közé, mégpedig azért, mert szerencsére 31 éves korom létére nőtlen voltam, tehát szabadon mozogtam, és mivel Miskolcon voltak rokonaim, idejöttem, s itt aztán különös bajom nem történt. Ellenben volt két kollegám, aki ugyanabban a testületben szolgált: az egyiket Deák Györgynek hívták, aki testnevelő tanár volt, a másikat pedig Szakolczay Gusztávnak, ő matematikát, fizikát tanított. Egyikük sem érte el a 40. évét, tehát viszonylag fiatal emberek voltak. A testnevelő tanárnak 4 gyereke volt. Mindkét tanár meghalt, de a rokonaik még élnek. Szeretnének közelebbi adatokat megtudni halottaikról. Deák György rokonai Kanadában élnek. Ezek a családok milyen kompenzációra számíthatnak?

Korszun ezredes:
– Sejtet valamit ez a két név. Napokkal ezelőtt hivatalos átiratot kaptunk Budapestről és Kanadából, de nem mernék megesküdni, hogy ezek a nevek szerepeltek ezekben a levelekben.
Kosztyu Andor:
– A kanadai biztos, hogy nem.
Korszun ezredes:
– Hivatalos rendelet van érvényben, amelynek értelmében a kompenzációt fogják kapni a jövőben a retorziót szenvedett emberek. Három pontban lehet ezt összefoglalni. Az első: a nyilvános rehabilitáció. A másik: kéthavi középbérnek a kifizetése és a helyi viszonyoktól függően mindazok az előnyök, amelyek jellemzők egyáltalán arra a vidékre.

Példaképp említeném – nem tudom, döntsék el, hogy jó vagy rossz példaként –, hogy 1939-ben többen is átszöktek a frontvonalon a keleti országrészbe, és sokan a vendéglátók karjaiban találták magukat. Ezeket a személyeket szintén rehabilitálják, de mivel egy idegen országnak voltak a polgárai, a fentebb említett törvénycikkek alá nem tartozhatnak. Egyszáz rubelnyi anyagi támogatásban ezek a személyek is részesülnek a Szovjetunióban elfogadott és polgárjogot nyert úgynevezett polgár- és honvédő háború résztvevőinek a jogaihoz hasonlóan. Ez nem jelent nagy anyagi megterhelést az ország pénztárának, mert az áldozatok nagyon kevesen maradtak.
Konkrétan arra a kérdésre, amit Ön tett fel, az a válasz, hogy sajnálatosan eddig ez a kérdés úgymond társadalmi síneken futott. Még eddig semmilyen előnyben nem részesültek ezek a személyek. Ezeknek a kompenzációs kérdéseknek a felvetése leginkább belső indíttatásból kezdődött el.
Folyamatosan folyik a munka, és személyre szabottan akarjuk földeríteni a múltat minden személlyel kapcsolatosan. Eddig eljutottunk a 25. számig, tehát eddig 25 személyről tudjuk határozottan, hogy milyen is volt a múltja és miben volt része. Ezt igazoljuk egy hivatalos irattal, ami arra jogosítja az érdekeltet, hogy a munkaviszonyát bővítik ezek az évek.
Maximális hozzáállással kezeljük ezt a kérdést, mi is figyelembe vesszük azt a segítséget, amit a társadalmi szövetségek nyújtanak, minden remény megvan arra, hogy a föllelhető papírok, írott emlékek alapján, akit csak lehet, rehabilitáljunk.
Óriási erkölcsi sikereket értünk el – pl. Badalón és még néhány helyen Kárpátalján –, tantaluszi munka folyt és ebből oroszlánrészt vállalt a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, ez a morális rehabilitáció sem pénzbe, sem anyagiakba nem került legalábbis a magyar népnek.
(A badalói példát említi Korszun úr, pici kis kitérővel szeretném azt elmondani, hogy Badaló Kárpátalján egy község, ahol csoportos rehabilitáció ment végbe és az az est, ahol ez megtörtént, közhírré lett téve, olyan reakciót váltott ki a jelenlévőkben, hogy talán senkinek nem jutott az eszébe, hogy esetleg ezt valahogy a mérleg másik serpenyőjével lehetne egálba hozni – fűzte hozzá Szöllősi Tibor, aki Korszun úr beszédét fordította.)
Mankovits Tamás:
– Azt szeretném kérdezni, hogy milyen adatok szükségesek ahhoz, ha meg szeretném azt tudni, hogy akik Magyarországról vagy a környező országokból eltűntek, s akikről úgy gondoljuk, hogy a Szovjetunió területére hurcoltak el, azoknak az okiratait felkutassák?
Korszun ezredes:
– Természetesen kell, hogy valaki az élő rokonok közül a hivatalos szervek felé forduljon, megadja az adatokat és azokat a körülményeket, amelyek akkor sajnálatosan közrejátszottak az elhurcolásban. Egy kicsikét az életrajzot kell vázolni, megadni, hogy honnan, mikor és természetesen, hogy kit hurcoltak el. Ezzel a kéréssel lehet az Államvédelmi Hatósághoz, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetséghez, a Területi Rehabilitációs Bizottsághoz fordulni.
– Stark Tamás vagyok, Budapesten a Történettudományi Intézetben dolgozom, és az egyik kutatási területem a Szovjetunióba hurcolt magyar állampolgárok sorsának a felderítése. Sok kérdésem lenne, de csak három rövid kérdést szeretnék feltenni. az egyik az, hogy létezik-e nyilvántartás minden olyan személyről, akit magyar területről elhurcoltak vagy akár hadifogságba esett? Tehát létezik-e mindenkiről nyilvántartás, mert ismereteim szerint, ha volt is nyilvántartás, csak a Szovjetunióban készülhetett ilyen. Sajnos már útközben is nagyon sokan meghaltak romániai gyűjtőtáborokban, sokan a magyar gyűjtőtáborokban is.
Korszun ezredes:
– Inkább olyan szúrópróbaszerűnek is lehetne nevezni azt, ami eddig Kárpátalján történt. Eddig csak 25 szerencsétlen embernek az adatait kaptuk meg a nyilvántartóból, pedig körülbelül 700 személyről lenne szó. 700 személynek a névsorát küldtük el a különleges

archívumba, vagyis a levéltárba, ahonnan egyelőre pontos választ nem kaptunk, de már most az is tudom, megnyugtató, hogy azért ígéretet kaptunk.
Mivel 1944-ig Erdély és Kárpátalja is Magyarországhoz tartozott, akkor esetleg még feltételezni se lehet, hogy külön lettek volna nyilvántartva a kárpátaljai magyarok, az erdélyi magyarok, és a magyarországi magyarok. Ott, ahol ez a felszabadító ármádia végigvonult, utána aztán ment a slepp, akkor több mint valószínű, hogy egy névsorba kerültek az elhurcoltak.
A nyíregyháziak tudnak konkrét adatokról és személyekről is.
Stark Tamás:
– A Szovjetunióba kikerült magyar állampolgárok között voltak hadifoglyok, voltak civilek és voltak politikai elítéltek is. Ezek a csoportok ugyanolyan típusú táborba kerültek-e, vagy pedig külön kerültek a hadifoglyok, külön a civilek, külön a politikai elítéltek; illetve ezek a táborok kiknek a fennhatósága alatt álltak: az NKVD, vagy a Vöröshadsereg, GULAG kötelékébe tartoztak ezek?
Korszun ezredes:
– Egyszerű katonai hozzáállással voltak ezek a kérdések kezelve.
Szelekció, mint olyan, nem volt, mert az alaphangsúly a következő volt: 18-tól 50 éves korig a férfiak voltak a potenciális ellenlábasok. Ami a lágereket illeti, az alaphangsúly azon volt, hogy izolálni kell a férfilakosságot. Nem volt beosztva, hogy politikai, vagy hadifogoly stb. Megnehezíti az előbb feltett kérdésekre a választ az is, hogy rengetegen elpusztultak útban a gyűjtőlágerek felé. Ott, ahol már a kórházba kerültek vagy különleges ellátásban részesültek ezek a férfiak, ott már ceruzavégre vették őket. Tehát útban a gyűjtőtábor felé sajnálatosan nem választották szét a neveket. Az volt a cél, hogy úgyis ott maradjanak. A fent említett 25 személy közül csak 2 fő volt katonaviselt. Úgy mondanám, hogy sajnálatosan a cél az volt, hogy megsemmisíteni őket, mindegy volt, hogy honnan jöttek és hova tartoztak, magyar volt-e vagy német.
Az NKVD-n belül volt egy csoport, amelyik közvetlenül ezekkel a lágerekkel foglalkozott, és egyáltalán a lágerekbe kerültek sorsaival. Ez egyike volt a számtalan csoportnak, amely az NKVD-n belül működött.
Stark Tamás:
– Annyit szeretnék utolsóként megtudni, hogy mikor lesz arra lehetőség, hogy magyar kutatók, történészek kutassanak ezekben a szovjet archívumokban?
Korszun ezredes:
– Amit a felszólalásomban és a bevezetőben említettem, személy szerint ebben az évben tudtam meg, hogy ilyen levéltár létezik, és melyik az a levéltár, ami konkrét választ tud adni ezekre a kérdésekre. A rolót felhúzták, s ez már sokat jelent. A hatodik érzékem azt diktálja, hogy ők már arról tudnak, hogy egy ilyen hivatalos személy ezt a kérdést terítékre vitte, ha azt nem is tudják, hogy konkrétan Miskolcon.
Több mint valószínű, szinte biztos, hogy a magyar történészek megkapják ezeket a hivatalos okiratokat. Eljön az az idő, amikor erre sor kerül.
Siklós Péter:
– Amikor ezeket a kérelmeket megírja, akkor a saját hivatali útján keresztül küldi-e el Moszkvába, a KGB moszkvai központjába, vagy közvetlenül a levéltárba – ami szervezeti egysége a KGB-nek –, egy meghatározott címre?
Korszun ezredes:
– A saját nevemben küldöm a kérelmeket, kérdéseket. Az a véleményem, hogy a hozzáállás a másik oldalról nem annyira hivatalos, hanem inkább emberi, mert azért ők is érzik egy kicsit, hogyha nem adják ki ezeket a hivatalos adatokat, akkor ezeknek a kérdéseknek a megoldása olyan visszaütő lenne majd a jövőben őrájuk nézve. Ha valaki részt vett volna a badalói eseményen, akkor a hozzáállás is valahogy más lenne, annál is inkább, mivel hivatalosan

meghívtak egy személyt az archívumból. Az archívum vezetője konkrétan megígérte ezt a levélre válaszolva. De mégsem jött el senki.
Az Izvesztyija 43-79-es számaiból nagyon sok mindent elolvashat és megtudhat. Hogyha én olyan hangnemet ütöttem volna meg, és egyáltalán olyan tartalommal töltöttem volna meg a hozzászólásomat, fellépésemet, mint amilyen volt az említett Izvesztyija cikkeiben, akkor felkapták volna az illetékesek a fejüket. Te ott dolgozol és így beszélsz?
Siklósi Péter:
– Következő kérdésem, anélkül természetesen, hogy megsérteném Önt, hiszen másodszor találkozom Önnel – a beregszászi konferencián találkozunk először –, remélem, nem sérti a kérdés, mert olyan embert ismertem meg a személyében, aki nem tér ki a kérdések elől. Kérdésem a következő lenne. Meg van-e győződve arról, hogy pont a KGB kezében van-e a legjobb helyen ennek a kérdésnek a kezelése?
Korszun ezredes:
– Azt hiszem, hogy ez gyakorlatilag helyes azért, mert az irattárak még a KGB hatáskörébe tartoznak. Először is ezekben a kérdésekben hivatásos vagyok, másodszor gerincesnek kell lenni, nem lehet lavírozni jobbra meg balra. Azért tudni kell, hol van a kiskapu. Pedagógiai hatása, nevelő hatása is van azért, mert a szervek munkatársai, akik közvetlenül foglalkoznak ezzel a problémával, egy picikét tanulhatnak belőle és egy kicsit edzi a becsületet is, meg a lelket is.
Demcsik Attila:
– Mikor jutott arra a meggyőződésre, hogy ezzel a kérdéssel foglalkoznia kell? Van-e tudomása az Ön főnökének arról, hogy ma ez az előadás van itt Miskolcon? Az elmondottak alapján ugyanilyen derűlátó?
Korszun ezredes:
– A rehabilitációs folyamat mint olyan, sohasem állt le, csak annyira csökkentette sebességét, hogy lassan topogássá ment át. Nagyon össze kellett szednie annak az embernek magát, aki a főnökséghez fordult, hogy esetleg rehabilitálják azokat, akiknek a sorsa az évtizedekkel ezelőtti eseményekhez kötött. Azok, akik kérvényekkel folyamodtak a közelmúltban elkövetett vagy vélt elkövetett ügyük rehabilitációjáért, annak polcra volt téve az aktája. Nem volt olyan nagy hozzáállásuk, nem nagyon igyekeztek lezárni az ügyeket. Különleges túlfűtöttség még nincsen azért a hozzáállásban. Nekik onnan fentről nagyobb a terítés, jobban látni ezekben a kérdésekben. Együttérzés mindig volt. Az már más kérdés, hogy ezt nem lehetett hivatalosan kinyilvánítani. 1982-ben a munkahelyi irattárban, azt hiszem, fölfedeztem egy 112 nevet tartalmazó listát, azokról van szó, akik átmentek a frontvonalon a másik oldalra. Ezeknek az embereknek a sorsa majdnem hasonló volt, már ami a megpróbáltatásokat illeti. Ezzel a kérdéssel már a területi pártbizottság elé fordultam, elmentem az ungvári egyetem történelmi tanszékére is, ahol közvetlen beszélgetést folytattam. Megkérdeztem, hogy nekik a francia forradalom a fontosabb, azzal kell foglalkozni? Itt startra kész papírok vannak, furcsa, hogy a saját földijük múltja iránt senki se nyilvánít semmilyen érdeklődést. Mindössze két egyetemi szakember, történész foglalkozott ezzel a kérdéssel.
Egy túlélő:
– Kárpátalján lehet, hogy az volt a szisztéma, hogy 18-tól 50 éves korig férfiakat hurcoltak el. Szabolcs megyében és Tokaj környékén 16-tól 60 éves korig férfiakat és nőket is levittek, ezek többnyire fiatalok voltak. Bodrogkeresztúrban Ladonyiczki bácsi és Juhász bácsi, aki meghalt, közel volt a 60. évéhez akkor. De voltak fiatalok és lányok, asszonyok. Nem tudom, nem egységes volt ez? Itt magyarországi részen 16-tól 60 éves korig férfi és nő. Látok egy ellentmondást is. Pallón – ott van Ungvár környékén – élt Bódi Árpád nevű osztálytársam. A határ őt Szlovákiához csatolta. Hallottam, hogy Bódi Árpád nem volt 18 éves még és elvitték, majd a szambori táborban meghalt. Ilyen kivételek is lehettek. Én a Donyec-medencében voltam szénbányász. Viszonylag hamar hazajöttem, mert addig csak a betegeket engedték

haza. Az első 40 egészséges ember között voltam, akiket kikértek Vorosilov marsalltól közvetlenül. Ilyen parancsot küldött Moszkván át a táborba. Én 17 éves koromban mentem ki 1945 januárjában és 1946. május 31-én tértem haza. Én puskát sem fogtam soha, no ez volt az a dátum, amikor engem Budapesten a kormánybiztosság átvett. Tehát több mint 40 éves ez a papír, amit én akkor kaptam.
Korszun ezredes:
– Csak a hivatalos papírokat tudjuk elfogadni, a visszaemlékezések és a résztvevők elbeszélései nem elegendőek.
Egy túlélő:
– A papírok Tiszaladány tanácsán megtalálhatók, de lehet, hogy ez együtt szerepel Bodrogkeresztúr, Rakamaz és más községek papírjaival. Nekem a tanács igazolta vissza ezt a másfél évet, hogy Oroszországba munkára lett kirendelve ettől-eddig. Tudok olyan helységről is, például Rüd nevű község, ahol a bíró vállalta azt, hogy verjék akár esetleg agyon, de onnan egy embert sem vittek el.
Korszun ezredes:
– Ebben a helyi vezetés lehetett a ludas.
Egy túlélő:
– Most 63 éves vagyok, akkor a legfiatalabbak között voltam. Az iratok kiegészítéséhez és a történtek hiteles elmondásához bármikor bárkinek a rendelkezésére állok.
Korszun ezredes:
– Ezzel a segítségével forduljon nyugodtan Dupka Györgyhöz.
Egy túlélő:
– Ezredes úr, hogy látja, a Szovjetunió területén lesz-e tényleges kárpótlás? Mert ami jelen pillanatban van, mert az egyelőre erkölcsi rehabilitáció felé vezető út, semmi szín alatt nem kárpótlás.
Korszun ezredes:
– Augusztus 13-án lépett érvénybe egy elnöki rendelet, amelynek értelmében mindenkit, aki sajnálatosan részese volt ennek a sztalinista folyamatnak, mindenkit rehabilitálni kell. Ezt a kompenzációt „koldusadománynak” lehet nevezni. Sajnos az általános anyagi helyzet olyan, jobban nem lehet megnyitni a bukszát, nincs rá lehetőség.
Egy résztvevő:
– Magánvéleménye szerint elképzelhető-e a Szovjetunióban az anyagi rehabilitáció?
Korszun ezredes:
– Feltétlenül kell, hogy legyen számottevő anyagi rehabilitáció.
Egy túlélő:
– Világosan az derül ki az itteni előadásból, hogy a jelen pillanatban bizonyos ellentmondás, ellentét van a központ és a területi KGB között. A központból az adatokat úgy kell kipumpálni. Magyarul: a központ ellenáll. Viszont van egy becsületes ember, aki küzd, harcol azért, hogy ezek az adatok napvilágra kerüljenek. Mindig volt egy jó KGB-s, és mindig volt egy rossz KGB-s. Mindig volt egy jó ávós, és mindig volt egy rossz ávós. A jó ávós mindig azt mondta, hogy ő megtehetné, ő nagyon szeretné, de a központból nem engedik. Ezt én feltétel nélkül elfogadom. Nem óhajtom megsérteni az ezredes urat, de személy szerint szomorú tapasztalatom van a KGB-ről, mert KGB-s tisztet hallottam már más témával kapcsolatban beszélni. Nekem meggyőződésem az, hogy amit most itt az ezredes úr elmondott, azt nyilvánvaló, egyeztette a központtal. És ha igen, akkor a központjában azt is tudják, amit ő mond. Ha pedig tudják, amit ő mond, akkor teljesen nyilvánvaló, hogy ez a jelenlegi tájékoztatás sokkal inkább propaganda jellegű.
Korszun ezredes:

– Katonaemberről lévén szó, nem lehet úgy elképzelni, hogy jövök-megyek. Ehhez engedély kellett, hogy itt legyek. Egyeztettem a KMKSZ illetékeseivel is, de egyéni kezdeményezés is kellett, hogy itt legyek. Sajátomnak is éreztem ezeknek a problémáknak a fontosságát.
Ellentétek nincsenek a központi vezetés és területi vezetés között. Ha Miskolcról elmenne az illetékesekhez valaki, nem minden dokumentum kerülne ki az asztalra. utat kell törni ezen a szűz földön. Nem minden esetben a hivatalok azok, akik gáncsot vetnek, hanem sajnálatosan a polgári szervek. Nagy türelemmel kell kezelni ezt a kérdést, és többször fel kell vetni a hivatalos szerveknek, akkor talán hamarabb hajlanak a megoldás felé. Meg kell magyarázni, hogy az élet vetette föl ezt a problémát, itt határozni kell, méghozzá jó irányban. Az én jelenlétem, s az, hogy most mi itt beszélünk, példa arra, hogy azért változnak a viszonyok, a hozzáállások a társadalmon belül, és bizonyára nem én vagyok az egyetlen, aki így gondolkozik. Ha eljön Kárpátaljára, meggyőződhet arról, hogy nem szerepet játszom.
– Eleve megpecsételődött a sorsa ezeknek az embereknek. Figyelembe kell venni azt a szituációt, ami akkor uralkodott. Ellenséges államok álltak akkor egymással szemben. De nemcsak a hadszíntéren lefolyt harci cselekmények voltak a meghatározók, hanem az is, hogy a másik oldalon álló ország államhatalmi beállítása homlokegyenest ellenkezője volt az innenső oldalának. Többdimenziós ez a kérdés. Izolálni kellett ezeket a személyeket, akik potenciális ellenségeknek számítottak. Nem tudok arról, hogy Moszkvából jött volna egy olyan parancs, hogy ezt és ezt kell tenni. Határozottan merem állítani viszont, hogy a helybeli vezetés óriási igyekezettel állt hozzá a kérdés megoldásához, amelyik néha nem is politikai színezetű volt. A totális rendszer velejárója ez a bizonytalanság, bizalmatlanság, ami itt volt. A hatalmon lévő kiskirályok így voltak nevelve az egymással való bizalmatlanságra. Rengeteg kis sztálin volt. Előbb-utóbb kötelesség lesz a kompenzáció.
Molnár Imre:
– Ha kiderülne az igazság, kikhez kell fordulni a rehabilitációért, Prágához, Pozsonyhoz, Önhöz vagy Gorbacsovhoz?
Korszun ezredes:
– Mindenkinek a saját helyi rehabilitációval foglalkozó szervezetéhez kell fordulni. Például a Csemadokhoz, ott a kérdést megfelelően fogják kezelni. Mindenesetre írásban kell kezdeményezni a hivatalos eljárást.
Laborczi Géza országgyűlési képviselő:
– Tulajdonképpen nem kérdezni szeretnék, hanem néhány gondolatot hozzáfűzni az elmondottakhoz. Megemelem a kalapom az ezredes úr előtt, mert úgy gondolom, hogy amit ő most elmondott, az magáért beszél, ezekre a váratlan kérdésekre így megválaszolt.
Korszun ezredes:
– Köszönöm. Számítottam rá, hogy ilyen kényes kérdéseket fognak nekem feltenni, rendkívül átélem a dolgokat.
Laborczi Géza:
– Egyik oldalról a csodálkozásomat fejezem ki, a másik oldalról annak adok hangot, hogy a kérdések mögött milyen indulatokat vélek érezni. Azt hiszem, hogy nem szabad ezeket a kérdéseket egyszerűen kezelni. Felvetődik bennem az a kérdés, és másokban is, hogy miért történt mindez? Nyilván „Jaj legyőzötteknek” ősi ösztön hatja át.
Semmi nem igazolja a brutalitás rendszerét sem az egyik, sem a másik oldalon.
Korszun ezredes:
– Az akkori győztes idővel legyőzötté válik.

Tóth Mihály:
– Köszönjük az ezredes úr előadását, és a kérdésekre adott válaszokat. Reméljük, hogy ez az első lépés volt s nem az utolsó. Adjuk át a szót Dupka Györgynek, a KMKSZ felelős titkárának, aki egyben tagja a rehabilitációs bizottságnak is.

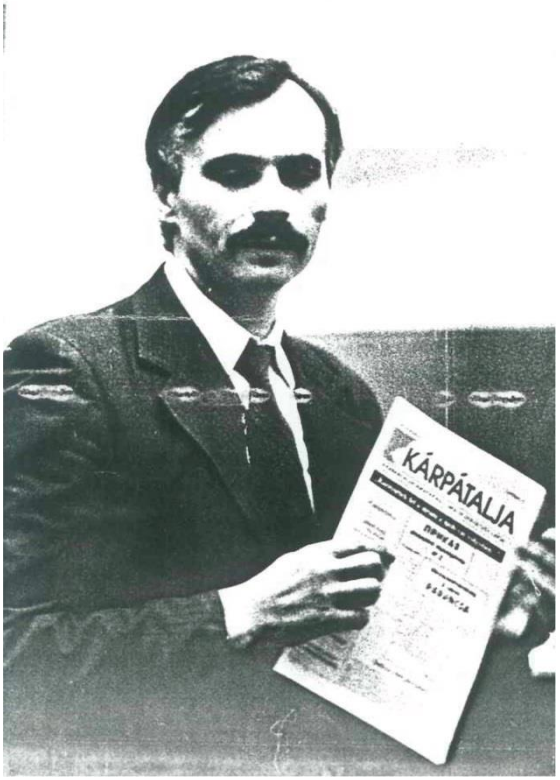

Dupka György:
Én már csak kiegészítem azt, amit a kedves barátom az előbb elmondott. Jól gondoltuk Tamással, hogy jobb az, ha először az ezredes úr mondja el a beszédét. Mi, a KMKSZ vezetői a magunk módján próbáljuk rávenni a hatalmat, hogy kitárja előttünk az ajtót. Sokkalta meggyőzőbben hat, ha a hatalom embere beszél fájdalmunkról, és mindarról, ami eddig számunkra tabu volt. Az ezredes urat nem szeretném dicsérni, de mégis el kell mondanom Önöknek azt, hogy amikor Beregszászban volt az emlékkonferencia, a területi pártbizottság, a járási pártbizottság, sőt a területi tanács akkori vezetői 1989 novemberében mindent elkövettek, hogy ez a konferencia ne történjen meg, egyszerűen fölkérték Korszun urat – sőt, utólag tőle tudom –, hogy mondja le az előadását. De mi is ravaszak voltunk, felkértük őt előadónak, ez volt a csalétek a hatalom felé, hogy hátha őrá nem tudnak nyomást gyakorolni. Ily módon meg tudjuk tartani az emlékkonferenciát. Ez bejött. Ő elvállalta az előadás megtartását, és természetesen, hogy pártokrácia, az ortodox bolsevista szemléletű kommunisták mindent elkövettek, nyomást gyakoroltak rá, hogy vonja vissza az ígéretét, mert akkor mi sem tartjuk meg a beregszászi emlékkonferenciát. Amikor Beregszászban megjelentünk, egyedül ő és a tolmácsa, mármint itt az adjutánsa jelent meg. Nem volt ott képviselőként sem a területi tanács, se a járási pártbizottság. Veres Gábor, az akkori vezető, aki jelen pillanatban a nemzetiségi kabinet vezetője most Kárpátalján, sem más olyan figura, aki meg volt híva, és nem tartották érdemesnek, hogy eljöjjenek.
Itt szeretném elmondani azt, hogy valójában van ebben az emberben egy igen humanista érzés a magyarok iránt, ami előtt én is fejet hajtok, hiszen ő nagyon sokat segített nekünk. Szeretném kiegészíteni az elmondottakat, hiszen annyira körüljártuk már ezt a témát, hogy újra elmondani más vetületben nem érdemes, hiszen ismertek a tények. Csak arra próbálok utalni, ami még nem ismert.
Kezdem azzal, hogy most már divatos a fehér foltról beszélni, lehet beszélni nálunk is, írni is, hiszen a kárpátaljai magyarság életében nem egy fehér folt volt. 1944. november 18-tól kezdődő deportálás, amelyik december végéig eltartott, sőt január utolsó napjáig is. Ez volt az első. utána következett az egykori hivatalnokoktól, társadalmi vezetőktől kezdve egészen a leventeoktatókig mindenki, aki otthon maradt, legyen az 50-60 éven felüli, azokat is perbe fogták. 1944. december 18-án megjelent a Zakarpatszkaja Ukrajinának az a határozata, melynek értelmében több száz embert azonnali bírósági határozattal lágerbe küldtek. Alighogy ez az első hullám – csapásszerűen rendbevágták, szedték ki az embereket Kárpátaljáról – megtörtént (a magyarok mellett voltak főleg ruszinok, ruszin vezérek, pl. említeném a Bródy-ügyet, sokat hallhattak már róla, őt, az akkori ruszinok elnökét és társait is halálra ítélték), ezután következtek a római katolikus papok, majd 1949-ben a görög katolikus papok. Majd volt a kuláklista, akik nem adták be a földjüket, bírósági eljárás alá kerültek. Ez a bíróság Kárpátalján olyan volt, mint egy állandóan őrlő malom, szinte szalagként szállította az embereket a GULAG különböző pontjaira megállás nélkül. 1955-ben jelent meg az általános amnesztia, amely Csaptól Vlagyivosztokig. Még 1956 után is tértek haza emberek

valamilyen oknál fogva, pl. szöktek, időközben azért nem engedték haza. Ismerek olyanokat is Kárpátalján, akik csak 1960 táján tértek haza Polinóból.
Ezek az úgynevezett fehér foltok, melyekkel egészében kell foglalkoznia a szövetségnek, mert a mostani történészek, akik még a marxizmus-leninizmus akkori dogmatikus szempontjából írták meg a Boldogság felé című könyvet, intő példa ez arra, hogy hogyan nem szabad történelmet írni. Ezek a történészek ma is élnek, s zavarban vannak, még mindig nem teszik fel az i-re a pontot. A fehér foltokat még mindig nem kellőképpen tanulmányozzák, hanem most is a pártcentrikusság szemszögéből, nem pedig az emberi szempontokból közelítik meg ezt a témát.
Az előzőekben Korszun úr említette, hogy a 2. számú parancs – amit a Kárpátalja című lapban leközöltünk – indította el a kárpátaljai magyarság deportálását. De nemcsak ez, mert ennek még voltak előzményei, amiről az ezredes úr nem szólt. Éspedig döntő. Specifikus, máshol meg nem ismételhető helyzet alakult ki Kárpátalján.
Tömörre fogom: kész forgatókönyvvel érkeztek a hatalom emberei, a katonák, az NKVD-sek, a Szmers emberei, a kommendatúra, meg mindazok a párttagok, pártfunkcionáriusok, akik ott, Moszkvában vészelték át a II. világháborút. A forgatókönyv lényege az volt, hogy Kárpátalját a Szovjetunióhoz kell csatolni. Erre játszottak rá, s erre játszott rá ez a parancs is, hiszen történelmi adatokkal tudom bizonyítani, hogy a parancs előtt – a parancs 1944. november 13-án keltezett – november 12-én összeült a kommunista párt regionális szervezete, s ott hoztak határozatot, hogy a kommendatúra kiadja ezt a parancsot. Azért kellett határozatot hozni, mert a forgatókönyvben úgy szerepelt, hogy november 26-án ki kell kiáltani az újraegyesülést, illetve a manifesztumot jóvá kell hagyatni a népképviselőkkel. Szorította őket az idő. Hogy miért kellett ennek a parancsnak megjelenni? Azért, mivel a Londonba emigrált csehszlovák kormány küldöttséget menesztett Kárpátaljára Nemec vezetésével, hogy ők megszervezzék a csehszlovák államrendet Kárpátalján. Ez kezdődött Huszt irányából Beregszász felé. Viszont a csehszlovák hadseregből meglógott Turjanica, aki dezertőrnek is számítható – mert otthagyta hadseregét – speciális programmal érkezett Munkácsra, hogy megszervezze a Szovjetunióhoz való csatlakozás embereit, dolgait, eszközeit. Tehát kétfelől nyílt az olló. Egyrészt Huszt felől, ami demokratikusabb volt – mert jártak ott a csehszlovák delegáció akkori vezetői –, nyomukban mindenütt többpártrendszer szerveződött. Okmányokkal tudom igazolni, hogy Beregszászban 5 párt alakult meg 1944 októberében. Archív anyagokból látható, hogy megalakult a szociáldemokrata, köztársasági, kommunista, zsidó párt is. A rendeződés felezővonala Munkács és Beregszász között megállt, mert onnan pedig Moszkva utasítására Turjanicáig, Sztálinig, Brezsnyevig, Berijáig – sorolhatnám a többi vezetőt – mindent elkövettek azért, hogy a csehszlovákok időben – Isten őrizz – meg ne szervezzék a csehszlovák államrendet, s ne kerüljön vissza Csehszlovákiához Kárpátalja. Ők azért hozták ezt a határozatot, mert látták, hogy a magyaroknak szimpatikusabb ez a megoldás, hogy Kárpátalja Csehszlovákiához tartozzon. Azt ugyanis tudták, hogy Magyarországhoz nem kerül vissza Kárpátalja, maradt tehát két választás: vagy Moszkva felé, vagy Prága felé kacsingatnak. Természetesen ismerték a Csehszlovák Köztársaság akkori demokratikus rendszerét, ezért inkább amellett voksoltak volna. Ez tudomására jutott az akkori hadvezetésnek is, így tehát jött a parancs, hogy ki kell szűrni a férfilakosságot 18-tól 50 éves korig, nehogy valamilyen ellenállást fejtsenek ki, vagy ellen-partizán mozgalom alakuljon ki Kárpátalján. Pedig a mi magyarjainknak eszük ágában sem volt, hogy csoportba tömörüljenek és ellenállást fejtsenek ki, hiszen mindenki arra várt, hogy mindegy, milyen hatalom lesz, csak földet kapjon a paraszt. Aki meg akart lógni Kárpátaljáról, mert háborús bűnösnek tartotta magát, az rég megtette azt, megszökött s a Nyugat valamelyik országában jár.
A másik történelmileg igazolható indíték, hogy nem egy egyszerűen kiadott parancsról volt szó, hogy megtisztítsák a hátsó vidéket azért, hogy a szovjet hadsereg nyugodtan tudjon előrenyomulni, hogy biztosítva legyen a háttér, hanem ez az első indíték, amit még a

történészeinknek tovább kell kutatni, tisztázni, adatolni. (Az adatok lassan hozzáférhetők a kárpátaljai levéltárból is.) 1944. november 26-tól egészen 1946 januárjáig Zakarpatszkaja Ukrajina, mint miniállam, amelynek az elnöke Turjanica volt – végül is ez a szárny győzött – nyugodtan tudta megvetni a lábát, nyugodtan tudta aláíratni a manifesztumot az ott maradt emberekkel, hiszen gondoljunk csak arra, hogy ugyanúgy ruszinok is, meg a magyarok is a harctéren voltak. Azt, hogy összeomlott a front a Kárpátok alatt, és az Árpád-vonal egy fabatkát sem ért, ez még nem jelenti azt, hogy minden férfi otthon tartózkodott, mert nagy részük a magyar hadsereg kötelékében volt. Ilyen formán könnyű volt aláíratni a manifesztumot az otthon maradt öregekkel, asszonyokkal, fiatalokkal, hiszen a magyar asszonyoknak azt mondták, ha aláírjátok, hazaengedjük a férjeteket. A másik dolog pedig az volt, hogy volt egy olyan naiv felszólítás, hogy hamarabb hirdeti ki a békét. Különböző tanúk vannak erre vonatkozóan, akik ezt igazolni tudják, hogy így volt. Mindenesetre a nemzetközi jogszerződésben volt egy olyan kitétel, mely szerint a civil embert nem hurcolhatják el 50 km-es körzeten túl. Erről szó volt Jaltában is, erről vannak nemzetközi okmányok, ezeket nemzetközi jogászoktól tudom. Az akkori szovjet vezetés – Kárpátalján székelt a IV. ukrán front – ezt semmibe vette annak érdekében, hogy így is meggyorsítsa Kárpátalja Szovjetunióhoz való hozzácsatolását. Fölösleges volt ez az elhurcolás, mert enélkül is hozzácsatolták volna.
Vannak fényképfelvételeink, melyen látható, amikor a háromnapos munkát meghirdették (a képen látható felirat: Éljen Sztálin!; s egy orosz terepjáró látható még.) A másik archív képen Ungvár utcáján viszik az embereket Munkács felé. Megrázó kép, a kísérők nem katonák még, hanem karszalagos partizánok. (A mostani adataink szerint Uszta, Priscsepa és más partizánvezérek emberei, illetve a Szmers – halálbrigád jellegű csoportosulás –, és az NKVD belügyi csapatai vettek részt a begyűjtésben.)
Van még egy megrázó dokumentum, amelyik az asszonyok várakozásáról szól, akiknek elvitték az embereit.
Szigorúan bizalmas volt!
A bátyúi néptanács beadványa

Megdöbbentő ez a beadvány, mert már akkor tudták a járási jegyzők, hogy mi vár ezekre a férfiakra. Hazudni kellett volna valamit az asszonyoknak, mert meg volt tiltva, hogy elmondják az igazságot.
A múlt évben, amikor összeült a területi rehabilitációs munkabizottság alakuló ülése, engem is meghívtak erre. Egy táskányi dokumentumot kellett vinnem magammal, hogy bizonygassam, hogy Szolyván tényleg tábor volt, és az embereket ártatlanul vitték el, mert az volt az akkori pártfunkcionáriusok – ott ültek előttem, még ma is magam előtt látom őket – felfogása, hogy azok fasiszták, bűnözők voltak. Jó, hogy felszereltem magam ilyen okmányokkal, mert ahogy mondják, a tények előtt csak meghajolni lehet, mást nem. Így tudtam őket részben meggyőzni arról, hogy Szolyva számunkra olyan, mint Katyn, vagy más haláltábor, ahol ezrek pusztultak el. Itt köszöntöm a mi aktivistáinkat, akik az 1989. szeptember 10-én kiadott körlevelünkre válaszoltak azzal, hogy a falvakban elkezdték gyűjteni a lágerlistákat, és emléktáblákat, emlékműveket állíttattak. Tavaly az első emléksírkövet Nagypaládon állították fel, és a helyi, a járási hatalom a tanács oldaláról mindent elkövetett azért, hogy ez az emlékműállítás ne történjen meg. Borzasztó, felháborító cikkek jelentek meg a Kommunizmus Zászlaja című lapban és más újságokban. az akkori partizánok – akik, azt hiszem, részt vehettek ezeknek az embereknek a begyűjtésében – mindent letagadtak, sőt megvádolták a mi aktivistáinkat, hogy nacionalisták, s hogy a II. világháború áldozatainak akarnak emlékművet állítani. Megmagyaráztuk nekik, hogy nem a II. világháború áldozatainak, hanem a civil lakosságnak állítanak emlékművet, akik fegyvert nem fogtak, s akiket elhurcoltak.

A másfél évet, amióta a KMKSZ megalakult, gyümölcsözőnek ítélem meg, hiszen másfél év alatt ez olyan tömeges akciót tudtunk előidézni Kárpátalján, hogy jelen pillanatban a több mint 160 alapszervezetünk – amely több mint 25 ezer tagot számlál – szinte minden tagja magáénak érezte, hogy ezt a tabut ledöntse, ahol lehet, szülőhelyén, szülőfalujában, köztemetőben emlékjeleket állítsanak. A legnagyobb esemény az volt, amikor megkaptuk az engedélyt arra, hogy Szolyván, ahol a tömegsír volt, egy emlékparkot építsünk, köszönhető a területi rehabilitációs munkabizottságnak a hozzájárulása, hiszen kérték a szolyvai tanácsot, hogy utalja ki azt az egy hektáros földet, amely csonka már, azt a sírmezőt, ahol eltemették az embereket. Csak annyit mondok emlékeztetőül, hogy 1944. november 27-28-tól, de főleg december 5-től, amikor kitört a tífusz és egyéb betegség, naponta 300-400 embert temettek el. Ezt a helyet mindenáron meg akartuk szerezni, hogy emlékpark épüljön itt, de azért is, mert a sírmezőnek több mint a felét meggyalázták, feldúlták, utat építettek rá, legalább öt méteres mélységben legyalulták. Vannak barátaim, akik igazolják – itt van pl. Tóth Mihály – azt, hogy amikor kimentünk szemlére, az ottani kommunális hatóság bevallotta, hogy több mint három teherautónyi csontot szedettek össze a cigányokkal, és azt átszállították a köztemetőbe. Most is, amikor kint voltunk a Panoráma tévéműsor riportereivel, az idős, 80 éves emberek elmagyarázták, hogy amikor föltárták ezt a sírhelyet, egyszerűen zsír folyt a hegy oldalából, ahol több ezer embert temettek egy gödörbe. Nem szabad lett volna ezt a sírt feltárni, a sírmezőt megbontani. S mit építettek ide? Benzinkutat. Az utat szélesítették, így a lenti alsó részt sikerült megmentenünk, ahol legyalulták a földet, a további sírmezőt betemették. Ezen a nem egészen egy hektáros területen hozzuk létre a sztálinizmus magyar áldozatainak az emlékparkját. Úgy szeretnénk, hogy ez Közép-Kelet-Európa emlékparkja is legyen. Az adatokból tudjuk, hogy a hegyen, ahol a láger volt, több mint 100 ezer ember tartózkodott itt egy időben, ez gyűjtőtábornak is számított, és innen ezresével a Vereckei-hágón keresztül vagy Perecsenynek irányítva az Uzsoki- vagy a Duklai-hágón a különböző munkatáborokba szállították az embereket.

Itt tényleg nem volt létszámnyilvántartás, nem írták össze az embereket, akik itt meghaltak, névtelen halottak. Csak a csontjaik vannak itt.

Megindult a gyűjtési akció, az emlékkő-letételre az idén november 24-én sor került, s szeretnénk, ha a jövő évben ezt az emlékparkot felavatnánk az emlékművel együtt. Ehhez kérem a magyarországi barátaink és szervezetek segítségét, hiszen az anyaországbeliek közül rengetegen vannak ott eltemetve.

Befejezésül annyit szeretnék mondani, hogy munkánk tovább folyik, az emlékkönyvet, a fehér könyvet, a holocaust könyvet, a kárpátaljai magyarság áldozatairól össze szeretnénk állítani. Aki olvassa a Kárpátalja című újságot, láthatja, hogy falvanként közöljük a mártírok listáját. A különböző okmányokat, visszaemlékezéseket, lágerleveleket szeretnénk ebben a könyvben elhelyezni, hogy mindenkinek hozzáférhető legyen.

Köszönöm a figyelmüket.

*

1991. január

II. évfolyam 1. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

INTERJÚ FODÓ SÁNDORRAL

TOLLASODUNK

TOVÁRIS – MARADTOK MÉG TOVÁBB IS?

A BRÓDY - VILLA

LÉGBŐL KAPOTT KÖLTSÉGVETÉS

ESEMÉNYKRÓNIKA

KÉNYTELENEK SZÁMOLNI VELÜK

Nagyszőlős, Perényi-kastély

Vidékünk igazán nem szűkölködik műemlékekben, közöttük is előkelő helyet foglal el azonban a Perényiek nagyszőlősi kastélya.

Ez Kárpátalja egyik legrégibb udvarháza. Még a 16. század végén épült, mai barokk homlokzatát a 17. században alakították ki.

Főhomlokzatán a Perényiek címere díszeleg. Falán a közelmúltban emléktáblát helyeztek el.

A Fekete-hegyhez közeli parkban található kastély a háború után sokáig gazdátlanul állt, mígnem 1987-ben felújították.

Ma járási úttörőház, a tanítók háza és a Bartók Béla Művelődési Kör otthona.

1991. II. évfolyam

1. lapszám

Interjút közlünk Fodó Sándorral, melyben a KMKSZ 1991-es programjairól, terveiről érdeklődünk. Az már látható volt, hogy ez az év politikailag és gazdaságilag egyaránt mélypont lesz. Fodó kissé optimistán nagy tervekről szólt. Legfontosabbnak a március elejére tervezett összmagyar konferenciát emelte ki.

Ungváron a Hungarológiai Központ épülete tulajdonképpen a Bródy család villája volt, Debreczeni Mihály Bródy András özvegyével és fiával, ifjabb Bródy Andrással készített egy interjút.

Hírt adunk arról, hogy előkerült a sztálinisták által ledöntött Perényi-emlékmű, és megtaláltuk Dayka Gábor szobrát is, nagyon mostoha körülmények között.

1991. február

II. évfolyam 2. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

SZAKADNI VAGY NEM SZAKADNI?

A KMA JAVASLAT-TERVEZETE

A DEMOKRATIKUS FOLYAMATOK GYŐZNI FOGNAK

KEDVES ÁLLAM BÁCSI!

JEGYZETEK A BIRODALOMRÓL

A MASZLAG-ETETÉSRŐL

Pénzcsere – bere

Hát ezen is túl vagyunk. Végre megszabadítottak bennünket régi, rossz, elavult száz és örven rubeleseinktől. Éljen!

Azt mondták, azért tették, mert aki ilyen bűnös bankókat halmoz fel (ahelyett, hogy bélyeget vagy dollárt gyűjtene), az feketéző, árnyékgazdaságban államot károsító, ország stabilizálását alásó elem, ellenség. És az ellenséggel le kell számolni. Ezzel az egésszel csak az a baj, hogy ily módon a hatalom polgárai millióit gyanúsította meg azzal, hogy becstelen. Én bizonytalan becsületetésért pert indítanék. De kinek van ezek után erre pénze?

Azt is mondták, hogy mivel óriási összegek halmozódtak fel az árnyékgazdaságban, ezek kivonása érdekében volt szükség a bankók bevonására. Élek a gyanúperrel, hogy az állam nem feketemunkákat fizetett ki ezzel a pénzzel, hanem igenis az ő használára végzett munkát honorált vele. Vagy ha nem, akkor az állam is feketézik. Arra már gondolni sem merek, hogy netán az állam hamisította a saját pénzét. Nem, nem, ez már rémregénybe való lenne, én pedig ezt a műfajt még nem ízlem.

Egyébként magát megnevezni nem kívánó hivatalos (nak is mondható) személy elmondása szerint egyes honpolgárok nagy leleményességről tettek tanúbizonyságot a pénzváltás három ominózus napján. Volt olyan üzletvezető, aki bolija egész pálinkakészletét felvásárolta. Ebben csupán az az érdekes, hogy vannak olyan kereskedelmi egységek, melyekben van pálinkakészlet... Egy kis vidéki üzlet kasszájába, melynek egész árukészlete nem ért többet ötezer rubelnél, egy éjszaka alatt húszezer rubel került. Hiába, a mi kereskedelmünk csodákra is képes.

Sajnos, csak hallomásból értesültem arról, hogy lengyel üzletelők vedérszámra kínálták a százasokat Csapon. Azt viszont a magam szemével láttam, hogy Ungváron a bizományi áruház előtt sokan árulgatták összekuporgatott százasaikat – tíz rubelért. Tették ezt a belügyi dolgozók rendre ügyelő szeme előtt. Az egyik milicistát meg is kérdeztem, közbelépnek-e, ha valami üzletet gyanúnak. A válasz megszólhatóvá volt: nem, nekik erre nincs joguk, ők csupán a rendre vigyáznak. Na, rend az volt. S különben is, mindenki olyan áron adja el a pénzét, ahogy akarja. Végtére is jogállamban élünk, vagy mi a szösz!

ho-hó

2. lapszám

A gazdasági válság tovább romlik, pénzcserére kerül sor. Már érződik, hogy nem sokáig marad egyben a szovjet birodalom. Közben a KMKSZ elkezdi kidolgozni a kárpátaljai magyar autonómia alapelveit. Ezt közöljük is.

Egy interjút készítettem Viktor Begy técsői ügyvéddel, ukrán parlamenti képviselővel a RUH (Ukrán Népi Mozgalom) egyik alapítójával. Meghívásomra nem hivatalos látogatáson járt Magyarországon. Kérésemre fogadták őt a Miniszterelnöki Hivatalban, a Külügyminisztériumban, a Művelődési és Közoktatási Minisztériumban, az MDF-központban, valamint a Magyar Parlamentben találkozhatott a parlamenti pártok képviselőivel.

Közöljük M. Takács Lajos „Jegyzetek a Birodalomról” című, kétrészes elemzésének első részét, „A peresztrojka és a glasznoszty vége” címmel.

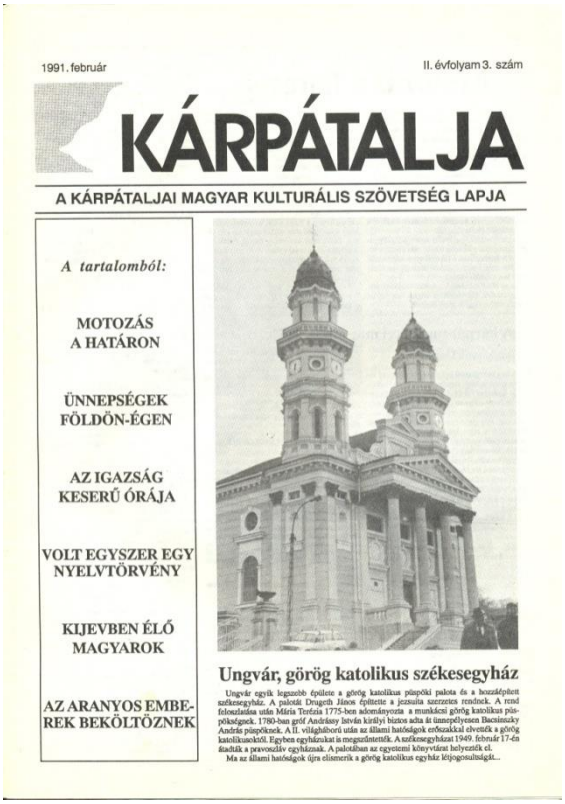

1991. február

II. évfolyam 3. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

MOTOZÁS A HATÁRON

ÜNNEPSÉGEK FÖLDÖN-ÉGEN

AZ IGAZSÁG KESERŰ ÓRÁJA

VOLT EGYSZER EGY NYELVTÖRVÉNY

KIJEVBEN ÉLŐ MAGYAROK

AZ ARANYOS EMBEREK BEKÖLTÖZNEK

Ungvár, görög katolikus székesegyház

Ungvár egyik legszebb épülete a görög katolikus püspöki palota és a hozzáépített székesegyház. A palotát Drugeth János építtette a jezsuita szerzetes rendnek. A rend feloszlatása után Mária Terézia 1775-ben adományozta a munkácsi görög katolikus püspökségnek. 1780-ban gróf Andrássy István királyi biztos adta át ünnepélyesen Bacsinszky András püspöknek. A II. világháború után az állami hatóságok erőszakkal elvették a görög katolikusoktól. Egyben egyházukat is megszüntették. A székesegyházat 1949. februárban 17-én átadták a pravoszláv egyháznak. A palotában az egyetemi könyvtárat helyezték el.
Ma az állami hatóságok újra elismerik a görög katolikus egyház létjogosultságát...

3. lapszám

„Ungvár ősi város… Ünnepségek földön-égen” – Ungvárt ősi városnak titulálják, s a városalapítást 1100 évvel korábbra datálják, erről Móricz Kálmán kitűnő írását közöltük a lapban.
Horváth Sándor interjút készített Skotnyár Józseffel, a Lembergi Magyarok Kulturális Szövetségének titkárával, de bemutatjuk a kijevi magyarokat is.
Közben Fodó Sándor indul az időközi területi tanácsi választáson, s kampányolunk mellette.
Ebben a számban folytatjuk M. Takács Lajos írását a második résszel, „Ukrajna és Kárpátalja: bizonytalan a jövendő” címmel.
Természetesen most is, mint korábbi számainkban, folytatólagosan közöljük a sztálini lágerekben elpusztult magyarok településenkénti névsorát.

1991. március

II. évfolyam 4. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

CSAPATMUNKA–CSAPON

SZÖVETSÉGBEN MINDEN HALADÓ ERŐVEL

CSAK MI TEREMTHETÜNK ITT IGAZI HAZÁT

UNGVÁRI FELHÍVÁS

ITT VOLT TŐKÉS LÁSZLÓ

MAGYAROK TALÁLKOZÓJA LEMBERGBEN

REMÉNYÜNK–MÁRCIUS

Kossuth Lajos

1802-ben született. Politikai pályáját fiatal tisztviselőként kezdte Zemplén megyében. Az 1832–1836. évi országgyűlésen a régi ellenzék mellé kezdett felnőni az új is, és Kossuth [illegible] újságának, az Országgyűlési Tudósításoknak nagy része volt benne, hogy a közvélemény [illegible] konszolidálódott az ország polgári átalakulásáért síkra szálló liberális ellenzék mellé. A kormány [illegible] tagját elfogatta, Kossuth is három esztendőt töltött börtönben. A fogságból [illegible] 1841 februárjában a Pesti Hírlap élére került.
1848 márciusa után az ország független felelős kormányában pénzügyminisztert [illegible] kapott helyet. Amikor pedig a forradalmak elülte után Bécs újra be akarta olvasztani Magyarországot az egységes birodalomba, az Országos Honvédelmi Bizottmány elnökeként Kossuth [illegible] meg a haza védelmét. Válasszal az osztrák kihívásra, kimondta a Habsburgok trónfosztását és az ország [illegible] függetlenségét.
A szabadságharc leverése után külföldön keresett menedéket. A magyar emigráció élén szerette volna az országot egy új szabadságharcra forradalmasítani. Akkor az [illegible] alakulhatott azonban, amelyet a Habsburg-birodalmat akarta helyettesíteni, s amely [illegible] népek önszerveződésén alapuló Dunai Konföderációhoz egyik részvevő ország és nemzet [illegible] sikerült megnyerni. További hírlapi közlemlei haláláig, 1894-ig olyan politikai erővé tették, akinek a szavával mind Bécsben, mind a budai Sándor-palotában számolni kellett.

4. lapszám

„Szövetségben minden haladó erővel. Legfőbb kincsünk: az egység” – ezzel a címmel tudósít Móricz Kálmán a KMKSZ ünnepi üléséről, melyen már jelen voltak „A kárpát-medencei magyarság a XX. század végén” című konferencia résztvevői is.
„Magyarok a század végén. Csak mi teremthetünk itt igazi hazát” címmel tudósítást közlünk az Ungváron megrendezett magyarság konferenciáról.
Fodó Sándort beválasztják a területi tanácsba. Nagy tervekkel indul az újabb megmérettetés felé. Örül az újabb KMKSZ-sikernek.
„Magyarnak maradni Kazahsztánban” címmel Bornemissza Eszter készített interjút Leskó Lászlóval, a Kazahsztáni Magyar Kulturális Szövetség elnökével.
Közöljük Skultéty Csaba atyai jóbarátom „Magyarok Lembergben” című írását, mely a Lvovi Magyarok Kulturális Szövetségének ünnepi közgyűléséről szól, ahol magam interjút készítettem Ilku Marion Józseffel, az LMKSZ elnökével, Bán Istvánnal, az Észtországi Magyar Kulturális Egyesület elnökével, valamint Nagy Bélával, az RMDSZ Bihar megyei elnökével, román parlamenti képviselővel.
Folytatjuk a Révész Imre Társaság tagjainak bemutatását.

1991. március II. évfolyam 5. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

CEAUSESCU–SZINDRÓMA

A SOKARCÚ TÉCSŐ

KÁRPÁTALJA NEM SVÁJC

NÉPRAJZI PÁLYÁZAT

ÚT–KÁRPÁTALJÁRA

EJNYE, BORISZ!

Szabadságunk – március

Ez a március ideus Beregszászban nem csak egy formadamas lobogó nap megünneplése, nem csupán egy szobrosvatási ünnepe, hanem megújulásunk, magunkratalálásunk boldog napja is... áldassék!

Életünknek vannak pillanatai, melyekben úgy érezzük, az egész világ itt van körötünk, idesereglett minden ami szép, emberi, igaz.

Sajnos, az ilyen pillanatok ritkák, s feszültségek szaggatta, vitaélyek marcangolta jelenünkben egyre ritkábban adódik meg ez a gyönyörű érzés...

Velem március 15-én, Beregszászban megsértést ez a csoda. Állam a többszörös tömegben, mely Petőfi Sándor szobrát vette körül, s úgy éreztem, a sokaság felemel, magával ragad, minden olyan misztikus, s mégis igazán emberi volt.

Mellettem egy középkorú férfi sírt. Vajon mire gondolhatott miközben nem is énekelte, remegte a Szózatot? Arra-e, hogy végre talán eljött egy kor, melyben nem meghalnak a költők, hanem élnek? Vagy arra, mi mindenféli tiltottak el az utóbbi évtizedekben, hogy becsapták, évtizedeik, hogy hányszor kényszerítették arra – hazudjon? Vagy csak a meghatottságtól sírt, s nem is formálódtak gondolatokká érzései? H. S.

5. lapszám

Újabb magyar szoborral gyarapodott Kárpátalja: Beregszászon felavattuk Körössényi Tamás budapesti szobrászművész Petőfi-szobrát. A szobrot a Művelődési és Közoktatási Minisztérium államtitkára avatta fel.
Horváth Sándor interjút készített Lengyel László gazdaságpolitikussal.
A Barangolás rovatban Szöllősi Tibor bemutatja a sokarcú Técsőt.
Móricz Kálmán Galambos Gyulával, a Pax Romana elnökével készített interjúját is e számban közöljük.

1991. április II. évfolyam 6. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

KOMMUNISTA DILEMMÁK (?)

BACSINSZKY EMLÉKEZETÉRE

KÁRPÁTALJA FELÉRTÉKELŐDÖTT

HÁNYAN IS VAGYUNK?

AZ ÉREM MÁSIK OLDALA

DAYKA VAGY LENIN?

APÁM EMLÉKE

Április 11: a magyar költészet napja

„Ő kezdettől fogva csak lázzal bírta, a gyermek vad makacsságával, dühkitöréseivel, elragadottságával, azzal, hogy nem fogadta el, sem nincs vette az életet, a saját magát is. A költő ősbenne annyira megvetette a világ ál-valóságát, hogy ez az eredendően költői szemlélet végül érzékszerveit is meghódította. Beteg volt, de én betegségét átmeneti állapotnak tartottam, olyasfélének, mint az ihletet, ezt mondtam neki utolsó találkozásunkkor is...

Rendkívüli adott eddig is. Mindezt a korai, ifjú halál fényében még tisztábban látjuk... Vibráló, nyugtalan műve hirtelen kerek egész lett, a halál zománca, mely szivárványló burkot von körénje, egységesnek mutatja, minden darabot a helyére tesz benne, s mindent világosan kiemel."

(Illyés Gyula: József Attila. Részlet)

6. lapszám

A Barangolás rovatban – a Vári Fábián László költővel készített interjújával – mutatjuk be Várit. A költő két versét is közöljük.
Beszámolunk arról, hogy a Miskolchoz tartozó Görömbölyön felavatták Bacsinszky András (1732–1809) munkácsi püspök, görömbölytapolcai apát emléktábláját. Görömböly tősgyökeres lakossága ruszin származású. Erről beszél Horváth György görög katolikus esperes a vele készített interjúban.
Úgy tűnik, a Dayka-szobor rehabilitálása talán jó úton halad.
„Kárpátalja felértékelődött" – vallja Skultéty Csaba, vele készített interjút Horváth Sándor.

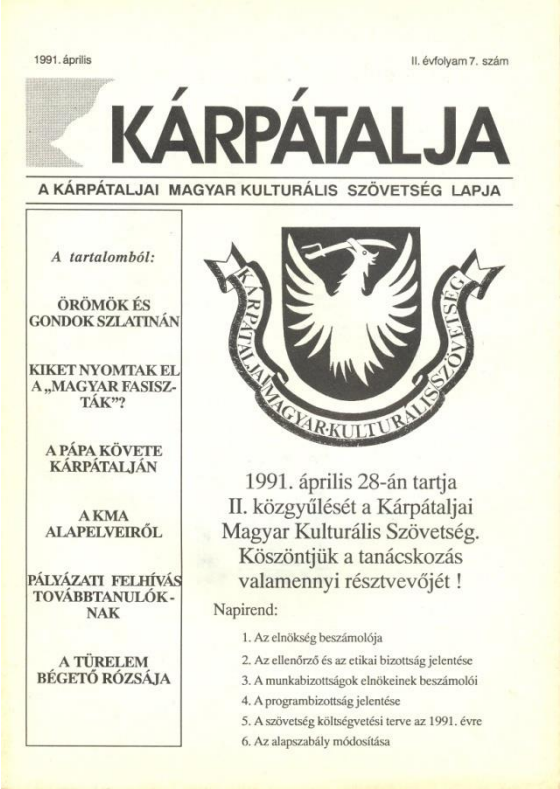

1991. április II. évfolyam 7. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

ÖRÖMÖK ÉS GONDOK SZLATINÁN

KIKET NYOMTAK EL A „MAGYAR FASISZTÁK"?

A PÁPA KÖVETE KÁRPÁTALJÁN

A KMA ALAPELVEIRŐL

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS TOVÁBBTANULÓKNAK

A TÜRELEM BÉGETŐ RÓZSÁJA

KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG

1991. április 28-án tartja II. közgyűlését a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség. Köszöntjük a tanácskozás valamennyi résztvevőjét !

Napirend:

1. Az elnökség beszámolója
2. Az ellenőrző és az etikai bizottság jelentése
3. A munkabizottságok elnökeinek beszámolói
4. A programbizottság jelentése
5. A szövetség költségvetési terve az 1991. évre
6. Az alapszabály módosítása

7. lapszám

Üdvözöljük a KMKSZ második közgyűlését, mivel ez a szám ebből az alkalomból jelent meg.
Lapunk egyéves fennállásáról „Jubileumi meditáció" címmel Nagy Zoltán írását közöljük.
Első reklámunk is megjelenik: az I. Ungvári Nemzetközi Vásárt hirdetjük, melyet 1991. június 15. és 23. között rendezik.
A KMKSZ elkészítette javaslatát az USZSZK nemzetiségi kisebbségeiről szóló törvénytervezettel kapcsolatban.
Közöljük a 2. fejezetet a kárpátaljai magyar autonómia alapelveiről, valamint Váradi-Sternberg János professzor Kárpátalja városainak és mezővárosainak címereiről szóló írását.
A Dayka Gábor-szobor még mindig nem kerülhet a helyére.
A lap támogatója lett a Dunapack, papírral segíti a Kárpátalja megjelentetését.

1991. május II. évfolyam 8. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

A KRÁZSÁ ÉS A TÖBBIEK

CSŐLÁTÁS IFIMÓDRA

NINCS IDŐ

DÖNTSÖN A VÁLASZTMÁNY

KÁRPÁTALJA MÚLTJÁRÓL ÉS MAGYAR FÖLDRAJZI NEVEIRŐL

A VATRÁHOZ NINCS KÖZÜK

KÜLÖNÖS HADMŰVELET

Újra lesz Helmecnek temploma

A helmeci római katolikus templomot a szocialista építés áldásos időszakában tankokkal rombolták le. A falu közössége hosszú ideig csak álmodhatott arról, hogy majdan újra lesz Istennek háza, a gyülekezetnek helye, ahol dicsérheti az Urat.

Változnak az idők. Az álom szándékká, a szándék akarattá, az akarat tetté ért Helmecen. Magyarországon elkészült a templom újjáépítésének terve, s ha a kárpátaljai hatalom is úgy akarja, a község lakói hozzáfoghatnak a munkához.

Jó lenne hinni, hogy a kegyes fejbólintás nem késik sokáig...

8. lapszám

„Újra lesz Helmecnek temploma" – olvashatjuk a Kárpátalja címlapján. A helmeci római katolikus templomot tankokkal rombolták le. Most a falu közössége Rudolf Mihály miskolci építész tervei alapján újra felépíti.
Galicin Pétertől, az I. Ungvári Nemzetközi Vásár igazgatójától megtudjuk, hogy több mint száz résztvevője lesz a vásárnak.
Megjelent Dupka György – Horváth Sándor – Móricz Kálmán: Sorsközösség című könyve, melyet Czébely Lajos mutat be a lap olvasóinak.
Móricz Kálmán beszámol a KMKSZ második közgyűléséről.
Kozma Endre összegyűjtötte Kovács Vilmos „Kárpátalja múltjáról és magyar földrajzi neveiről" szóló írásait.
Váradi-Sternberg János professzor újabb címereket mutat be, ezúttal Szerednye és Csap címerét.
A Dayka-szobor még mindig nem áll a helyén.
A Révész Imre Társaság tagjai közül most Hidi Endrét mutatjuk be.
Újabb támogatót sikerült megnyerni a lap számára: az MTA-Soros Alapítványt.

1991. május

II. évfolyam 9. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

MEMENTÓ

SALÁNK II.RÁKÓCZI FERENC KORÁBAN

NEMZETKÖZI TANÁCSKOZÁS A HELYSÉGNEVEKRŐL

MILYEN KMKSZ-T AKARUNK?

A KITELEPÍTÉS ELMARADT

ÍGY KERÜLTEM EL...

MODERN CÁROK

Kárpátaljai holocaust

„Nagyszőlős. A városban élő és az Ugocsa megye hitközségeiből ideszállított zsidókat a zsinagóga és az úgynevezett Magyar Sor körüli négy utcában gyűjtötték össze. A gettóban 12-14 ezer zsidó élt, köztük azok, akiket a szomszédos községekből, Batarcsról, Fekete-ardóról, Halmiból, Királyházáról, Kökényesdről, Nagytamásiról, Terebesről, Tiszaszászfaluról, Tiszaújlakról és Turócról szállítottak ide. A gettólakók közül 4700 nagyszőlősi lakos volt... ... A zsidókat három transzportban deportálták, amelyek május 20. és június 3. között haladtak át Kassán."

(Írásunk Mementó címmel a 10. oldalon)

9. lapszám

A kárpátaljai holocaustról Váradi-Sternberg János professzor írását közöljük. Ő jegyzi „Salánk a Rákóczi-szabadságharcban" című dolgozatot is.

Hosszan foglalkozunk az 1944-ben Kárpátaljáról elhurcolt magyarokkal. A magyarországi napilapokról – tudniillik akadozik a remittendaszállítás – Balázsi Tiborral, a magyar Országgyűlés Kulturális Bizottsága Sajtó Albizottsága elnökével készítettem interjút, amiben az anyaország felelősségét firtattam.

Szöllősi Tibor „Zseniális torzó" címmel interjút készített Németh Lajos akadémikussal, Hollósy Simon-szakértővel.

Debreczeni Mihály a Kárpátalján, Tiszasásváron született Lator Lászlót, az Európa Kiadó szerkesztőjét kérdezte ifjúságáról, életútjáról.

„A kitelepítés elmaradt… Jelentkezzenek a lágerek túlélői!" címmel Móricz Kálmán készített interjút Dupka Györggyel, a KMKSZ felelős titkárával, a területi rehabilitációs bizottság tagjával.

Csatáry György levéltáros megható levelet közölt az 1944 őszén sztálini lágerbe elhurcolt Petróczy Sándor özvegyétől:

„Tisztelt Uram!

Az egyik szomszédom jóvoltából elolvastam a KMKSZ „Kárpátalja" című lapjának decemberi számában a „Szigorúan bizalmas (volt)" című írását. Meghatódottságomat nem tudom leírni, csak elzokogni, mivel az én megboldogult férjemről, Petróczy Sándor villanyszerelőről van benne szó. A cikk minden szava igaz. Hogy milyen „gyors" tempóban intézték akkoriban a 3 napos munkára elhurcolt magyarok ügyét, arra igen jó példa az én férjem kálváriája.

1944. november 19-én, Erzsébet napján, hajtották el a többi összegyűjtött férfival együtt Petróczy Sándort is és csak egy év múlva 1945. november 19-én ugyancsak Erzsébet napján hozta haza egy orosz katona. Hozta, mert ő nem tudott a lábára állni, járni pedig végképp nem, tehát vonszolta magával a szülői házig a 28 éves élő halottat. A teste 30 kilóra fogyva, a feje pedig háromszorosára dagadva. Itthon hosszú ideig betegeskedett, de a család szerető gondoskodása, meg a fiatal szervezet élniakarása, úgy ahogy meggyógyította, de az átélt borzalmakat elfelejteni sohasem tudta. Visszakerült a régi munkahelyére a villanytelepre. Élete végéig ott dolgozott becsülettel.

Köszönöm, hogy leközölte e levéltári adatot, megörökítve férjem nevét a szenvedésben.

Tisztelettel: özv. Petróczy Sándorné"

Dayka-szoborról: „Valami elindult…" címmel közöltünk újabb híreket. A mellszobrot a KMKSZ helyi szervezete elszállíttatta a vár gazdasági udvaráról.

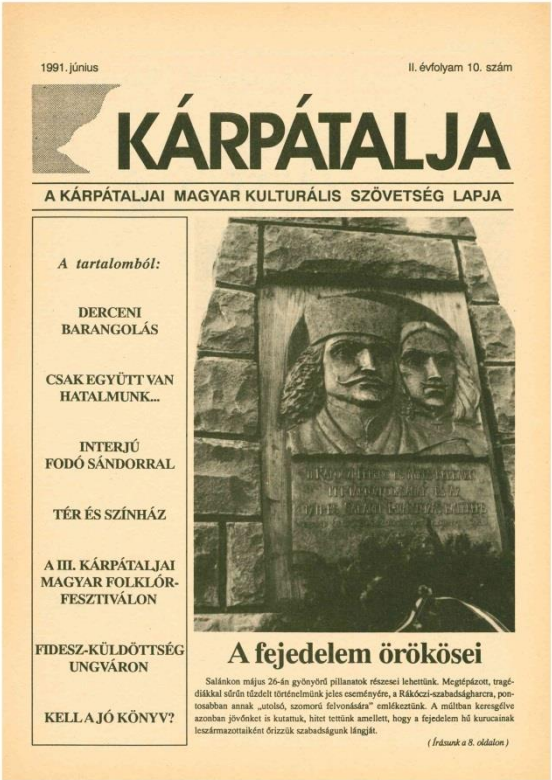

1991. június II. évfolyam 10. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

DERCENI BARANGOLÁS

CSAK EGYÜTT VAN HATALMUNK...

INTERJÚ FODÓ SÁNDORRAL

TÉR ÉS SZÍNHÁZ

A III. KÁRPÁTALJAI MAGYAR FOLKLÓR-FESZTIVÁLON

FIDESZ-KÜLDÖTTSÉG UNGVÁRON

KELL A JÓ KÖNYV?

A fejedelem örökösei

Salánkon május 26-án gyönyörű pillanatok részesei lehettünk. Megtépázott, tragédiákkal sűrűn tűzdelt történelmünk jeles eseményére, a Rákóczi-szabadságharcra, pontosabban annak „utolsó, szomorú felvonására" emlékeztünk. A múltban keresgélve azonban jövőnket is kutattuk, hitet tettünk amellett, hogy a fejedelem hű kurucainak leszármazottaiként őrizzük szabadságunk lángját.

(Írásunk a 8. oldalon)

10. lapszám

„A fejedelem örökösei – Salánkon felavatták Rákóczi és Mikes emlékművét". Ott készített interjút Horváth Sándor Laborczi Géza nyíregyházi evangélikus lelkésszel, a magyar Országgyűlés képviselőjével. A Muzsikás együttes is részt vett az emlékműavatáson, Bornemissza Eszter Hamar Dánielt, a Muzsikás együttes vezetőjét szólaltatta meg.

Ebben a lapszámban beszámolunk az ukrán államfő, Leonyid Kravcsuk, Anatolij Zlenko külügyminiszter és Dmitro Pavlicsko, az Ukrán Legfelsőbb Tanács Külügyi Bizottsága elnökének magyarországi látogatásáról.

Zsidóemléktábla- avatás volt Nagyszőlősön. „Csak együtt van hatalmunk a gonoszság felett" címmel Móricz Kálmán tudósít az eseményről.

„Változások kora. Fizetett apparátus és székház nélkül nem megy" – vallja Fodó Sándor, a KMKSZ elnöke a Horváth Sándor által készített interjúban.

Csatáry György levéltáros „Kuruc zászlóbontás Beregszászban anno 1703. május 22-én" címmel a Rákóczi-szabadságharcról ír. Tisza folyónk nevéről Kovács Vilmos „üzenetét" olvashatjuk. A kárpátaljai képzőművészeket bemutató sorozatunkban most Jankovics Mária textil-iparművész, a Révész Imre Társaság tagja szerepel.

1991. június II. évfolyam 11. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

NYILATKOZAT

SZAKAD A HÁLÓ

MARADT, HOGY NE LEGYEN VISZÁLY

BEREGSZÁSZ VAGY BEREGOVO? – BEREGSZÁSZ ÉS BEREGOVO!

A ZÁDOR DEZSŐ ZENEI TÁRSASÁG ALAPSZABÁLYA

MI TÖRTÉNT VERECKÉN ANNO...?

Beregszászon, a Kossuth Lajos Középiskola előtt immáron a magyar szabadságharc vezérének mellszobra hirdeti, hogy szellemében, identitásában a kárpátaljai magyarság szorosan kötődik az anyaországhoz.

(Az avatóünnepségről szóló írásaink lapunk 8-9. oldalán találhatók.)

Tatár Csaba felvétele

11. lapszám

Beregszászon a Kossuth Lajos Középiskola előtt felavattuk Kossuth Lajos mellszobrát. Az ünnepség után interjút készítettem Katona Tamás külügyi államtitkárral, az írás „Itt mindig gazdagodom" címmel jelent meg. Somogyi Árpád Munkácsy-díjas szobrászművész alkotását Katona Tamás avatta fel.

„Ismét jönnek a magyarországi lapok!" címmel Móricz Kálmán interjút készített Fodó Sándorral, a KMKSZ elnökével.

A Barangolás rovatban Eszeny faluról készített interjút Bornemissza Eszter „A falu, amely visszaszerezte nevét" címmel. Kovács Vilmos újabb „üzenete" két földrajzi név, Munkács és Latorca kapcsán született.

Ebben a lapszámban közöljük azt a nyilatkozatot, amely a Magyar Köztársaság és az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság együttműködésének elveiről, a nemzeti kisebbségek jogainak biztosításáról szól. A Magyar Köztársaság nevében Jeszenszky Géza külügyminiszter, az USZSZK részéről Anatolij Makszimovics Zlenko írta alá.

Az utolsó oldalon „Forró napok” címmel beszámolunk az I. Ungvári Nemzetközi Vásárról, ahol a lapunk is kapott egy pavilont.

1991. július II. évfolyam 12. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

ŐSLAKOSOK ÉS BETELEPÜLTEK

A HATALOM MALMAI IS LASSAN ŐRÖLNEK

VÁLASZTMÁNYI ÜLÉS RAHÓN

EMLÉKTÁBLÁT AVATTAK

EGY PÁLYÁZAT TANULSÁGAI

A VÁSÁRNAK VÉGE, AZ ÁLMOK MARADTAK

A kivonulás utolsó pillanatai

Silov altábornagy volt az utolsó szovjet katona aki elhagyta Magyarország területét. A záhonyi határátkelőnél Annus Antal altábornagy és a magyar honvédség képviselői búcsúztatták.

Kozma István felvételei

12. lapszám

Megörökítettük a szovjet hadsereg kivonulásának utolsó pillanatait a hegyeshalmi határátkelőhelyen.
A KMKSZ badalói alapszervezetének elnöksége sürgősen kéri a járási és területi elnökség kihelyezett ülését Badalóra, mivel a KMKSZ tagjait sorozatos atrocitások érik Sepa Vaszil képviselő részéről.
Beszámolunk a rahói választmányi ülésről, és arról is, hogy Kárpátalján turnézott a miskolci Dióbél Meseszínház Csabai János színművész vezetésével.

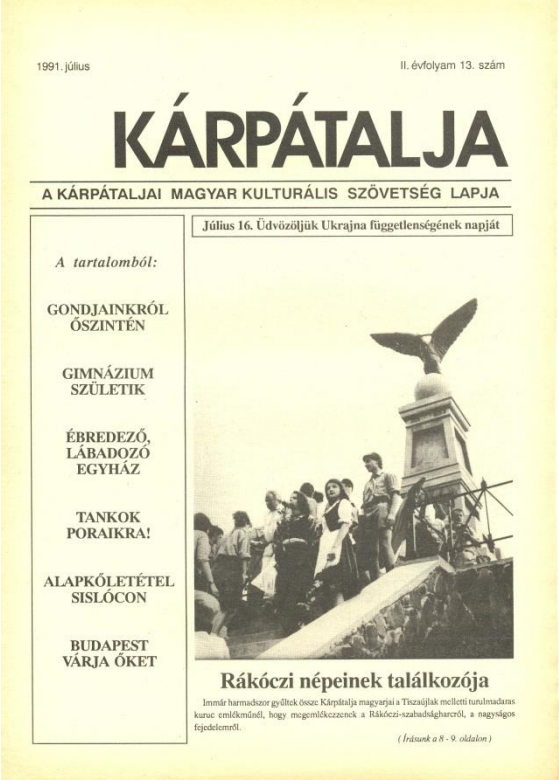

1991. július II. évfolyam 13. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

Július 16. Üdvözöljük Ukrajna függetlenségének napját

A tartalomból:

GONDJAINKRÓL ŐSZINTÉN

GIMNÁZIUM SZÜLETIK

ÉBREDEZŐ, LÁBADOZÓ EGYHÁZ

TANKOK PORAIKRA!

ALAPKŐLETÉTEL SISLÓCON

BUDAPEST VÁRJA ŐKET

Rákóczi népeinek találkozója

Immár harmadszor gyűltek össze Kárpátalja magyarjai a Tiszaújlak melletti turulmadaras kuruc emlékműnél, hogy megemlékezzenek a Rákóczi-szabadságharcról, a nagyságos fejedelemről.

(Írásunk a 8 - 9. oldalon)

13. lapszám

„Rákóczi népeinek találkozóján. Ünnep az esőben” címmel tudósítunk arról, hogy Tiszaújlakon a turulmadaras kuruc emlékműnél a Rákóczi-szabadságharcról emlékeztek meg Kárpátalja magyarjai.
„Budapest várja őket” – Bornemissza Eszter Kiss Máriával, a Nemzetközi Előkészítő Intézet határontúli magyar hallgatók referensével készített interjút.
„Ébredező, lábadozó egyház” címmel Móricz Kálmán beszélgetett dr. Ortutay Elemér teológiai tanárral, görög katolikus pappal.
A Magyar Környezetvédelmi Egyesület Kiskunhalason szervezte meg szakmai, szaknyelvi továbbképzését, melyre Kárpátaljáról, Felvidékről és Vajdaságból hívtak meg 85 magyar pedagógust. Kántor Sámuel főtitkárral és két kárpátaljai pedagógussal, Kun Zsuzsával (Csap) és Kohutné Orosz Erzsébettel (Nagydobrony) az egyesületről, a továbbképző tábor jelentőségéről beszélgettem.
A Dayka-szobor várja a restaurátorokat.

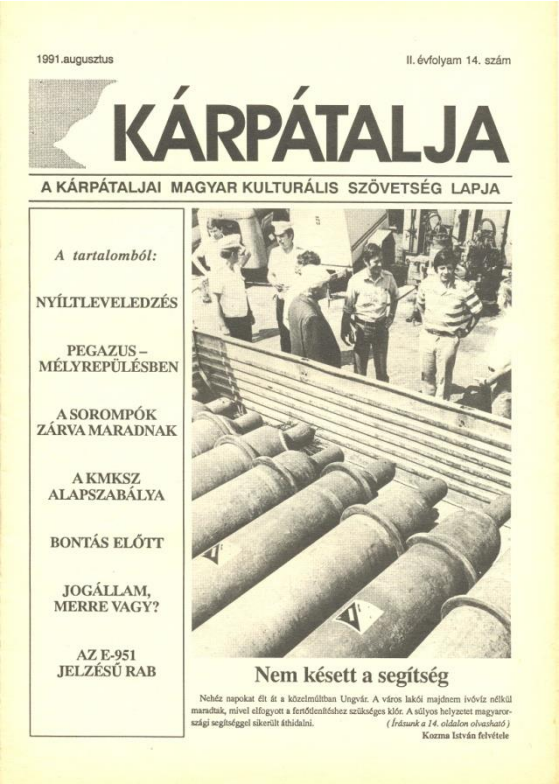

1991.augusztus II. évfolyam 14. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

NYÍLTLEVELEDZÉS

PEGAZUS – MÉLYREPÜLÉSBEN

A SOROMPÓK ZÁRVA MARADNAK

A KMKSZ ALAPSZABÁLYA

BONTÁS ELŐTT

JOGÁLLAM, MERRE VAGY?

AZ E-951 JELZÉSŰ RAB

Nem késett a segítség

Nehéz napokat élt át a közelmúltban Ungvár. A város lakói majdnem ivóvíz nélkül maradtak, mivel elfogyott a fertőtlenítéshez szükséges klór. A súlyos helyzetet magyarországi segítséggel sikerült áthidalni. *(Írásunk a 14. oldalon olvasható)*

Kozma István felvétele

14. lapszám

A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség Választmánya módosította az alapszabályát 1991. június 30-án.

Szülővárosom, Hajdúdorog könyvtára Mészáros Károly nevét vette föl, aki az 1848–49-es szabadságharc egyik tudósítója volt, s szintén itt született. Mészáros Károly unokája, az Ungváron élő Fedinisinecné Mészáros Ilona tanárnő volt a díszvendég. Őt elkísérték Ungvárról Hajdúdorogra az ungvári könyvtár munkatársai.

Ebben a lapszámban írunk a KMKSZ székházáról, amit közel egy éve utalt ki a Városi Tanács, és még mindig nem történt vele semmi. Kívül-belül igen romos, komoly felújításra szorul.

Ungvár komoly gondokkal küszködött az ivóvízellátás területén, mivel elfogyott a fertőtlenítéshez szükséges klór. Jeleztük Miskolc városának, Csoba Tamás polgármester úrnak Ungvár nehéz helyzetét, nem is késett a segítség: Miskolc városa és a Miskolci Vízművek hosszabb időre elegendő klórgázszállítmánnyal segítette ki a kárpátaljai nagyvárost.

1991.augusztus II. évfolyam 15. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

Az Ukrán Legfelsőbb Tanácshoz, Ungvár Polgáraihoz!

A Szovjetunióbeli politikai helyzet változásával, a rendkívüli státusú Állami Bizottság megalakításával és ténykedésével kapcsolatban az Ungvári Városi Tanács kijelenti, hogy az Állami Bizottság megalakítása és első intézkedései ellentmondanak a Szovjetunió és Ukrajna Alkotmányának, ellenkeznek Ukrajna szuverenitásával, a köztársaság gazdasági önállóságáról hozott deklarációval, valamint a Szovjetunió és Ukrajna más állami hatóságaival.

Az Ungvári Városi Tanács nyugtalan amiatt, hogy nincsenek hiteles információk az országban kialakult helyzetről, a Szovjetunió Elnökének sorsáról, a miatt, hogy hiányzik az Ő hivatalos bejelentése, hogy lemondott tisztségéről.

Az Ungvári Városi Tanács kéri az USZSZK Legfelsőbb Tanácsának azonnali összehívását, valamint azt, hogy Ukrajna legfelsőbb törvényhozási szerve foglaljon állást a kialakult helyzettel kapcsolatban.

Az Ungvári Városi Tanács a továbbiakban is az Ukrán SZSZK szuverenitásáról hozott deklarációhoz tartja magát és nem támogatja az Állami Bizottság tevékenységét, illetve rendkívüli státusát Ukrajna területén, mivel az ellentmond a köztársaság törvényeivel, valamint a Szovjetunió és Ukrajna más állami okmányaival.

Az Ungvári Városi Tanács felhívja Ungvár polgárait, akik bízva nemzeti együttélés tradicióival rendelkeznek, hogy őrizzék meg nyugalmukat és bizalmukat.

Az Ungvári Városi Tanács azzal a kéréssel fordul a katonákhoz, a belügyi szervek és az állambiztonsági bizottság munkatársaihoz, hogy tanúsítsanak mértékletességet ebben a bonyolult helyzetben.

Ungvár, 1991. augusztus 19.

Az Ungvári Városi Tanács rendkívüli ülésszaka

Ennyit a demokráciáról...

Felhívás!

A Területi Tanács KMKSZ (Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség) frakciójának tagjai támogatják az Ungvári Városi Tanács rendkívüli ülésszakán elfogadott állásfoglalást, melyet az Ukrán Legfelsőbb Tanácshoz és Ungvár polgárainhoz intéztek.

Teljes mértékben egyetértünk a benne foglaltakkal, ezen túlmenően kérjük a Területi Tanács rendkívüli ülésszakának az összehívását, hogy foglaljanak állást a kialakult rendkívüli helyzettel kapcsolatban.

Ungvár, 1991. augusztus 20.

A Területi Tanács KMKSZ képviselő csoportja

A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség állásfoglalása

A KMKSZ elnöksége állandóan figyelemmel kíséri az országban zajló drámai eseményeket és a haladó mozgalmak erőfeszítéseit az alkotmányos államrend megőrzése érdekében.

A KMKSZ léte az 1985-ben kezdődött és Mihail Gorbacsov nevével fémjelzett peresztrojkának köszönhető.

Hisszük, hogy az igazi demokráciához vezető út csak a már elért eredmények és a már létrehozott demokratikus intézmények megőrzésén, a törvényesség betartásán keresztül vezethet.

A KMKSZ elnöksége vallja, hogy Kárpátalja lakosságának és ezen belül a kárpátaljai magyarságnak a jövőjét csak a demokratizálódás folyamatának kiteljesedése biztosíthatja.

A KMKSZ elnökségét mélységes aggodalom tölti el az ország törvényes elnökének, Mihail Gorbacsovnak személyes sorsát illetően.

Meggyőződésünk, hogy a régi parancsuralmi rendszerhez nincs visszaút, elítéljük minden olyan intézkedést, amely ellentmond a Szovjetunió és Ukrajna Alkotmányának, illetve az Ukrajna szuverenitásáról szóló deklarációnak.

A hatalmat átvett bizottság intézkedéseit alkotmányellenesnek tekintjük, és valljuk, hogy a többi demokratikus erővel egységesen tiltakozásunkat minden erőszaktól mentes formában jogunk van kifejezni.

A KMKSZ elnöksége támogatja Leonyid Kravcsuknak, az USZSZK Legfelsőbb Tanácsa elnökének nyilatkozatát, de erősnek és vérszegénynek tartja azt.

A KMKSZ elnöksége minden tőle telhető eszközzel szorgalmazza a különböző szintű tanácsok (beleértve az Ukrán Legfelsőbb Tanácsot is) rendkívüli ülésszakának összehívását a szükséges döntések meghozatala céljából.

A KMKSZ elnöksége, kiindulva abból, hogy Kárpátalja népei évszázadokon keresztül békében és barátságban éltek egymással, és ez az egymásra utaltság összefogó erőként nyilvánult meg a demokráciáért vívott küzdelemben is, arra szólítja fel a vidék valamennyi népét, hogy közös erővel védjük meg a demokrácia eddigi vívmányait.

Ungvár, 1991. augusztus 20.

A KMKSZ elnöksége

A tartalomból:

MAGYAR KONZULÁTUS UNGVÁRON

BESZÉLGETÉS VIKTOR BEGGYEL

V. CSORNOVIL A KMKSZ ELNÖKSÉGÉNÉL

A HATÁRON A HELYZET VÁLTOZATLAN

15. lapszám

Komoly gondok a Szovjetunióban, Gorbacsovot puccsal akarják megdönteni. Erre azonnal reagál az Ungvári Városi Tanács, és tiltakozik a puccs ellen a KMKSZ is. A Területi Tanács elnökhelyettese is összehívja a rendkívüli ülést, de a helyi sajtó kivár és nem közli időben a tiltakozásokat. Egyedül a Kárpátalja közli időben.

Ebben a számban interjú jelenik meg Viktor Beggyel, az Ukrán Parlament képviselőjével.

Hírt adunk arról, hogy Vjacseszlav Csornovil, a Lembergi Területi Tanács elnöke Kárpátalján járt, s tárgyalt a KMKSZ elnökségével is.

A magyar külügyminiszter, Jeszenszky Géza felavatta az ungvári magyar konzulátust. Móricz Kálmánnal készítettem vele interjút.

A záhonyi határon továbbra is áldatlan állapotok uralkodnak, kilométeres sorok vannak.

Csatáry György tollából újabb kárpátaljai történelmi dokumentumot hoztunk nyilvánosságra, miszerint a napóleoni háború idején, 1805-ben Kárpátaljára menekítették a Szent Koronát. Ungváron Bacsinszky András püspök adott helyt a koronának s a koronaőröknek: báró Splényi Józsefnek és báró Perényi Lázárnak, majd Ungvárról Szerednyére, gróf Butler kastélyába került a korona

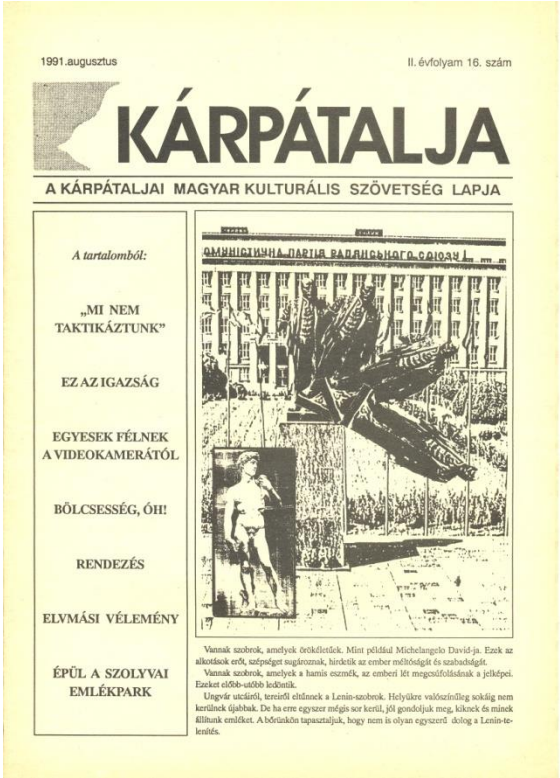

1991.augusztus II. évfolyam 16. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

„MI NEM TAKTIKÁZTUNK"

EZ AZ IGAZSÁG

EGYESEK FÉLNEK A VIDEOKAMERÁTÓL

BÖLCSESSÉG, ÓH!

RENDEZÉS

ELVMÁSI VÉLEMÉNY

ÉPÜL A SZOLYVAI EMLÉKPARK

Vannak szobrok, amelyek örökfiatlak. Mint például Michelangelo David-ja. Ezek az alkotások erőt, szépséget sugároznak, hirdetik az ember méltóságát és szabadságát.

Vannak szobrok, amelyek a hamis eszmék, az emberi lét megcsúfolásának a jelképei. Ezeket előbb-utóbb leöntik.

Ungvár utcáiról, tereiről eltűnnek a Lenin-szobrok. Helyükre valószínűleg sokáig nem kerülnek újabbak. De ha erre egyszer mégis sor kerül, jól gondoljuk meg, kiknek és minek állítunk emléket. A bőrünkön tapasztaljuk, hogy nem is olyan egyszerű dolog a Lenin-temlékhely.

16. lapszám

Megpecsételődött az ungvári Ungvári Területi Tanács előtti téren álló Lenin-szobor sorsa. Levették a talapzatáról…

Sokat foglalkozunk a háromnapos puccs eseményeivel. Most különváltak a demokratikusan gondolkodók és a hithű kommunisták. Erről így írok a „Bibó István: …demokratának lenni annyi, mint nem félni…" című írásban:

„Szovjetunióban a háromnapos államcsíny egyetlen eredménye, hogy a társadalomban a politikai hovatartozás kérdése kikristályosodott. Az emberek egy hirtelen döntéskényszerbe kerültek, ezáltal egy pillanatra megszűntek a manipuláción, a libikóka elven működő kiszámíthatatlan, bizonytalan politikai erők. Döntöttek a konzervatív kommunizmus, illetve a demokratikus gondolkodásmód mellett.

Kárpátalják ez elég furcsán ment végbe. Ungváron, ahol a demokratikus erők képviseltetik magukat a helyi tanácsban, már augusztus 19-én igen határozottan döntöttek az állami bizottság ellen. Így tett a területi RUH, a Sevcsenko Anyanyelvi Társaság, a proszvita, az Ukrán Demokrata Párt.

A KMKSZ, az elnökség zártkörű ülésén szintén döntött, de az állásfoglalás megfogalmazását huszadikára hagyta. Ez némi bizonytalanságra utalt, azonban az állásfoglalás határozottsága ellensúlyozta a késedelmet.

A KMKSZ beregszászi középszintű szervezete nem vett részt az elnökségi ülésen, semmilyen állásfoglalást nem adott a junta ellen.

A területi tanács sem hívott össze rendkívüli ülést, sőt az államcsíny támogatására hozott intézkedéseket.

Így az írott sajtót, a rádiót, a televíziót a junta szolgálatába állította, ami mondjuk nem volt nehéz, hiszen a tömegtájékoztatási eszközök ugyanazon vezetők kezében vannak, akiket ők, a konzervatív kommunisták helyeztek funkcióba.

Ugyanis azzal, hogy egy újság nevét megváltoztatja, vagy lehagyja a „Világ proletárjai, egyesüljetek!" feliratot, de meghagyja ideológiai és szervezeti felépítését, vezetőit – akkor csak átmentésről lehet szó és nem szemléletváltozásról.

Most egy pillanat alatt bebizonyosodott, hogy milyen veszélyes ez egy komoly helyzetben.

A sajtó csak a puccs bukása után volt hajlandó közölni – magát mentendő – a demokratikus ellenzék állásfoglalásait, felhívásait.

A Kárpáti Igaz Szó szerkesztősége 19-én az Ungvári Városi Tanács, 20-án a KMKSZ állásfoglalásának közlését tagadta meg, holott a lap egyik alapítója a KMKSZ.

Mindezek után, azt hiszem, a KMKSZ elnökségének, de a lap szerkesztőségének is le kell vonnia a következtetéseket.

Meg kell szabadulni azoktól a vezetőktől, munkatársaktól, akik az elmúlt tragikus napokban akadályozták az információszolgáltatást, ezáltal is bizonytalanságban tartva a terület magyar lakosságát."

Interjút közlünk Vaszil Prokopeccel, az Ungvári Városi Tanács elnökhelyettesével.

Beszámolunk arról, hogy Váradi-Sternberg Jánost a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság Lotz-díjával tüntette ki. Megkezdődött a helmeci templom építése. Dr. Ortutay Elemér görög

katolikus lelkész, tanár a Budapesti Római Katolikus Hittudományi Akadémián átvette aranydiplomáját. Bagu Balázs Bátyú múltját mutatja be írásában. Elkészültek a szolyvai emlékpark tervei.

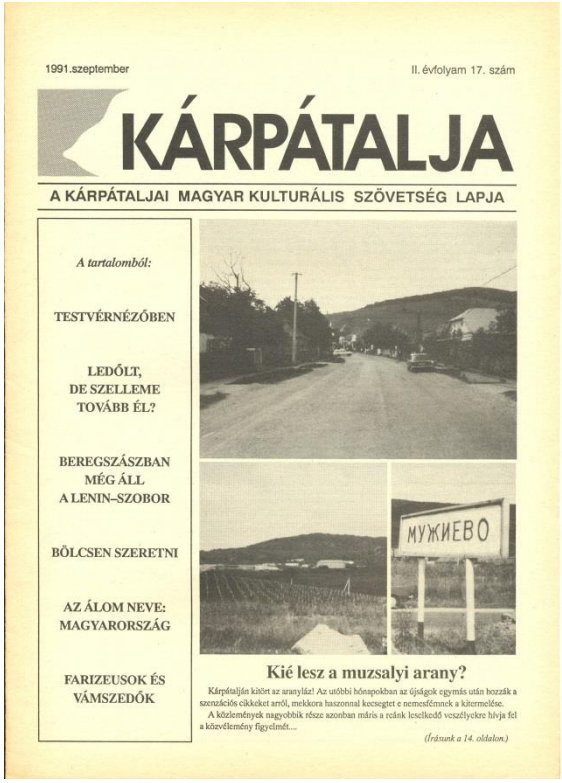

1991.szeptember II. évfolyam 17. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

TESTVÉRNÉZŐBEN

LEDŐLT, DE SZELLEME TOVÁBB ÉL?

BEREGSZÁSZBAN MÉG ÁLL A LENIN–SZOBOR

BÖLCSEN SZERETNI

AZ ÁLOM NEVE: MAGYARORSZÁG

FARIZEUSOK ÉS VÁMSZEDŐK

Kié lesz a muzsalyi arany?

Kárpátalján kitört az aranyláz! Az utóbbi hónapokban az újságok egymás után hozzák a szenzációs cikkeket arról, mekkora haszonnal kecsegtet e nemesfémnek a kitermelése.

A közleemények nagyobbik része azonban máris a reánk leselkedő veszélyekre hívja fel a közvélemény figyelmét....

(Írásunk a 14. oldalon.)

17. lapszám

„Kié lesz a muzsalyi arany?” A muzsalyi domb alatt rejtőző nagy mennyiségű aranyról szólnak a hírek. Megindultak a találgatások, amikre keressük a válaszokat.

Beszámolunk dr. Seregély István egri érsek kárpátaljai útjáról, a csapi emlékműavatásról, ami a II. világháború ártatlan áldozatainak állít emléket.

Lapunk meghívására Kárpátalján vendégszerepelt a Miskolci Prológus Színház Alapítvány társulata. Ungváron, Beregszászban és Munkácson léptek fel.

Hírt adunk arról is, hogy szeptember 20-án Ungváron, szeptember 21-én Beregszászban szintén a lapunk meghívására a Miskolci Nemzeti Színház vendégszerepel, Móricz Zsigmond: Nem élhetek muzsikaszó nélkül című darabját mutatják be.

1991.szeptember II. évfolyam 18. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

MÉGIS LESZ MAGYAR AUTONÓM KÖRZET?

A PEDAGÓGUSOK ELMENNEK...

SZÓSZOMJ

KI REHABILITÁLJA AZ ELHURCOLT MAGYAROKAT?

MAGUNKRA MARADVA KAZAHSZTÁNBAN

KIKKEL KELL LOBBYZNUNK?

200 éve született

gróf Széchenyi István

Széchenyi István gróf (1791 –1860) a XIX. sz. hőszas éveiben megindult reformmozgalom kezdeményezője, kiváló író és államférfi. Nagybirtokos arisztokrata családi sarja, 1791. szeptember 21-én született Bécsben. Apja Széchenyi Ferenc gróf, a Magyar Nemzeti Múzeum alapítója, anyja, a Georgikont alapító Festetics György gróf leánya, Julianna volt.

Egy évi jövedelmének felajánlásával 1825-ben megvetette a Magyar Tudományos Akadémia alapját.

Pesten 1827-ben megalapította a Nemzeti Kaszinót. Hitel c. munkája 1830 elején jelent meg, mely a kibontakozó reformmozgalom programját képezte. Az ország jövőjébe vetett hite jutott kifejezésre híres mondatában: *„Sokan azt gondolják Magyarország volt, én azt szeretem hinni: lesz!”*

Részt vett a dunai gőzhajózás életre hívásában, a pesti Hengermalom és a Kereskedelmi Bank alapításában. Nevéhez fűződik a pest-budai állandó híd, a Lánchíd létrehozása. Az 1840-es években a Tisza-szabályozás megindítása emelkedik ki gyakorlati tevékenységéből.

1848-ban részt vállalt a Batthyány-kormány munkájában.

Népének szeretete, az emberi haladásba vetett hite, áldozatkészsége, akaratereje, alkotó szenvedélye, szívós gyakorlati munkássága a magyar történelem nagyjai sorába emeli.

18. lapszám

200 éve született gróf Széchenyi István. Csatáry György a Kárpátaljai Állami Levéltár anyagaiból gyűjtött össze Széchenyivel kapcsolatos írásokat.

A Beregszászi Járási Tanács népszavazást kezdeményezett a magyar autonóm körzet létrehozásáról. Hosszan foglalkozunk a kérdéssel.

Beszámolunk a KMKSZ zápszonyi választmányi üléséről.

Csatáry György levéltáros kutatásai alapján kiderült, hogy volt korábban egy szintén Kárpátalja nevet viselő lap, mely 1889. október végén, Munkácson jelent meg.

A Dayka-szobor még mindig rehabilitálásra vár, bár a városi és a területi tanács támogatja a szobor eredeti helyén való felállítását, bár a Lenin-szobor eltávolításáról nem hoztak határozatot.

Beszámolunk a Miskolci Nemzeti Színház ungvári és beregszászi vendégszerepléséről, mindkét helyen zsúfolásig megtelt a nézőtér, s óriási sikert arattak a miskolci színészek.

1991.október Ára: 1 rubel II. évfolyam 19. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

TANÁCS-TALANUL

„VAN FONTOSABB IS, MINT A RONGY ÉLETÜNK"

MEGALAKULT AZ UKRAJNAI MAGYAR DEMOKRATA SZÖVETSÉG

DÉDA: ESÉLYT A BÉKESSÉGRE

LEVÉLVÁLTÁS PUCCS-ÜGYBEN

Az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség alakuló ülése

Az Ukrajnában élő magyarok szempontjából fontos, nyugodtan állíthatjuk, történelmi esemény színhelye volt a közelmúltban Kijev. Egy olyan szervezet született, mely, reményeink szerint, biztosítja valamennyiünk érdekvédelmét.

19. lapszám

Megalakult az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség. A szövetség elnöke Fodó Sándor lett, két társelnöke Vígh János, a Magyarok Kijevi Egyesületének elnöke és Ilku Marion József, a Lembergi Magyar Kulturális Szövetség elnöke. Velük készítettem interjút a lapba.

Korábban a területi tanács kommunista vezetői nem engedték be ülésükre a Kárpátalja tudósítóját. Móricz Kálmán munkatársunkat nagy nehezen mégis beengedték, s ő tudósít, ezúttal az utolsónak tűnő ülésről.

Végigkísértük kárpátaljai látogatásán dr. Horváth Balázs tárca nélküli miniszter urat.

„Van fontosabb is, mint a rongy életünk" címmel beszélgetést közlünk dr. Ortutay Elemér teológiai tanárral. A KMKSZ vezetőségén belül több lemondás is történt: Szabó László, nemrég Móricz Kálmán és Tóth Mihály mondott le. A lemondás körüli mendemondákat próbálom tisztázni Fodó Sándor elnök úrral.

1991.október Ára:1rubel II. évfolyam 20. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

SZABADSÁGOT ÉS SZABAD FEJLŐDÉST

RADIKALIZMUS, DEMAGÓGIÁVAL KÖRÍTVE

„MERJÜNK NAGYOK LENNI..."

EGY KONFERENCIA MARGÓJÁRA

„OPTIMISTA VAGYOK..."

MAGYAR MŰVELŐDÉSI NAPOK KÁRPÁTALJÁN 1991

1956. november 4.

Szabad Kossuth Rádió

20. lapszám

Szeptember 19-ére virradó éjszaka ismeretlen személyek letépték a nemzeti zászlót és címert a Magyar Köztársaság Ungvári Konzulátusáról. Erről ír Móricz Kálmán.

„Merjünk nagyok lenni…" – Széchenyire emlékeztek Beregszászban.

Móricz Kálmán Tóth Mihályt, a KMKSZ elnökét, a területi tanács KMKSZ képviselőcsoportjának vezetőjét a tanácsban kialakult feszült helyzetről kérdezi.

Horváth Sándor Povázsai Sándor ungvári konzullal készített egy interjút. Móricz Kálmán az Ungvári Járási Gazdaszövetség elnökével, Ádám Barnabással beszélgetett arról, hogy néhány elszánt kistermelő saját földjein gazdálkodva felvette a versenyt a nagyüzemekkel.

Beszámolunk a Zádor Dezső Zenei Társaság munkájáról.

1991.november Ára:1rubel II. évfolyam 21. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

MEGALAKULT A KÁRPÁTALJAI NEMZETISÉGEK DEMOKRATIKUS LIGÁJA

KELL-E NEKÜNK AUTONÓMIA?

„TÉVEDTEM. CSALÓDTAM SEPÁBAN."

NEKÜNK ITT VAN DOLGUNK

ÖSSZTŰZBEN

Emlékműavatás Nagydobronyban

„...Délelőtti úrvacsora osztás után délután ismét megszólaltak a református templom harangjai. Gyászistentiszteletre hívták a gyülekezetet a templomkertben felállított emlékműhöz, melynek márványtáblái a szatlini lágerekben elpusztult férfiak neveit örökítik meg. 397-en indultak el 47 évvel ezelőtt a „a háromnapos munkára", s közülük 106-an sohasem tértek haza..." *(Folytatás a 7. oldalon)*

21. lapszám

Részletet közlünk Németh Zsolt FIDESZ-képviselőnek a határontúli magyarokkal kapcsolatos parlamenti felszólalásából.

Nem oszlott fel a területi tanács, de arról határozatot hozott: december 1-jén Kárpátalja lakossága népszavazáson dönt majd arról, hogy legyen-e autonómia Kárpátalján.

Ülésezett a választmány Nagydobronyban. Fodó Sándor beszédét egy drámai bejelentéssel kezdte: „Tévedtem. Csalódtam Sepában." Ez válasz volt azokra a kérdésekre, amelyek már korábban is firtatták a KMKSZ elnökének a Baktai Agráripari Kutatóintézet igazgatójához, parlamenti képviselőhöz fűződő kapcsolatait azok után, hogy a badalói KMKSZ alapszervezet egyöntetűen megvonta tőle a támogatást, és hogy a képviselő a területi tanácsban sem állt ki a vidék autonómiája mellett.

„A fa gyökereivel válaszol a szélre…" – a Kárpátaljai Magyar Művelődési Napok záróakkordjaként Técsőn újra megrendezésre került az „Aranyősz a Tisza mentén" kórustalálkozó.

A Kossuth-szobornál dr. Kálmán Attila, a Magyar Köztársaság Művelődési és Közoktatási Minisztériuma politikai államtitkára mondott beszédet. Íjgyártó István, a Miniszterelnöki Hivatal főtanácsosa felolvasta Antall Józsefnek, a Magyar Köztársaság miniszterelnökének a levelét.

„Köszönöm a meghívásukat az „Aranyősz a Tisza mentén" találkozóra, amelyen halaszthatatlan hivatali kötelességem miatt nem tudok jelen lenni. Engedjék meg, hogy ez alkalomból kifejezzem jókívánságaimat Técső, az egykori koronaváros valamennyi polgárának, és a jeles törekvéseket hordozó rendezvény szervezőinek, résztvevőinek.

Nemzetünknek történelme során ritkán adatott meg a lehetőség arra, hogy szabadon, saját akaratának megfelelően alakítsa jövőjét. Az elmúlt évek történelmi folyamataiban kezdeményezően részt vallva módunk nyílott élni ezzel a lehetőséggel, s ebben támogat minket Európa, és a világ minden felelősen gondolkodó ereje. Különösen nagy a felelősségünk abban, hogy szomszédainkkal, a közép-kelet-európai régió népeivel együttműködve, velük jó viszont kialakítva és ápolva fejlesszük kapcsolatainkat, s váljunk részeseivé az európai folyamatoknak. Ezzel összhangban változatlan alapelvünk, hogy nem törekszünk a határok erőszakos megváltoztatására, ugyanakkor a hazánk határain kívül élő magyarságot – más ország polgáraiként is – nemzetünk részének tekintjük. Sorsuk, a kisebbség sorsa nem lokális kérdés, nem az egyes államok belügye – ez az elmúlt években lezajlott és most is zajló események tanulsága a világ számára.

Önök itt a Tisza felső folyásánál keserű tapasztalatokat szereztek arról, hogyan szigetelheti el egymástól az évszázadok óta együtt élő népeket a számukra oly kedves, de a történelem rideg szigorától átjárhatatlan határrá merevedett folyó. Técső polgárainak nemes kezdeményezése mindannyiunk közös óhaját fejezi ki: legyenek a mostani határok jelképesek, a határfolyók ne jelentsenek mást, mint a természet nagyszerű alkotásait. Meghívásukat még egyszer megköszönve, kívánok törekvéseik megvalósításához türelmet és sok sikert. Köszönti Antall József."

Kárpátalján járt Katona Tamás, a Magyar Külügyminisztérium politikai államtitkára. Jómagam végigkísértem útját, s erről készítettem egy interjút vele. Nagyszőlősön újraavatta báró Perényi Zsigmond szobrát. Ungváron a területi, illetve a városi tanács vezetőivel találkozott.
A Révész Imre Társság tagjai közül ebben a számban Erfán Ferenc festőművészt, üvegtervező iparművészt mutatjuk be.

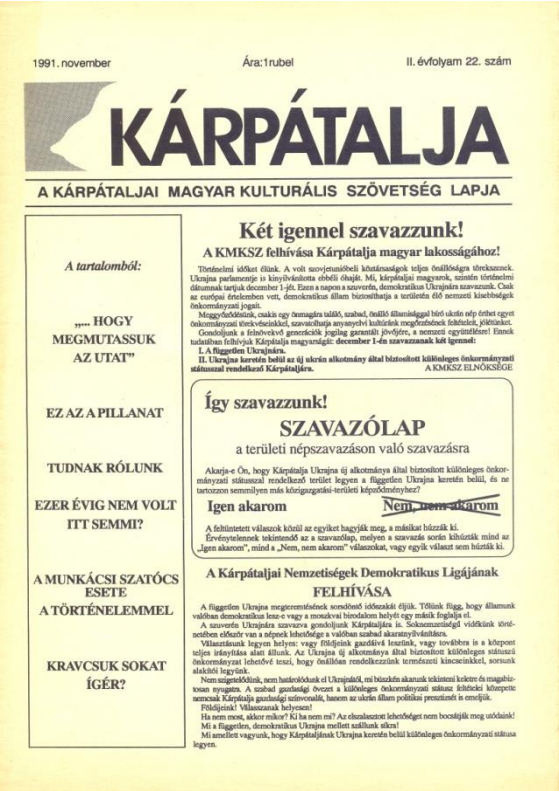

1991. november — Ára: 1 rubel — II. évfolyam 22. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

„... HOGY MEGMUTASSUK AZ UTAT"

EZ AZ A PILLANAT

TUDNAK RÓLUNK

EZER ÉVIG NEM VOLT ITT SEMMI?

A MUNKÁCSI SZATÓCS ESETE A TÖRTÉNELEMMEL

KRAVCSUK SOKAT ÍGÉR?

Két igennel szavazzunk!

A KMKSZ felhívása Kárpátalja magyar lakosságához!

Történelmi időket élünk. A volt szovjetunióbeli köztársaságok teljes önállósága törekszenek. Ukrajna parlamentje is kinyilvánította ebbéli óhaját. Mi, kárpátaljai magyarok, szintén történelmi dátumnak tartjuk december 1-jét. Ezen a napon a szuverén, demokratikus Ukrajnára szavaznunk. Csak az európai értelemben vett, demokratikus állam biztosíthatja a területén élő nemzeti kisebbségek önkormányzati jogait.

Meggyőződésünk, csakis egy önmagára találó, szabad, önálló államiságnak bíró ukrán nép férhet egyet önkormányzati törekvéseinkkel, szavatolhatja anyanyelvi kulturánk megőrzésének feltételeit, jólétünket.

Gondoljunk a felnövekvő generációk jogilag garantált jövőjére, a nemzeti együttélésre! Ennek tudatában felhívjuk Kárpátalja magyarságát: **december 1-én szavazzanak két igennel:**

I. A független Ukrajnára.

II. Ukrajna keretén belül az új ukrán alkotmány által biztosított különleges önkormányzati státusszal rendelkező Kárpátaljára.

A KMKSZ ELNÖKSÉGE

Így szavazzunk!

SZAVAZÓLAP

a területi népszavazáson való szavazásra

Akarja-e Ön, hogy Kárpátalja Ukrajna új alkotmánya által biztosított különleges önkormányzati státusszal rendelkező terület legyen a független Ukrajna keretén belül, és ne tartozzon semmilyen más közigazgatási-területi képződményhez?

Igen akarom — ~~Nem, nem akarom~~

A feltüntetett válaszok közül az egyiket hagyják meg, a másikat húzzák ki. Érvénytelennek tekintenék az a szavazólap, melyen a szavazás során kihúzták mind az „Igen akarom", mind a „Nem, nem akarom" válaszokat, vagy egyik választ sem húzták ki.

A Kárpátaljai Nemzetiségek Demokratikus Ligájának FELHÍVÁSA

A független Ukrajna megteremtésének sorsdöntő időszakát éljük. Tőlünk függ, hogy államunk valóban demokratikus lesz-e vagy a mostanival birodalom helyét egy másik foglalja el.

A szuverén Ukrajnára szavazva gondoljunk Kárpátaljára is. Sokszemszögű vidékünk történetében először van a népnek lehetősége a valóban szabad akaratnyilvánításra.

Választásunk legyen helyes: vagy főtéjeink gazdává leszünk, vagy továbbra is a kétpont teljes irányítása alatt állunk. Az Ukrajna új alkotmánya által biztosított különleges státuszú önkormányzat lehetővé teszi, hogy önállóan rendelkezzünk természeti kincseinkkel, sorsunk alakítói legyünk.

Nem szigetelődünk, nem határolódunk el Ukrajnától, mi bízunk abban, hogy a szavazás eredménye tekintsenek a magabiztosan nyugszik. A szabad gazdasági övezet a különleges önkormányzati státusz feltétele közepette nemcsak Kárpátalja gazdasági szinvonalát, hanem az ukrán állam politikai presztízsét is emeljük.

Földijeink! Válasszanak helyesen!

Ha nem most, akkor mikor? Ki ha nem mi? Az elszalasztott lehetőséget nem bocsátják meg utódaink!

Mi a független, demokratikus Ukrajna mellett szállunk síkra!

Mi amellett vagyunk, hogy Kárpátaljának Ukrajna keretén belül különleges önkormányzati státusa legyen.

22. lapszám

„Két igennel szavazzunk!" – így buzdítja Kárpátalja lakosságát a KMKSZ a Kárpátalja címlapján.
„Kire szavazzunk? Mire szavazzunk! – Független Ukrajna, autonóm Kárpátalja" – címmel ír a közelgő választás esélyeit, következményeit latolgatva Móricz Kálmán.
Ungváron november 17-én megnyitották a magyarországi Általános Értékforgalmi Bank Rt. képviseletét. Az avatáson részt vett Kupa Mihály is. A magyarországi pénzügyminiszterrrel Bornemissza Eszter készített interjút. „Tudnak rólunk" – ezzel a címmel közöljük a lapban azt a beszélgetést, melyet Horváth Sándor folytatott Kálmán Attilával, a Magyar Köztársaság Művelődési és Közoktatási Minisztériumának államtitkárával.

1991. december — Ára: 1 rubel — II. évfolyam 23. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

KICSIK ÉS NAGYOK

A HARC FOLYTATÓDIK

ÓRIÁSI SZOMSZÉDORSZÁG

MI IS TÖRTÉNT ODESSZÁBAN?

LOBOGTAK A GYERTYÁK

A FÁJDALOM MÉLTÓSÁGA

Ukrajna szabad!

A népszavazás eredménye

Az ukrajnai népszavazáson a szavazók 90,2%-a a függetlenség mellett szavazott, az ezzel párhuzamosan tartott elnökválasztáson Leonyid Kravcsuk 61,59%-os szavazati aránnyal lett az Ukrán Köztársaság elnöke.

Magyarország keleti szomszédja december elsejétől nem a Szovjetunió, hanem a 601.000 km² területű, 52 millió lakosú független Ukrán Köztársaság.

A kijevi Lavra kolostor bejárata

23. lapszám

Az ukrajnai népszavazás eredménye: a szavazók 90,2%-a a függetlenség mellett szavazott, az ezzel párhuzamosan tartott elnökválasztáson Leonyid Kravcsuk 61,59%-os szavazati aránnyal lett az Ukrán Köztársaság elnöke. Magyarország keleti szomszédja december 1-jétől nem a Szovjetunió, hanem a 601 000 négyzetkilométer területű, 52 millió lakosú, független Ukrán Köztársaság. Kárpátalja önkormányzati státuszára közel 80%-os igen szavazat született, a Beregszászi járás választópolgárai elsöprő többséggel foglaltak állást a magyar nemzetiségi körzet megalakítása mellett.
Az ukrajnai népszavazáson magyar parlamenti képviselők is részt vettek az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet megbízásából, s Beregszászon, Técsőn, Nagyszőlősön, Ungváron végeztek ellenőrzéseket. Tirts Tamást, a FIDESZ parlamenti képviselőjét az itt szerzett

tapasztalatairól kérdeztem. „Elmaradottságból erény” címmel a Gazdakörök Országos Szövetségének elnökével, Kozma Huba MDF-es országgyűlési képviselővel kétnapos kárpátaljai látogatásáról készítettem egy interjút.
Beszámolunk Nagy Zoltán Mihály: Sátánfattya című könyvének megjelenéséről.

1991.december Ára:1rubel II. évfolyam 24. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

CSENDES GYÖTRŐDÉS GYERTYAFÉNYNÉL

A KMISZ KÖZGYŰLÉSÉRŐL

RENDSZERVÁLTÁS A MAGYAROK VILÁGSZÖVETSÉGÉBEN

ENNYI JÁR NEKTEK!

NEM KRAVCSUK GYŐZTE MEG A TANÁCSTAGOKAT

KI IS GYŐZÖTT?

Kellemes karácsonyi ünnepeket!

Add Uram, hogy az idei Advent is beteljesedhessék!
és ne engedd, hogy a magyar nemzetet, amely saját kishitűségével küzd, elszakítsák a kétségtől.
Add, hogy az országok vezető politikusainak munkáját a jóizanság irányítsa.
Add, hogy az eseményeket tárgyilagosan tudjuk fogadni, ne kétkedjünk a jóizanságban, de időben felismerjük hibáinkat.
Add, hogy akik tegnap pazarolták javainkat, ma mértékletességükről tehessenek tanúságot és akik szükölködtek, minden nap jusson friss kenyér asztalukra.
Add, hogy a munkában megfáradtaknak bátor öregeket, gyermekeinknek poétikus remekműveket jelenj, és egy boldog jövőt tudjunk biztosítani.
Add, hogy felelősséggel munkálkodunk ígéret a születendő élenek és élőnökkel adhassunk példát azoknak, akik elkeseredésükben a halált választanák.
Add, hogy szeretetet hozzá di együttérzésünket minden ember iránt, függetlenül bőre színétől, lakóhelyétől, társadalmi vagy politikai hovatartozásától.
Add, hogy a szeretet ami ma arra késztet, hogy születésnd éjszakáján megajándékozzuk egymást, ne korlátozódjék csakre a napsári napokra.
Add Uram, hogy az idei Advent is beteljesedhessék!

24. lapszám

Karácsonyi lapszám. „Magyar oktatás a végeken” címmel a Barangolás rovatban Bilics Éva ír a Felső-Tisza vidék oktatásáról, helyzetéről.
Rendszerváltás a Magyarok Világszövetségében – Csoóri Sándorral, az új elnökkel készítettem egy interjút.
A Vereckei-hágón egykoron állott obeliszkről dr. Ravasz István, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum munkatársa kér információkat.
Laborczi Géza országgyűlési képviselő vezetésével SZDSZ-küldöttség járt Kárpátalján. „A segítőszándék nyilvánvaló” címmel Horváth Sándor készített vele egy interjút.
Orosz Ildikót, a nagydobronyi középiskola igazgatóját választották meg a Kárpátaljai Magyar Pedagógus Szövetség elnökévé. Móricz Kálmán beszélgetett vele ez alkalomból.

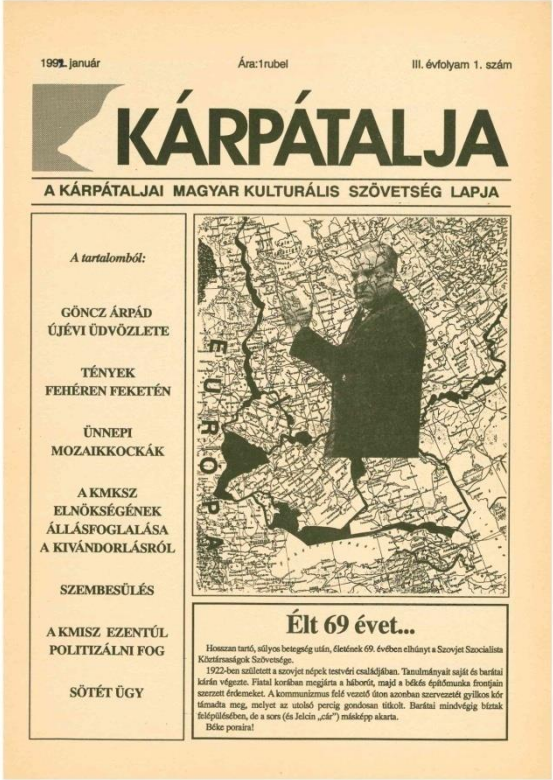

1992. január Ára: 1 rubel III. évfolyam 1. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

GÖNCZ ÁRPÁD ÚJÉVI ÜDVÖZLETE

TÉNYEK FEHÉREN FEKETÉN

ÜNNEPI MOZAIKKOCKÁK

A KMKSZ ELNÖKSÉGÉNEK ÁLLÁSFOGLALÁSA A KIVÁNDORLÁSRÓL

SZEMBESÜLÉS

A KMISZ EZENTÚL POLITIZÁLNI FOG

SÖTÉT ÜGY

Élt 69 évet...

Hosszan tartó, súlyos betegség után, életének 69. évében elhunyt a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége.

1922-ben született a szovjet népek testvéri családjában. Tanulmányait saját és barátai kárán végezte. Fiatal korában megjárta a háborút, majd a békés építőmunka frontjain szerzett érdemeket. A kommunizmus felé vezető úton azonban szervezetét gyilkos kór támadta meg, melyet az utolsó percig gondosan titkolt. Barátai mindvégig bíztak felépülésében, de a sors (és Jelcin „cár") másképp akarta.

Béke poraira!

1992. III. évfolyam

1. lapszám

„Élt 69 évet… Hosszan tartó, súlyos betegség után, életének 69. évében elhunyt a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége.
1922-ben született a szovjet népek testvéri családjában. Tanulmányait saját és barátai kárán végezte. Fiatal korában megjárta a háborút, majd a békés építőmunka frontjain szerzett érdemeket. A kommunizmus felé vezető úton azonban szervezetét gyilkos kór támadta meg, melyet az utolsó percig gondosan titkolt. Barátai mindvégig bíztak felépülésében, de a sors (és Jelcin „cár") másképp akarta.
Béke poraira!"

Széthullott Szovjetunió – így köszöntöttük.

Közben Técsőn ledöntötték Kossuth Lajos mellszobrát, de egész Kárpátalján romlani kezdett a közbiztonság. . Göncz Árpád köztársasági elnököt megkértem, hogy a drámai időszakban néhány biztató szót intézzen a kárpátaljai magyarsághoz:

„Kedves Barátaim!
Kárpátalja magyar lakossága immár 70 esztendeje őrzi kisebbségi létben nemzeti azonosságtudatát. Őrizte akkor is, mikor az anyaország szinte tudomást sem vett róla, hogy határaink közelében magyar anyanyelvű lakosok élnek Nagyszőlősön, Beregszászon, Ungváron, Munkácson és a városokat ölelő falvakban. A történelem megtanította Kárpátalja magyar lakosságát arra, hogy nemzeti hovatartozását, nemzeti érzését nem más népek, más nemzetek ellenében lehet és érdemes érvényre juttatni, hanem másokkal együtt, az „első az egyenlők között" szellemében. Az elsőség ebben az esetben a megőrzött hitet, azt a tiszta erkölcsöt és őszinte ragaszkodást jelenti, melynek – Kárpátalján járva – mindenki tanúja lehet.
Ti, kárpátaljai magyar barátaim, bárhogyan alakuljon is a világpolitika nagy áramlataiban most formálódó nemzetállamok határvonala, magyarok vagytok és azok is maradtok. Tudásotokkal, alkotókészségetekkel, kitartásotokkal gazdagítjátok a veletek együtt élő népeket, nemzeteket, s gazdagítjátok az anyaországot, mely úgy tekint rátok, mint a mécsesre, mely lángját nem önmagáért őrzi, hanem azért, hogy fényével másoknak világítson.
Budapest, 1991. december 23."

A lapunk „Kazinczyja", Móricz Kálmán „Egy kis nyelvművelés. Boldog újévet! B. ú. é. k.!" címmel kitűnő nyelvleckét ad számunkra s az olvasók számára a helyesírásról, nyelvművelésről, beszédről.

Dr. Ortutay Elemér atya, aki megjárta a lágereket, s eltemette barátait, szeretteit a lágerben, „Az új esztendő küszöbén…" írásában Nagy Zoltán Mihály: A sátánfattya című kisregényét méltatva szól az olvasóhoz.

Bornemissza Eszter megszólaltatja az ungvári, csapi városi KMKSZ-elnököket, Kiszely Tihamért, Halász Józsefet, valamint Dalmay Árpádot, a KMKSZ Beregszászi Járási Szervezetének elnökét, az összeállítás címe: „Mit csináltunk rosszul? Szembesülés".

A helységnevek ukrán változatai miatt Nagy Zoltán Mihály nyílt levélben fordul Lizanec Petro professzorhoz, az Ungvári Hungarológiai Központ igazgatójához, hogy a régi magyar településneveket ukrán nyelven miért nem egyenes fordításban javasolják elfogadásra a területi tanácsban.

1992. január — Ára: 1 rubel — III. évfolyam 2. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR SAJTÓRÓL

ÖNSUSZTERMATT

A KERESZTÉNY SZERETET-SZOLGÁLATOKRÓL

KÁRPÁTALJA MEGSZÁLLÁSA

VIGYÁZAT, TOLVAJOK!

NÉZEM ŐKET

SZOB-ROCK

De ki védi meg a kárpátaljai magyarokat?

Kitől és mitől? Másoktól és maguktól, felemelt kezekről, melyek egyelőre csak szobrainkra csapnak le és indulatainktól, melyekket e cselekedetek válnak ki belőlünk. Ha rövid választ szeretnének hallani, akkor egyetlen szót kellene leírnom: mi. Azaz, csakis mi védhetjük meg magunkat. Ezt a kérdést azonban most, ebben a helyzetben nem lehet egy szóval elintézni. Nincs jogunk rá, mert sokakat foglalkoztat, ezreknek okoz álmatlan éjszakákat.

(Cikkünk a 16. oldalon)

2. lapszám

„Mélyrepülés” címmel ír a kárpátaljai magyar sajtóról, a sajtó munkatársainak felelősségéről, a tiszta és korrekt információról Horváth Sándor.

Úsz István nyíregyházi ortodox parochus a keresztény szeretetszolgálatokról, s azok áldozatos munkájáról készített írássorozatot, melynek első részét ebben a számban olvashatjuk.

„Autonómia… Vagy amit akartok!” – címmel Milován Sándor írt arról, hogy még mindig nem történik semmi az autonómia megvalósítása érdekében.

Megalakult a Kárpátaljai Magyar Cserkészszövetség, melynek alapszabálya is megjelent ebben a lapszámban.

Kárpátalja megszállásáról ír – hadtörténeti levéltári adatokra hivatkozva – Ravasz István, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum munkatársa.

„De ki védi meg a kárpátaljai magyarokat?” – ezt a kérdést veti fel Bornemissza Eszter cikke a sorozatos atrocitások, a már-már mindennapos magyarellenes megnyilvánulások kapcsán.

1992. február 11. — Ára: 1 rubel — III. évfolyam 3. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

VIHAR UTÁNI CSÖND

AZ UMDSZ PROGRAM-NYILATKOZATA

TÁJÉKOZATLANSÁG VAGY FÉLREVEZETÉS

MASARYK ÉS AZ AMERIKAI RUSZIN EMIGRÁCIÓ

EREDMÉNY-E A DRÁGULÁS

A munkácsi vár

Anonymus szerint a Verecke-hágón érkező magyarok itt tartották első pihenőjüket. A középkorban az Oroszországba vezető útvonal legfontosabb pontja: Károly Róbert idejében, kinek intenzív kapcsolatai voltak Lengyelországgal és Oroszországgal, már nevezetes erősség volt.

1352-ben Nagy Lajos a tiszántúli hadjáratáról visszatérve itt megsibott. 1359 körül Zsigmond Munkács várát egész uradalmával együtt Kojatovics Tódor herczegnek adományozta, aki jelentős erősítéseket végzett a várban.

1446-ott a vár Hunyadi *János*é. Halála után özvegyére, Szilágyi Erzsébetre maradt, majd Mátyás király birtokolta, aki fiára, Corvin Jánosra hagyta.

1630-ban I. Rákóczi György szerezte meg a várat, aki azt magas bástyákkal jelentősen megerősítette, sőt a várhegyet is körülvéteté mély árokkal. 1648-ban, halálakor a vár özvegyére, Lorántffy Zsuzsannára maradt.

Később II. Rákóczi György örökölte, halála után pedig özvegyére, Báthory Zsófiára szállt. 1680-ban, Báthory Zsófia halálakor menye, Zrínyi Ilona birtokába került. 1682-ben Thököly Imrével kötött házassága révén a fejedelem átvette a várat. 1686-1688 között Zrínyi Ilona védelmezte hősiesen a Caraffa vezette császári tüleröv szemben.

Az ostromot édesanyjával és húgával együtt a várban vészelte át a gyermek Rákóczi Ferenc, aki 1686-ban, Ilona napján e versszel köszöntötte a hős asszonyt:

„...Isteg hálacsepét kerülő magyarság,
Egy Munkácz várában szorult az szabadság.
Kit egy Zrínyi szívű tartott meg asszonyság,
Hol vagy s hallát nem adsz, az egész
magyarság!”

Az 1711. évi szatmári béke után a vár császári kézbe került.

1728-ban a munkácsi uradalmat a Schönborn családnak adományozta a császár, a vár pedig, mint királyi birtok, hadfiszertárrá lett.

A szabadságharc leverése után a vár a forradalmárok fenyítő helyévé lett. 1855- től polgári fogyhás, amelyet 1896-ban megszüntettek.

A várat a XX. században előbb laktanyaként, majd az 50-es években traktorosiskolaként használták.

***

Kulturális együttműködési megállapodás született a **Magyar Köztársaság Művelődési és Közoktatási Minisztériuma** és **Ukrajna Kulturális Minisztériuma** között 1991. október 9-én, melynek 10. cikkelyében ez áll:

A felek szakértői bizottságot hoznak létre a munkácsi vár restaurálása kérdésének tanulmányozására a célból, hogy az a továbbiakban a közép- és kelet-európai országok nemzetközi kulturális központjaként működjön.

Reméljük, ez a jövő!

3. lapszám

„Új elnöke van a területi tanácsnak. Vihar utáni csönd” címmel Móricz Kálmán interjút készített Tóth Mihállyal, a magyar képviselőcsoport vezetőjével.

„Masaryk és az amerikai ruszin emigráció (Avagy hogyan csatolták 1919-ben Kárpátalját Csehszlovákiához)” – ezzel a témával foglalkozik Balogh Lajos írása.

Folytatjuk Úsz István szeretetszolgálatokról szóló sorozatát.

Nagy Zoltán Mihály korábbi számunkban megjelent, Petro Lizanechez címzett írására ebben a számban válaszolnak a Hungarológiai Központ munkatársai – nem maga az érintett. Ezért szerkesztőségünk megjegyzést fűzött a levélhez: *„Kénytelenek vagyunk néhány megjegyzést fűzni a fentebbiekhez, anélkül, hogy tartalmi részével vitába szállnánk, bár számos állítását a valós helyzet kiforgatásának, elhallatásának, tendenciózus, manipulatív interpretálásának érezzük. A legfurcsább mégis az, miért nem a megszólított (Petro Lizanec) válaszolt Nagy Zoltán Mihály levelére, hisz a címzett ő. Miért gondolja úgy a központ néhány munkatársa (nem mind), hogy kutya kötelessége a főnök védelme? Akarva-akaratlanul az az érzésünk, hogy nem is annyira választ írtak, hanem hűségnyilatkozatot tettek. A közös felelősség vállalása persze tiszteletet*

ébresztő. A központ eddigi eredményeit vizsgálva bizony van is miért felelősséget, netán bűntudatot érezni. Végezetül még csupán annyit jegyeznénk meg, hogy lapunk természetesen teret biztosítana Petro Lizanec professzor reagálásának is, sőt, úgy véljük, Kárpátalján sokak érdeklődésére tartana számot egy ilyen megnyilatkozás. Így számos félreértés is azonnal tisztázódna."

Folytatjuk Ravasz István „Kárpátalja megszállása" című írását a hadműveletek kronológiájával.

Érdekes összeállítást készített Csatáry György Beregszász utcaneveinek történetéről.

1992. február 25. Ára: 1 rubel III. évfolyam 4. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

KELETI AIDS

ÖNRENDELKEZÉS, EGYÉNI SZABADSÁG, NEMZETI SZABADSÁG

FURCSA POZÍCIÓ

ÜLÉSEZETT A VÁLASZTMÁNY

MI VÁLTOZIK AZ OSZVITÁVAL?

CSEPPBŐL A TENGERT

A KATONÁKAT MEGVERIK, UGYE?

BEREGSZÁSZ

„... város Bereg vármegyében, a Vérke patak mellett, a megye törvényhatóságának, királyi törvényszékének és királyi ügyészségnek, adó-felügyelőségnek, királyi tanfelügyelőségnek, s a tiszahátói szolgabiróli járásnak székhelye; van pénzügyőrbiztosi állomása, közjegyzősége, államépítészeti és illetékszabási hivatala; reáliskolája és iparos tanonciskolája; ipartestülete, hitelintézete, gőzmalom és árurraktár-részvénytársulata; számos egylete és társulata; vasúti állomása, posta- és távíróhivatala és postatakarékpénztára..."

„... A legutóbbi statisztika 1938 végén tudakolta Beregszász lélekszámát. Ennek a statisztikának alapján megállapíthatjuk, hogy a város lakossága most már 19.135 fő volt, az utolsó 20 esztendő alatt tehát csaknem a felével növekedett meg. A lakosság anyanyelv szerinti megoszlása csaknem színmagyar városnak mutatta Beregszászt. A lakosság számában alig ezret halad meg az idegen anyanyelvűek száma, a rutén anyanyelvűek száma a cseh öntudatosítási törekvések ellenére is mindössze 713 főre emelkedett az 1910. évi magyar statisztikában kimutatott 221 fővel szemben. Az egyéb anyanyelvűek száma 500-nál is kevesebb..."

(A Pallas Nagy Lexikona, 1893; Magyar városok, 1941.)

4. lapszám

Folytatólagosan megjelentetjük Bíró Gáspár alkotmányjogász, kisebbségkutató „Önrendelkezés, egyéni szabadság, nemzeti szabadság" című tanulmányát, melyet a Kárpáti Igaz Szó pontatlanul és töredékesen közölt.

Úsz István szeretetszolgálatokról szóló sorozatának befejező írása a Máltai és a Johannita Lovagrendről szól.

Móricz Kálmán beszámol a huszti KMKSZ választmányi üléséről.

Több írásban is foglalkozunk a KMKSZ különböző alapszervezeteiben mutatkozó problémákkal.

Elhunyt Váradi-Sternberg János professzor. Munkásságát M. Takács Lajos méltatja, s érzékeny, szép szavakkal búcsúzik Bornemissza Eszter.

1992. március 7. Ára: 1 rubel III. évfolyam 5. szám

KÁRPÁTALJA

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTURÁLIS SZÖVETSÉG LAPJA

A tartalomból:

RENDSZERVÁLTÁS VAGY ELNÖKI DEMOKRÁCIA?

ÖNRENDELKEZÉS, EGYÉNI SZABADSÁG, NEMZETI SZABADSÁG

„ÉDESANYÁM KÉSZÍTETT FEL"

KÖZGYŰLÉSEK A KMKSZ SZERVEZETEIBEN

ALAPÍTVÁNY A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KULTÚRÁÉRT

Március 15. a magyar nemzet ünnepe

Mit kíván a magyar nemzet

Legyen béke, szabadság és egyetértés.

1. Kívánjuk a saját szabadságát, cenzura eltörlését.
2. Felelős miniszterünket Buda-Pesten.
3. Évenkénti országgyűlést Pesten.
4. Törvény előtti egyenlőséget polgári és vallási tekintetben.
5. Nemzeti őrsereg.
6. Közös tehervisselés.
7. Urbéri viszonyok megszüntetése.
8. Esküdtszék, képviselet egyenlőség alapján.
9. Nemzeti Bank.
10. A katonaság esküdjék meg az alkotmányra, magyar katonáinkat ne vigyék külföldre, a külföldieket vigyék el onnan.
11. A politikai statusfoglyok szabadon bocsáttassanak.
12. Unió.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

(A 12 pont szövege egy korabeli röplap alapján)

5. lapszám

„Kijevi csatangolás. Az út" címmel Horváth Sándor szarkasztikus humorral számol be kijevi utunk első részéről, melynek – a cikk szerzője mellett – Bíró Gáspár, Íjgyártó István s jómagam voltunk részesei.

„Megkezdődött a privatizáció. Amíg nem késő…" – ez a címe Móricz Kálmán cikkének, melyben Csulák László beregszászi jogásztól érdeklődik a privatizációról.

Itt jelenik meg először Szöllősy Tibor tollából a *(Kárpátaljai) MIATYÁNK:*

„Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy, bocsáss meg nékünk, mert kételkedtünk. Nem abban, hogy vagy-e egyáltalán, hanem azért, hogy oly messzire kerülvén egymástól ki mertük mondani, meg mertük kérdezni egymástól és magunktól: atyánk, miért hagytál minket? Miért csuktad össze pilláidat ránk letekintvén, megfosztva

minket hitet éltető szemeid fényétől és melegétől? Bocsásd meg, mert mi hagytunk el téged. Te ezt tudod, de lelki megnyugvásunkért, gyónásként hadd mondjuk: Atyánk, a Sátán kerített hatalmába minket, elrabolta mindenünket, egyik kezünkben kenyeret tartottunk, a másikkal fedelet magunk és szemeink fölé – ennyit hagyott meg nekünk. Gyarló emberként féltünk imára kulcsolni kezeinket, mert elejtvén valamelyiket – megsemmisülünk.
Szenteltessék meg a Te neved, mert reménytelenségbe tiport évtizedekben neveddel tettük elviselhetővé testi-lelki fájdalmainkat, vágyva-remélve országod eljöttét.
Ne vádolj minket türelmetlenséggel, de legyen meg a Te akaratod már ma, amint a mennyben, úgy a földön is. A mindenség végtelenjében földi létünk pillanatnyi: add meg hát Atyánk, hogy élni akarásunkat a Te szavaid tegye elviselhetővé.
Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma és holnap is. Add, hogy búzánkat anyaföldünkbe vethessük, kenyerünket anyanyelvünkön nevezhessük. Adj biztató kitartást, hogy ne süllyedjünk a napi küzdelmek kilátástalanságába, hogy feléd fordíthassuk kérges tenyerünket és érdes lelkünket, hogy legyen bátorságunk és időnk Téged kérni: bocsásd meg vétkeinket, taníts meg újra, hogy őszintén valljuk és tegyük: mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek. Mi, akik végigszenvedtük a poklok éveit, hova vétkek kényszerítettek vétkezni, kérünk: adj erőt és időt megbocsátani embereknek, nemzeteknek, évtizedeknek.
És ne vígy minket kísértésbe, hogy elégedettek legyünk magunkkal, ne engedd, hogy sanyargatóink szenvedéseit látva, hallva a bosszú bódulatába zárkózva károrvendjünk.
Szabadíts meg a gonosztól, mely itt van közöttünk, felöltvén az anyagiasság és önimádat csábító palástját. Bízva és reménykedve fordulunk most és mindig hozzád: tarts meg szülőföldünkön, emelj fel magadhoz, add meg Atyánk, hogy kegyességed tanúi és részesei legyünk, mert tiéd az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökké. Ámen."

Közöljük a KMKSZ programját, s a KMKSZ elnökségének állásfoglalását a kárpátaljai helységnevek ügyében.
„A területi autonómia statútuma" címmel Bíró Gáspárral készítünk egy interjút nagyon fontos kérdésekről.
Létrehoztuk a Miskolcon már működő Kárpátalja Alapítvány ungvári testvéralapítványát azért, mert a lapból származó bevételek egy részét a KMKSZ sok esetben önkényesen használta. Úgy gondoltam, hogy jobb és tisztább lesz a gazdálkodásunk, ha egy kinti alapítvány felügyeli. Ezért nemcsak a KMKSZ-ből, hanem más szervezetekből is kértem, hogy vegyenek részt a kuratórium munkájában, így biztosítva annak független működését. A Kárpátalja Alapítvány kuratóriuma:
Borbély Sándor – a KMKSZ técsői szervezetének elnöke
Dalmay Árpád – a KMKSZ beregszászi szervezetének elnöke
Mankovits Tamás – a Kárpátalja c. lap főszerkesztője
Milován Jolán – a KMKSZ nagyszőlősi szervezetének elnöke
Povázsai Sándor – Magyarország ungvári konzulja
Soós Kálmán – az Ungvári Hungarológiai Központ igazgatóhelyettese
Vári Fábián László – költő
Tóth Mihály – a KMKSZ alelnöke
Vass Tibor – az UMDSZ főtitkára
ügyvezető igazgató: Horváth Sándor
ügyvezetőigazgató-helyettes: Bornemissza Eszter
Az alapítvány címe: Ungvár, Duhnovics u. 19/1. Tel.: 306-15
A Kárpátalja Alapítvány számlaszáma: Ukrszocbank 700162

Sok problémánk volt abból, mert jól gazdálkodtunk, hogy a KMKSZ elnöke, elnöksége az ínségesebb időkben kért, sokszor követelt a bevételeinkből pénzt, és a benzinkészletünkből

benzint. A benzinhiány miatt egy gazdaság telephelyén tároltuk az általunk megvásárolt nagy mennyiségű üzemanyagot, hogy biztonsággal el tudjuk juttatni a lapot az olvasókhoz, a munkatársaink s jómagam is szabadon közlekedhessünk. Ebből a készletből sokszor kellett adnunk egyéb célokra is. Egyre több adományt rajtunk keresztül juttattak el a címzettekhez, mert biztosak voltak benne, hogy az rajtunk keresztül el is jut a rászorulókhoz. A kuratórium összetételéből látszik, hogy Kárpátalja egész területét igyekeztünk „lefedni", mindenhonnan köztiszteletben álló, megbízható embereket kértünk fel erre a munkára, s a KMKSZ vezetéséhez közel álló személyeket is, hogy biztosítsuk: nincsenek titkaink, tisztán kívánunk működni, nem öncélúan.

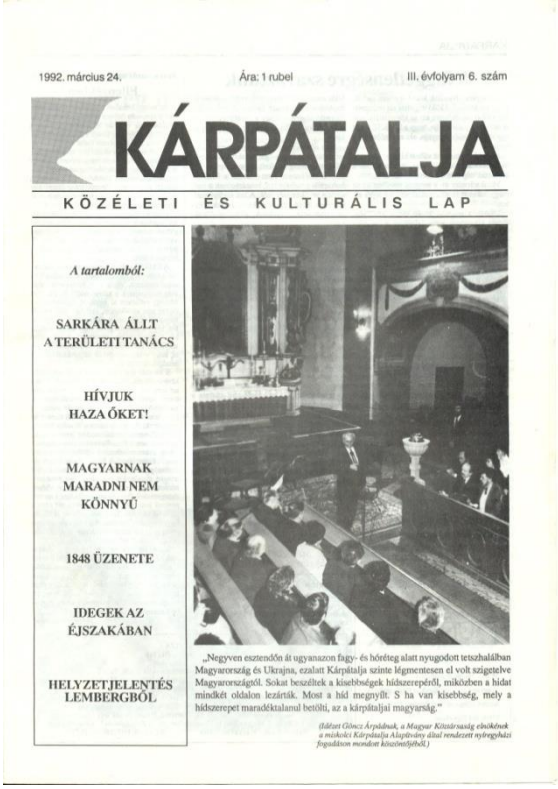
1992. március 24. Ára: 1 rubel III. évfolyam 6. szám

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

A tartalomból:

SARKÁRA ÁLLT A TERÜLETI TANÁCS

HÍVJUK HAZA ŐKET!

MAGYARNAK MARADNI NEM KÖNNYŰ

1848 ÜZENETE

IDEGEK AZ ÉJSZAKÁBAN

HELYZETJELENTÉS LEMBERGBŐL

„Negyven esztendőn át ugyanazon fagy- és hőréteg alatt nyugodott tetszhalálban Magyarország és Ukrajna, ezalatt Kárpátalja szinte légmentesen el volt szigetelve Magyarországtól. Sokat beszéltek a kisebbségek hídszerepéről, miközben a hidat mindkét oldalon lezárták. Most a híd megnyílt: S ha van kisebbség, mely a hídszerepet maradéktalanul betölti, az a kárpátaljai magyarság."

(Idézet Göncz Árpádnak, a Magyar Köztársaság elnökének a miskolci Kárpátalja Alapítvány által rendezett nyíregyházi fogadáson mondott köszöntőjéből.)

6. lapszám

Ez a szám már nem mint a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség lapja jelenik meg, a fejlécen csak annyi szerepel, hogy közéleti és kulturális lap.

A miskolci székhelyű Kárpátalja Alapítvány nevében nagyszabású jótékonysági estet szerveztem Nyíregyházán. A rendezvényen részt vett az alapítvány kuratóriumának tiszteletbeli elnöke, Göncz Árpád köztársasági elnök, Entz Géza, a Miniszterelnöki Hivatal politikai államtitkára, természetesen Nyíregyháza polgármestere, Mádi Zoltán, Povázsai Sándor ungvári főkonzul, valamint megjelentek parlamenti képviselők, a Külügyminisztérium, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium magas rangú politikusai, a Kárpátalja Alapítvány kuratóriumának tagjai, dr. Szótér László tanszékvezető egyetemi tanár, kuratóriumi elnök, dr. Gyulai Gábor és dr. Virágh Pál címzetes államtitkárok, Laborczi Géza országgyűlési képviselő, evangélikus lelkész, Úsz István ortodox parochus, dr. Komporday Zoltán ügyvéd, továbbá gazdasági szakemberek, vállalkozók Magyarországról. Kárpátaljáról a KMKSZ vezetői Fodó Sándor elnök vezetésével, a Kárpátalja munkatársai és az Ungvári Kárpátalja Alapítvány kuratóriumának tagjai is jelen voltak, valamint Ukrajna képviseletében Vjacseszlav Csornovil, a Lembergi Területi Tanács elnöke, parlamenti képviselő, a RUH társelnöke, Viktor Begy parlamenti képviselő, a RUH Kárpátaljai Regionális Szervezetének elnöke és más megyei vezetők is eljöttek Nyíregyházára. Az evangélikus templomban tartott kulturális műsorban magyarországi, kárpátaljai és Ukrajnában élő kitűnő művészek vettek részt. Ezt követően Nyíregyháza Város Polgármesteri Hivatalában Göncz Árpád köztársasági elnökkel és Mádi Zoltán polgármesterrel közösen fogadást adtunk az Ukrajnából érkezett magas rangú vendégek tiszteletére. Itt még a barátságunk jeleként Fodó Sándor keblére ölelt, de másnap, a KMKSZ ungvári küldöttgyűlésén már a lap élére médiafelelőst kívánt ültetni. Mi a függetlenségre szavaztunk.

„Bizonyára olvasóink közül is sokan tudják, hogy a március 7-ei Küldöttgyűlés elé terjesztették a késő esti órákban azt az alapszabály-módosítást, mely kimondja, hogy a KMKSZ lapját egy médiafelelős irányítja, aki az elnökségnek a tagja.

Nem kis ellenérzést váltott ki ez az alapszabály-módosítás a küldöttgyűlésben is, de a szerkesztőség minden munkatársában is. Munkatársaim és a magam nevében az itt

megjelentetett levélben tiltakoztam a lépés ellen. Március 16-án tartott elnökségi ülésen kinevezték a médiafelelőst, a lap minden munkatársa úgy döntött – nem a médiafelelős személyét, hanem irányító szerepét kifogásolva, ami károsan hatna a lap szellemére, függetlenségére –, hogy a továbbiakban közéleti és kulturális lapként kívánunk megjelenni.
Ez a döntés nem fogja megváltoztatni a lap arculatát, tárgyilagosságát, továbbra is a kárpátaljai magyarság érdekeit fogja szolgálni. Ezután is tevékenyen részt veszünk a KMKSZ kulturális munkájában, beszámolunk a szövetség tevékenységéről. A lap eddigi szelleméhez hűen ezután is helyt adunk a különböző véleményeknek, állásfoglalásoknak."
Levelem a KMKSZ elnökségéhez:
„Tisztelt Elnökség!
Igen sajnálom, hogy 1992. március 7-én, szombaton a küldöttgyűlés, a múlt protokollját követve, a vendégek hosszú sorának meghallgatása miatt elhúzódott.
Ritkán van küldöttgyűlés, inkább az érdemi munkára kellett volna több időt szakítani, a vendégek többsége is – úgy gondolom – a KMKSZ küldöttgyűlésének a munkájára és nem egymásra volt kíváncsi.
Sajnálom, hogy a lázam és betegségem miatt nem tudtam maradni, kivárni a maratoni gyűlés végét. Úgy láttam, hogy az érdektelenség, a szálláshiány miatt egyébként is igen sokan elmentek, s nem hittem, hogy a küldöttgyűlés határozatképes marad. Telefonon értesülve megtudtam, hogy a gyűlés elé került Gulácsy Géza előterjesztésében az az alapszabály módosítás, amely korlátozni kívánja a sajtószabadságot, s központi irányítás alá akarja vonni a Kárpátalján megjelenő magyar lapokat. Ezt én, mint a Kárpátalja lap főszerkesztője, a munkatársaim nevében is visszautasítom és elfogadhatatlannak tartom. Ezt egy központosított, diktatórikus hatalom létrehozását célzó intézkedésnek vélem – amelyből volt elég e térségben –, ami korlátozni kívánja a negyvenegynéhány év után épphogy kivívott sajtószabadságot, s cenzúrázni kívánja lapunkat.
Szerkesztőségünk, s én, mint a lap tulajdonosa, úgy döntöttünk, hogy a lapot a nyíltság, a politikai függetlenség megtartása mellett változatlan formában továbbra is megjelentetjük. Ha az elnökség nem vonja vissza az alapszabály módosítását, a fejlécről levesszük, hogy a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség lapja. Tesszük azért is, mert tartozunk ezzel a háromezer előfizetőnknek, a lap olvasóinak, akik nem a fejlécért, hanem a lap szelleméért fizettek elő, veszik a lapot.
A lap továbbiakban kulturális és közéleti lapként kíván megjelenni. Ezután sem lesz – minden híreszteléssel ellentétben – KMKSZ-ellenes, és ugyanúgy, mint eddig, beszámol a szövetség munkájáról, tevékenységéről. Jövőben is a kárpátaljai magyarság kulturális fejlődéséért, magyarságtudatának megőrzéséért, történelmének, a magyarság történelmének megismeréséért fog dolgozni, s nem fog szolgálni egyéni vagy szűk csoportérdekeket.
Miskolc, 1992. március 8.
Tisztelettel:
Mankovits Tamás
a lap főszerkesztője és kiadója"

„Kijevi csatangolás. Jég hátán a fű" – Horváth Sándor kijevi tartózkodásunkról ír.
Kazahsztánban sem könnyű az ott élő magyaroknak. Erről Leskó Évával beszélget Bornemissza Eszter.
Csatáry György bemutatja Kossuth Lajos levelét egy ungi képviselőhöz.
„Szervezésből ismét elégtelen. Idegek az éjszakában" – ezzel a címmel számol be Móricz Kálmán a KMKSZ küldöttgyűléséről.

1992. április 7. Ára: 1 rubel III. évfolyam 7. szám

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

A tartalomból:

A FELNÉGYELT HAZA KISUJJA

EGY LÁTOGATÁS TANULSÁGAI

HOGYAN IS ÁLLUNK?

MAGYAR KANCSUKA

ÜZLETEMBEREK, ELŐRE!

MISKOLC ISMÉT SEGÍT

Szalay Lajos: Fáradt kóló

Költészet napja '92

József Attila:

Jelen, múlt, jövő

Az elmúltba szemem tétován tekint
egy percre csak! Üldözi a jelen.
Nem pihenhet régi emlékeken,
unos untalan visszatér megint.

A jelen, óh! a jelen mindig bántott,
amerre én, mindig arra haladt.
Tövisekkel hinté bé utamat
s elvett tőlem reményt, boldogságot.

Nem vehetné el, bár kínzott nagyon
– történik minden, ahogy írva vagyon –
nem veheté el, nem, a jövőt tőlem.

Tövises úton segít a jövendő,
jövőben dicsőül meg a szenvedő:
jövő mutatja az utat előttem!

7. lapszám

Tovább folytatjuk munkánkat – közéleti és kulturális lapként –, mintha mi sem történt volna.

„Milyen lesz Kárpátalja jövendő státusza?” – ezzel a kérdésre keresi a választ dr. Szabó László írása.

A Szabaddemokraták Szövetségének küldöttsége járt Ukrajnában. Ebben a lapszámban közöljük Dornbach Alajossal, a Magyar Országgyűlés alelnökével és a Szentiványi Istvánnal, a Magyar Parlament Külügyi Bizottságának titkárával készített interjút.

Dupka György, a KMKSZ felelős titkára lemondásáról nyilatkozik Tárczy Andornak.

Továbbra is nagy teret szentelünk az 1944-ben elhurcoltak emlékének. Hírt adunk arról, hogy megalakult a Vállalkozók Klubja: „Üzletemberek, előre!”

1992. április 21. Ára: 1 rubel III. évfolyam 8. szám.

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

Példaértékű kapcsolat

A tartalomból:

A KMKSZ UNGVÁRI SZERVEZETÉNEK ÁLLÁSFOGLALÁSA

AMÍG NEM KÉSŐ...

MIÉRT KÉSIK A REHABILITÁCIÓ

„MEGTÉRÉS”

KRAVCSUK ÚR IS MEGÍGÉRTE

ÉLŐ NÉPRAJZ(ÓRÁK)

„Köztudott, hogy Magyarország elsőként ismerte el Ukrajna szuverenitását, ezzel is jelezve, fontosnak tartja a jó viszonyt keleti szomszédjával. Az azóta eltelt rövid időszak is bizonyítja, hogy a kapcsolatok eredményesen fejlődnek, s elmondhatjuk, hogy az ukrán-magyar együttműködés példaértékű. Ennek külön jelentőséget ad az a tény, hogy ugyanez nem mondható el Magyarország más szomszédjával kapcsolatban.”

Pető János:

Beregszász '91

Elhalványult már az ünnep,
vasámap volt estelelé,
lámpák fénye imát-amot,
mind-annyi kis remény
talán egy kis holnapután.
Csendes időhaj volt a város.
Lányka álldogált a hídon,
összefutnak minden utak...
Odalent a homályban
mint eltitkolt fájdalom
folydogált a Vérke-patak.

Pető János: Beregszász környéki fasemplom

8. lapszám

„Példaértékű kapcsolat”, „Egyetértés nemzetiségi ügyekben is”, „Ukrajna és Magyarország viszonya példaszerű” – részletesen beszámolunk a Nyíregyházán és Beregszászban lezajlott magyar–ukrán külügyminiszteri találkozóról. Interjút készítettem Jeszenszky Géza külügyminiszter úrral, Horváth Sándor megszólaltatja dr. Virágh Pál címzetes államtitkárt, Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye köztársasági megbízottját, valamint Entz Gézát, a Miniszterelnöki Hivatal politikai államtitkárát.

„Őrizz meg bennünket…” – ezzel a címmel adunk hírt a bátyúi költészeti napokról. Két új könyvet is ajánlunk, az egyik az Istenhez fohászkodva… 1944. Szolyva. Versek, levelek, imák a sztálini lágerekből, a másik Vári Fábián László verseskötete, a Kivont karok közt. A könyvek a Magvető Kiadó és a Hatodik Síp Alapítvány gondozásában jelentek meg.

„Kijevi csatangolás. Hazaérkeztünk” – ez a sorozat befejezető része. Igaz, Lembergben az autómat totálisan kipucolták, de szerencsére engem ért a legkevesebb kár, mert az öltönyöm rajtam volt, s kis táskámat magammal vittem. Viszont Bíró Gáspárnak és Íjgyártó Istvánnak, valamint a cikk írójának, Horváth Sándornak szinte mindene odaveszett…

Beszámolunk arról, hogy tisztújítás volt az Ungvári járásban: Kovács Miklós lett az új elnök.

1992. május 5. Ára: 1 rubel III. évfolyam 9. szám

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

A tartalomból:

KÁRPÁTALJA ÉS A SZABADSÁG

FERDÍTÉS FELSŐFOKON

IDŐTOLVAJOK

A KMKSZ ALAPSZABÁLYA

A BEREGSZÁSZI JÁRÁSI KMKSZ ÁLLÁSFOGLALÁSA

A GYERTYÁK CSONKIG ÉGNEK

km em

34. Magyar Pax Romana Kongresszus

„Keresztények és a szabadság”

„Az ősi Különleges Európai Püspöki Szinódus zárónyilatkozata bevezetésében leírja a jelenlegi politikai helyzetet, amelyet a totalitárius és tekintélyelvű kommunista világrendszer történelmi távlatokban csodaszámba menő összeomlása jellemez. Ma az otthon és a külföldön élő magyarság számára az a legfontosabb esemény, hogy vérontás nélkül megváltozott hazáinkban az államrendszer, és a történelemben talán először van módunk arra, hogy igazán demokratikus, szociális, független, külpolitikánkban békés és modern jogállamot építsünk fel. A szinódusi nyilatkozat II. pontjában a következő megállapítást olvashatjuk: „A dolgok ilyetén állásával sürgető feladat az Egyház számára az Evangélium felszabadító üzenetét újból meghirdetni az európaiaknak”... Boór János

(A kongresszusról szóló írásunk 16. oldalon található) Fotók: Kozma István

A Népképviselők Beregszászi Járási Tanácsának felhívása

A Népképviselők Területi Tanácsához és Ukrajna Legfelsőbb Tanácsához

Az ukrajnai és a területi referendummal egyidőben – 1991. december 1-én – a Beregszászi Járásban népszavazást tartottak a magyar autonóm körzet létrehozásáról.

...A szavazólapon a következő kérdés szerepelt: „Akarja-e Ön magyar autonóm körzet létrehozását a beregszászi járásban?”

A népszavazásban részt vett 53 458 szavazópolgár közül 43 482, azaz 81,4% adott igenlő választ.

A népszavazást legitimitását külföldi megfigyelők, valamint Kárpátalja és a szomszédos területek társadalmi szervezeteinek meghízottai ellenőrizték. A népszavazás lebonyolításában sem ők, sem a járási választási bizottság semmilyen törvénysértést nem tapasztaltak.”... (A felhívás teljes szövege a 14. oldalon olvasható)

9. lapszám

„34. Pax Romana Kongresszus Miskolcon, Lillafüreden. Keresztények és a szabadság” – beszámolunk az eseményről. Dr. Ortutay Elemér atya ott elhangzott beszédét is közöljük „Kárpátalja és a szabadság” címmel.

„Kedves Honfitársaim! Barátaim!” Ezzel a megszólítással kezdi Csoóri Sándor, a Magyarok Világszövetségének elnöke a világ magyarságához intézett gondolatait:

„Történészek és történetfilozófusok szerint a népek általában nem külső körülményeik, hanem legbensőbb hibáik miatt hanyatlanak le.

Cáfolhatatlan igazságukat sietve egészítem ki azzal, hogy fölemelkedni viszont a legbensőbb erényeik ösztönzésére tudnak.

A magyarság Mohács óta zajló történelmében mindkét végletre bőven találunk példát. Gyarlóságra és nemes emelkedettségre egyaránt. A végvári harcok óta, a szabadságharcok katarzisain át 1956-ig, kevés népben mozdult meg annyiszor a fölszabadulás és a megváltódás ösztöne, mint bennünk.

De a Nagy Fordulat éveit mégiscsak most hozta el nekünk az Idő. Ha négy és fél századon át mindig más nép, illetve más birodalom oldalán kellett sorsunkról és jövőnkről gondolkodnunk, mostantól kezdve saját szenvedéseink és tapasztalataink magasságából tekinthetünk előre. Éppen ezért a Magyarok Harmadik Világkongresszusát jelképes értelemben egy új pusztaszeri országgyűlésnek tekintjük: egy mozaikjaiból újjáépíthető nemzet szellemi parlamentjének.

A Magyarok Világszövetsége nevében nyitott ajtóval várunk haza minden jó gondolatot, megőrzött hűséget, eszmét, áldozatkészséget és bátorító reményt, mely lélekben ismét naggyá tehet egy nemzetet.

Baráti kézszorítással:

Csoóri Sándor

a Magyarok Világszövetségének elnöke”

„A tolerancia igazság nélkül üres, az igazság tolerancia nélkül vak” címmel Tárczy Andor írja le azokat a gondolatokat, melyeket dr. Hegedűs Lóránt püspök úr, a Magyar Református Egyház Zsinatának elnöke osztott meg vele ungvári látogatásakor.

Mi is közöljük – a Kárpáti Igaz Szó nyomán – a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség új alapszabályát.

A kárpátaljai zsidók tragédiájáról ír „A gyertyák csonkig égnek” címmel Lusztig Károly.

Beszámolunk a Németh Zsolt által vezetett FIDESZ-küldöttség kijevi és lembergi útjáról.

1992. május 19. Ára: 1 rubel III. évfolyam 10. szám

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

Evangélikusok Kárpátalján

A tartalomból:

MEGMARADNI HITBEN ÉS REMÉNYBEN

UGRÁSRA KÉSZEN

A FÉLTÉS JOGÁN

A SZABAD-KŐMŰVESSÉG

MEGMÉRGEZVE

„HAGYTA AZ EMBEREKET SZABADON ÉLNI"

Az ungvári evangélikus templom egykor és ma

A munkácsi evangélikus templom 1934-ben

10. lapszám

„Ülésezett a választmány. Rendkívüli közgyűlés nem lesz" – ezzel a címmel írunk arról, hogy a KMKSZ választmánya Vári Fábián Lászlót választotta meg alelnökké, politikai titkár Gulácsy Géza lett, kulturális titkár Brenzovics László, irodavezető Perduk János, médiafelelős Debreczeni Mihály, gazdasági tanácsadó Kaminszky Tivadar. Én a lap költségvetéséről, a magyarországi adományok kezeléséről számoltam be részletesen. Többek között elmondtam, hogy közel 700 000 Ft adósság gyűlt össze a lap mögött Magyarországon. A beszámolót a választmány egyhangúlag elfogadta, egyben megbízta Fodó Sándort, Vári Fábián Lászlót, Milován Sándort és Debreczeni Mihályt, hogy folytassanak tárgyalást velem és a lap szerkesztőivel a lap és a KMKSZ viszonyának rendezéséről. A választmány tudomásul vette és jegyzőkönyvbe foglalta, hogy Tóth Mihály, Dupka György, Kövér György, Túróczy István, Nagy Zoltán Mihály és Kiszely Tihamér megalakította a KMKSZ demokratikus platformját. Fodó Sándor, a KMKSZ elnöke többek között ezt nyilatkozta: *„Végső soron elégedett vagyok, ennek több oka is van, egyrészt lehetőséget látok arra, hogy a Kárpátalja lap és a KMKSZ elnökségi tagjainak egy része közötti nézeteltéréseket sikerül elsimítani. A magam részéről mindent el fogok követni, hogy ez megvalósuljon…"* „Ukrán–magyar gazdasági együttműködés: csodát nem várhatunk, ugrásra készen" – ezzel a címmel jelent meg Bornemissza Eszter interjúja Povázsai Sándor ungvári konzullal és Szabó Tibor munkatárssal.

Megszerveztük kárpátaljai látogatását és végigkísértük útján dr. Harmati Béla evangélikus püspököt. Közöljük a munkácsi református templomban elhangzott igehirdetését.

Folytatjuk Lusztig Károlynak a kárpátaljai zsidók tragédiájáról írt gondolatait.

Nagyszőlősön rendezték meg a Bartók Béla Modern Zenei Versenyt, ahol jelen volt a zeneszerző fia, ifjabb Bartók Béla is. Vele készített interjút Bornemissza Eszter.

1992. június 12. Ára: 3 rubel III. évfolyam 11. szám

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

A tartalomból:

ELHALLGATNI...

HELYZETJELENTÉS

KISEBBSÉGBEN, ELHAGYATVA

MEDITÁCIÓ ÉS SZÁNDÉK

MAGYAR FOLKLÓRFESZTIVÁL-E A MAGYAR FOLKLÓRFESZTIVÁL?

UNGVÁR UTCANEVEI EGYNYELVŰEK LESZNEK...?

VÉRBEN-VASBAN FOGANT BARÁTSÁG

Az egykori ungvári zsinagóga – a mostani területi filharmónia épülete

1945 előtt Ungváron több mint 9000 zsidó vallású ember élt. Alig néhány százan tértek vissza. Lélekszáma mellett a szellemi és gazdasági életben jelentős szerepet betöltő réteget veszett a város. Az egykori főzsinagóga egyik legértékesebb építészeti műemlékünk. Ma semmi jelét nem viseli annak, hogy az itteni zsidóság vallási életének központja volt. Erkölcsi kötelességünk, hogy méltó módon emlékezzünk erre, megfelelő anyagi eszközöket mozgósítva.

Az elpusztult ungvári zsidók emlékét megörökítő táblákat az ez év október 11-19 között megtartandó nemzetközi konferencia megnyitásának alkalmából leplezzenek le.

Emil Landovszkij

Az adományokat a következő számára lehet befizetni: 609119. Az Ukrszocbank ungvári fióktetete.

11. lapszám

„Helyzetjelentés” Ezt írom:

„Egy hónap telt el a beregszászi választmányi ülés óta, ahol beszámoltam a lap anyagi helyzetéről. Többek között elmondtam azt, hogy az elmúlt év októbere óta – hiába adtam be pályázatokat, kérelmeket az alapítványoknak, a Művelődési Minisztériumnak –, az Illyés Alapítványtól februárban kapott 300 000 forinton kívül anyagi támogatást nem kaptam, ami azt jelenti, hogy igen nagy adósságteher van a lapon, azaz rajtam, a lap kiadóján. Megjegyzem, a KMKSZ elnöke, elnöksége a lap megjelenésétől egyszer sem kért, sem adott anyagi támogatást a lapnak. (Fodó Sándor és néhány elnökségi tag végigjárták a támogatóinkat, és elmondták, hogy mivel nem a KMKSZ lapja a Kárpátalja, azért azt ne támogassák.)

Mivel a választmány döntő többsége – amit Beregszászban is kihangsúlyoztak – a Kárpátalját tartja a KMKSZ fórumának, s a továbbiakban is igényt tart rá, a választmányi ülésen abban állapodtunk meg, hogy az elnökség négy tagja; Fodó Sándor, Vári Fábián László, Milován Sándor, Debreczeni Mihály velem és a szerkesztőség tagjaival leül tárgyalni a lap jövőbeni sorsáról.

Számomra eddig minden időpont elfogadható volt, de többszöri próbálkozásom ellenére az elnökségnek egyszer sem volt ideje az elmúlt egy hónap alatt a lap kérdéseivel foglalkozni. A lapnak, illetve az Ungvári Kárpátalja Alapítványnak öt főállású és egy félállású munkatársa van. A fizetésüket, ez év januárjától, a lap bevételéből fedezi az alapítvány. A lap alacsony, nyomott ára, a rubel elértéktelenedése, s a nemrég bevezetett ukrán kormányrendelet miatt, miszerint a fizetéseket 2,25-szörösére kell emelni, a megélhetésük is veszélybe került. Mivel a magyarországi és kárpátaljai anyagi helyzetünk, még ha időlegesen is, ilyen válságosra fordult, úgy döntöttem, hogy a lap júniustól havonta jelenik meg, egyelőre 3 rubeles áron. Jó hír viszont, és a jövőben megkönnyíti a munkánkat az, hogy a Miskolci Polgármesteri Hivatal az újonnan létrehozott Sajtóházban helyet szorított szerkesztőségünknek. Kaptunk egy számítógépet is, amivel a szedési, tördelési munkálatokat elvégezhetjük, s ez nagyban csökkenti majd a kiadásainkat is.

Rövidesen a lap struktúráján is változtatunk, áttérünk egy bővebb terjedelmű, havonta megjelenő közéleti és kulturális folyóirat formára, melyet Magyarországon is terjeszteni kívánunk. Szeptembertől már így szeretnénk megjelenni, magasabb áron, színvonalasabb írásokkal, jobb minőséggel. Addig is olvasóink türelmét kérjük az átmeneti nehézségekért, a megjelenés bizonytalanságáért.

Mankovits Tamás”

Megalakult a KMKSZ demokratikus platform kezdeményező csoportja. Közöljük az állásfoglalásukat, melyből kiderül, hogy mit akarnak.

Folytatjuk Lusztig Károly írását a kárpátaljai zsidók tragédiájáról.

1992. július 25. Ára: 3 rubel III. évfolyam 12. szám

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

A tartalomból:

MI VÁLTOZOTT?

AHOL A TÚLPART MÁR MAGYARORSZÁG

KIÚTKERESŐBEN

QUO VADIS, DOMINE?

GYÁSZÜNNEPSÉG BÁTYÚBAN

A CÍMZETT ISMERETLEN

„Cum Deo pro Patria et Libertate"

„Istennel a hazáért és a szabadságért"

Szép magyar ünnepségekre került sor július 12-én, vasárnap Kárpátalján.

Reggel Beregszászban a Rákóczi-szabadságharcra emlékezve felavatták a tiszaháti parasztok vezérének, Esze Tamásnak az emlékkövét.

Azt követően immár hagyományossá váló ünnepségre, julíliára került sor a tiszaújlaki turulmadarat emlékművél. Kárpátalja szinte minden magyarlakta településéről eljöttek hordfiúsaink. Eljöttek Magyarországról is, hiszen erre a napra minden magyar előtt megnyílt a tiszaújlaki (kishatárforgalmi) kapu. Az ünnepség díszvendége és szónoka Csoóri Sándor, az MVSZ elnöke volt. Beszédében kiemelte, hogy Magyarország határai mentén élő magyar kisebbséggel az elmúlt hetven, de legfőképpen az elmúlt negyvenegynéhány évben nemcsak a történelmet, múltját akarták elfelejtetni, hanem még az anyanyelvét is. Így akarták Trianon igazságtalanságát lepecsét, de úgy érezzük, eljött az az idő, amikor az utódállamokban a magyar kisebbséget megilleti az a jog, hogy autonómiát kapjanak.

Az ünnepségen részt vettek a ruszin és az orosz nemzetiségek képviselői is. A késő estig tartó tiszaparti vigasságban, talán ha egy néhány órára is, az emberek feledni tudták a hétköznapok egyre gyötrőbb gondjait, a többszáz százalékos infláció miatti megélhetési nehézségeket, az állandósult árrohanást. m. t.

12. lapszám

„Cum Deo Pro Patria et Libertate – Istennel a hazáért és a szabadságért" – Beregszászban felavattuk Esze Tamás emléktábláját.

A tiszaújlaki Turul-szobornál tartott hagyományos megemlékezésen Csoóri Sándor, a Magyarok Világszövetségének elnöke szónokolt.

Szándéknyilatkozatot írt alá Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának elnöke, Pljucs és Szabad György, a Magyar Köztársaság Országgyűlésének elnöke a két parlament kölcsönös együttműködéséről.

Tóth Mihály lett a Beregszászi Járási Közigazgatási Hivatal vezetője, Nagy Zoltán Mihály készített vele egy interjút.

„Quo Vadis Domine?" címmel közöljük dr. Ortutay Elemér atya írását.

Beszámolunk a kárpátaljai földrajztanárok magyarországi továbbképzéséről; a sztálinizmus és a II. világháború áldozatainak állított bátyúi emlékmű avatásáról, a KMKSZ budapesti sajtótájékoztatójáról. Közöljük a Magyarok Világkongresszusának részletes programját.

1992. december 3. Ára: 5 kupon III. évfolyam 13. szám

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

A tartalomból:

FERDÍTÉS — FELSŐFOKON

ARRÓL, AMIT VÉGIG NEM MONDTAK KI ...

A KISEBBIK ROSSZ — VAGY VALAMI MÁS ?

KÉT HÁBORÚN, CSAKNEM SZÁZ ÉVEN ÁT

ISTEN DICSŐSÉGÉRE, AZ EMBEREK ÖRÖMÉRE

A Tisza

Szőke. Aranyló. Legalábbis elődeinknek még megadatott, hogy ilyennek lássák. Napjainkban kevésbé szőke. És kevésbé aranylik.

De, sajnos, azt most is bizonyítja, hogy ősi erejéből mit sem vesztett. Zúgva, bőgve át tudja törni a gátat, és el akarja nyelni a világot. Embert, jószágot, házat sodorva.

Int, figyelmeztet: a természet hatalmas. Még tönkretett, megcsúfolt állapotban is.

S ha kimutatja erejét, egyszeriben parányivá zsugorodik az ember.

–t–

13. lapszám

Közel négy hónapig nem jelent meg a lap, ezt így magyarázom:

„Köszöntöm az Olvasót! S kötelességemnek érzem, hogy magyarázattal szolgáljak arra, hogy négy hónapig miért kellett szüneteltetni a lapot.

Mint azt Önök is tudják, a lap Magyarországon, alapítványi támogatásokból és más adományokból tartja fenn magát. Forint bevétele nincs, hiszen a kárpátaljai bevétel teljes összege az Ungvári Kárpátalja Alapítvány számlájára kerül, melyből a terjesztést és a munkatársaink fizetését, honoráriumát fedezzük, az ezen felül fennmaradó összeget az Alapítvány kulturális támogatásra fordítja.

Tehát a megjelentetés teljes költsége a kiadót, azaz engem terhel.

Augusztusig a kiadásaink jóval meghaladták az idén kapott szerény mértékű alapítványi támogatások összegét. Több korábbi támogatónk (József Attila Alapítvány, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium stb.) ez évben nem járult hozzá a Kárpátalja megjelentetéséhez.

Saját jövedelmemből az eddig összegyűlt adósságot kifizettem, s most a Soros Alapítványtól kapott támogatás is hozzásegít ahhoz, hogy újra biztonsággal megjelenhet a lap.

Decemberben még egy, bővített számmal jelentkezünk. Reményeink szerint a jövő évi munkánk folyamatos lesz, sem politikai, sem anyagi okok nem fogják akadályozni a Kárpátalja megjelenését."

A Miskolci Kárpátalja Alapítvány kuratóriumának elnöke, Szótér László ír a kárpátaljai magyarság történelmi szerepéről, illetve beszámol Jeszenszky Géza magyar külügyminiszter októberi kárpátaljai látogatásáról, amelyet az alapítványunk szervezett.

Számítógépeket adományoztunk az aknaszlatinai magyar, ukrán és román középiskoláknak.

1992. december 23. Ára: 5 kupon III. évfolyam 14. szám

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

A tartalomból:

BETLEHEM CSILLAGA

ÁRPÁD FEJEDELEM LOVASSZOBRÁNAK RAPSZÓDIÁJA MUNKÁCSON

A MI ILLYÉS-ÖRÖKSÉGÜNK

NYOMOT HAGYNI A MÚLÓ IDŐBEN

KISTOTÁL A GYARLÓ NAGYVONALÚSÁGRÓL

RÉVÉSZ TÁRSASÁG: EREDMÉNYES ÉV VOLT

NE CSAK ŐK VIZSGÁZZANAK

Boldog Karácsonyt!

Jankovics Mária grafikája

14. lapszám

Karácsonyi lapszám. Tárczy Andor ír Betlehem csillagáról. Közöljük Ortutay Mária: „Miért szeretem kimondani, hogy magyar vagyok?", Fodor Géza: „Árpád fejedelem lovas szobrának rapszódiája Munkácson" című írását, valamint Vári Fábián László „Illyés a mi örökségünk" című tanulmányát.

Nagy Zoltán Mihály interjút készített „Nyomot hagyni a múló időben" címmel Bagu Balázzsal.

Hírt adunk arról, hogy a Kijevi Színművészeti Főiskola Budapesten tanuló magyar osztálya miként végzi munkáját Kazimir Károly és Léner Péter tanárokkal.

„Az Ung Ungvárnál… nem mérhető" – címmel közöljük Tárczy Andor szösszeneteit.

Beszámolunk a FIDESZ szervezésében megrendezett Pro Minoritate Napokról.

A beregszászi vízellátás javítása érdekében az Illyés Alapítvány és a Miskolci Kárpátalja Alapítvány közvetítésével öt nagyteljesítményű búvárszivattyút adományozott a magyar kormány a városnak. A felsőzsolcai MEZŐGÉP által gyártott első szivattyút már november 4-én üzembe is helyezték.

„Kárpátalja Alapítvány – Egy év – hatszázezer kupon" címmel Horváth Sándor számol be az Ungvári Kárpátalja Alapítvány tevékenységéről.

1993. IV. évfolyam

1. lapszám

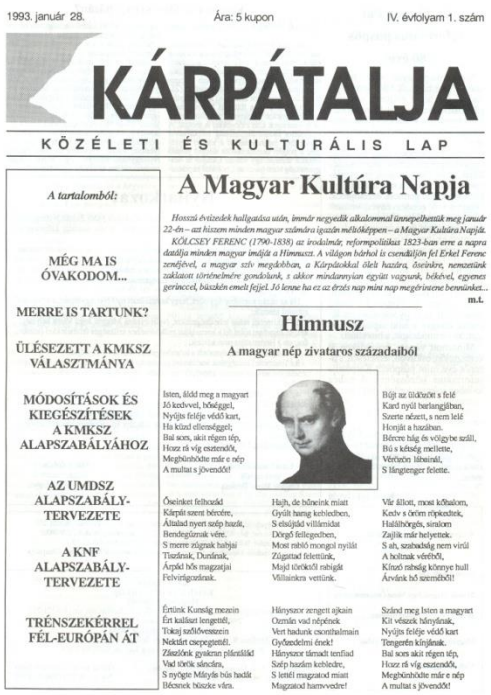

1993. január 28. Ára: 5 kupon IV. évfolyam 1. szám

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

A tartalomból:

MÉG MA IS ÓVAKODOM...

MERRE IS TARTUNK?

ÜLÉSEZETT A KMKSZ VÁLASZTMÁNYA

MÓDOSÍTÁSOK ÉS KIEGÉSZÍTÉSEK A KMKSZ ALAPSZABÁLYÁHOZ

AZ UMDSZ ALAPSZABÁLY-TERVEZETE

A KNF ALAPSZABÁLY-TERVEZETE

TRÉNSZEKÉRREL FÉL-EURÓPÁN ÁT

A Magyar Kultúra Napja

Hosszú évtizedek hallgatása után, immár negyedik alkalommal ünnepelhettük meg január 22-én – azt hiszem minden magyar számára igazán méltóképpen – a Magyar Kultúra Napját.

KÖLCSEY FERENC (1790-1838) az irodalmár, reformpolitikus 1823-ban erre a napra datálja minden magyar imáját a Himnuszt. A világon honhol is csendüljön fel Erkel Ferenc zenéjével, a magyar szív megdobbban, a Kárpátokkal ölelt hazára, óvónkra, nemzetünk szakadatot történelmére gondolunk, s akkor mindannyian együtt vagyunk, békével, egyenes gerinccel, büszkén emelt fejjel. Jó lenne ha ez az érzés nap mint nap megérinsene bennünket...

m.L.

Himnusz

A magyar nép zivataros századaiból

Isten, áldd meg a magyart
Jó kedvvel, bőséggel,
Nyújts feléje védő kart,
Ha közül ellenséggel;
Bal sors, akit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt,
Megbünhődte már e nép
A multat s jövendőt!

Bújt az üldözőtől s felé
Kard nyúlt barlangjában,
Szerte nézett, s nem lelé
Honját a hazában.
Bércre hág és völgybe száll,
Bú s kétség mellette,
Vérben lábainál,
S lángtenger feliette.

Őseinket feltraázd
Kárpát szent bércére,
Általad nyert szép hazát,
Bendegúznak vére.
S merre zúgnak habjai
Tiszának, Dunának,
Árpád hős magzatjai
Felvirágozznak.

Hajh, de bűneink miatt
Gyűlt haang kebledben,
S elsújtad villámidat
Dörgő felleegedben,
Most rabló mongol nyilát
Zúgattad felettünk,
Majd törökfi rabigát
Villainkra vettünk.

Vár állott, most kőhalom,
Kedv s öröm röpkedtek,
Halálhörgés, síralom
Zajlik már helyettek.
S ah, szabadság nem virúl
A holtnak véréből,
Kínzó rabság könnye hull
Árvánk hő szemeiből!

Értünk Kunság mezein
Ért kallót lengetőtl,
Tokaj szőlőveszteen
Nektárt csepegetőtl.
Zászlónk gyakran pártatlál
Vad török sáncára,
S nyógte Mátyás bús hadát
Bécsnek büszke vára.

Hánytszor zengett ajkain
Ozmán vad népének
Vert hadunk csontjaimain
Győzedelmi ének!
Hánytszor támadt tenfiad
Szép hazám kebledre,
S lettél magzatod miatt
Magzatod harcvedre!

Szánd meg Isten a magyart
Kit vészek hányelnak,
Nyújts feléje védő kart
Tengerfén kinjiknak.
Bal sors akit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt,
Megbünhődte már e nép
A multat s jövendőt!

Hajnal Gábor megszólaltatja azokat a kárpátaljai elítélteket, akik 1956-ban játszott szerepükért bűnhődtek. Ebben a számban az Illés Józseffel készült beszélgetés jelenik meg.

Beszámolunk a tiszaújlaki KMKSZ választmányi ülésről. Közöljük az UMDSZ alapszabály-tervezetét, valamint a Kárpátaljai Nemzetiségi Fórum alapszabály-tervezetét. Két festőművészt mutatunk be: Révész Imrét és Íjász Gyulát. A Kárpátalja Alapítvány és a nyíregyházi Szent Lázár Alapítvány gyógyszersegélyt szállított a beregszászi kórházba. Erről számolok be, illetve közöljük Szótér Lászlónak, a Kárpátalja Alapítvány elnökének egyéves visszatekintését. Az alapítvány szerényen számolva is több mint 10 millió forint értékű térítésmentes, igen széles spektrumot lefedő adomány kiszállításában működött közre. Munkánkat segítette Göncz Árpád köztársasági elnök, Jeszenszky Géza külügyminiszter, és természetesen a kuratóriumi tagok. A kuratórium változatlan felállásban dolgozik: dr. Szótér László tanszékvezető egyetemi docens, a fizika tudományok kandidátusa (elnök); Úsz István ortodox parochus (elnökhelyettes); dr. Gyulai Gábor címzetes államtitkár, Borsod-Abaúj-Zemplén és Heves megye köztársasági megbízottja; dr. Virágh Pál címzetes államtitkár, Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye köztársasági megbízottja; Laborczi Géza evangélikus lelkész, országgyűlési képviselő. Az alapítvány ügyvezető igazgatója: Mankovits Tamás, a Kárpátalja lap kiadója, főszerkesztője.

2. lapszám

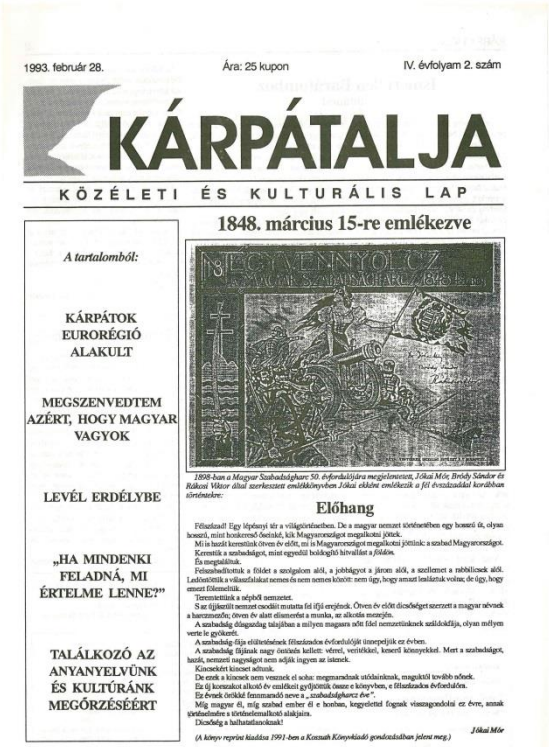

1993. február 28. Ára: 25 kupon IV. évfolyam 2. szám

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

A tartalomból:

KÁRPÁTOK EURORÉGIÓ ALAKULT

MEGSZENVEDTEM AZÉRT, HOGY MAGYAR VAGYOK

LEVÉL ERDÉLYBE

„HA MINDENKI FELADNÁ, MI ÉRTELME LENNE?"

TALÁLKOZÓ AZ ANYANYELVÜNK ÉS KULTÚRÁNK MEGŐRZÉSÉÉRT

1848. március 15-re emlékezve

1898-ban a Magyar Szabadságharc 50. évfordulójára megjelenőtszt, Jókai Mór, Brédy Sándor és Rákosi Viktor által szerkesztett emlékkönyvben Jókai ekkém emlékezik a fél évszázaddal korábban történtekre:

Előhang

Főtisztelt! Egy lépőnyi tér a világtörténetben. De a magyar nemzet történetében egy hosszú ő, olyan hosszú, mint hosszresű évezlaő, kik Magyarországot megalkoztú jöttek.

Mi is hazát keresünk évben évben, mi is Magyarországot megalkoztú jöttünk: a szabad Magyarországot.

Keresztük a szabadságot, mint egyedül boldogló hitvallást a *földön.*

Ős megtaláltuk.

Felszabadítottuk a földet a szolgaiom alól, a jobbágyot a járom alól, a szellemet a rabbilesek alól.

Ledöntöttük a válaszfalakat nemes és nem nemes között: nem úgy, hogy amazt leszállítuk volna; de úgy, hogy emezt fölemeltük.

Teremtettünk a népből nemzetet.

S az újkaszti nemzet cseédit mutatta fel ifjú erejének. Ősvén és előtt dicsőséget szerzett a magyar névnek a harcmezőn; évben és alatt elismerést a munka, az alkotás mezején.

A szabadság dicsőszdag tatajában a milyen magasra nőtt fiéi nemzetünknek szálodkfija, olyan mélyen vetté le gyökerét.

A szabadság-fája előtérésének fitszázadon évfordulóját ünnepeljük ez évben.

A szabadság fiajinak nagy örömés kellett: vérrel, verítékkel, keserű könnyekkel. Mert a szabadságot, hazát, nemzeti nagyságot nem adják ingyen az istenek.

Kincsekért kincset adtunk.

De ennek a kincsek nem veszneck el soha: megmaradnak utódainknak, magukká tovább nőnek.

Ez új korszakot alkotó évnek gyűjtöttük össze e könyvben, e fitszázados évfordulóhoz.

Ez évnek örökké fennmaradó neve a *„szabadságharcz éve".*

Míg magyar él, míg szabad ember él e honban, kegyelettel fogunk visszagondolni ez évre, annak történetére a történelemalkotó alakjaira.

Dicsőség a hallhatatlanoknak!

Jókai Mór

(A könyv reprint kiadása 1991-ben a Kossuth Könyvkiadó gondozásában jelent meg.)

A Magyar Köztársaság, a Lengyel Köztársaság és Ukrajna külügyminiszterei a Kárpátok Eurorégió területén élő népek együttműködéséről írtak alá megállapodást, erről számolunk be: jelen volt Catherine Lalumiere, az Európa Tanács főtitkára is.

Tárczy Andor Ivaskovics Józseffel készít egy interjút az Ivaskovics-trióról, és úgy is megszólaltatja, mint a KMKSZ egyik alapítóját.

Horváth Sándor Varga Jánossal beszélget, akit az 1956-os forradalomban vállalt szerepe miatt, röplapok terjesztéséért 1957-ben börtönbüntetésre ítéltek.

Az ungvári értelmiségi találkozóról is beszámolunk, az írás címe: „Találkozó az anyanyelvünk és kultúránk megőrzéséért".

1993. április 29. Ára: 25 kupon IV. évfolyam 3. szám

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

A tartalomból:

APROPÓ, ÉRDEKVÉDELEM

BARANGOLÁS TISZAÚJLAK RÉGMÚLTJÁBAN

A SZABADSÁGHARC HŐSEI VOLTAK

KMKSZ-KÖZGYŰLÉS NAGYSZŐLŐSÖN

HA AZ ÉRDEKEK ÜTKÖZNEK...

„A SZENVEDÉS GYÓGYÍTÓ KÉS"

Petőfi János: Hárommillió emberünk...

Költészeti Napok '93

Vári Fábián László:

Ady alkonya

Elhagy az ámyam, elmegyek,
Csillag sincs velem.
E homályt át nem üthetí,
Megpihen szemem.
Sorsomhoz szabott sírt így
A felnégyelt Haza,
Testemnek tűzött csillapítsd,
Tisza és Duna.

Az alkony bíbor színre vált,
Hitem erősítem.
A Pokol az, mely így üzen,
Nem az Üristen.
Kegyetlen szűrt kerekedik
Holnap ilyenkor,
Kiddít serlegből elfolyik
Az árasztaló bor.

Ím, most e vers is meggyötött,
Alig létezem.
Átlátni kézről s viszabull
Ólembe kezem.
Írhatta volna magyarul
Atdéki fia,
Parancsba kapván, hogy házát
El kell hagynia.

3. lapszám

Az áprilisi számtól munkatársaink száma a magyarországi, s a KMKSZ pressziójára, illetve a kupon totális elértéktelenedése miatt tovább csökkent.

A Révész Imre Társaság Budapesten, az Árkád Galériában tartotta első nagyobb szabású közös kiállítását. Lapunk a rendezvény plakátjának és a Révész Imre Társaság ez alkalomból kiadott albumának elkészítésével támogatta magyarországi bemutatkozásukat.

Beszámolunk a KMKSZ nagyszőlősi közgyűléséről, közöljük Göncz Árpád köztársasági elnök és Antall József miniszterelnök úr üdvözlő gondolatait.

Bemutatjuk Forgon Pál püspök úr könyvét: „Ott voltam, ahol a legszebb virágok nyílnak" címmel. Bár a cím nem ezt sugallja, de a szibériai rabságáról szól a könyv.

A Kárpátalja Alapítvány a Magyar Máltai Szeretetszolgálattal közösen Tiszaújfaluba, a görög katolikus egyházközségnek szállított adományt. Ruhaneműt, tartós élelmiszert, könyveket.

A miskolci Kós-házban író-olvasó találkozón vett részt az Európai Utas folyóirat szerkesztősége, Cseres Tibor író, a szerkesztőbizottság elnöke, Módos Péter főszerkesztő részvételével. A rendezvény meghívott vendégei voltak Kárpátaljáról dr. Ortutay Elemér atya, görög katolikus kanonok, és Vári Fábián László költő, a KMKSZ alelnöke. A meghívó házigazda jómagam voltam. A találkozót dr. Gyulai Gábor címzetes államtitkár, Borsod-Abaúj-Zemplén és Heves megye köztársasági megbízottja nyitotta meg.

1993. május 28. Ára: 25 kupon IV. évfolyam 4. szám

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

A tartalomból:

UKRÁN-MAGYAR CSÚCSTALÁLKOZÓ UNGVÁRON

AZ UKRÁN-MAGYAR PAKTUM

(ZÁRT)ÜLÉSEZETT A KMKSZ VÁLASZTMÁNYA

HOLLÓSY NAPOK TÉCSŐN

A „TÖRTÉNELMI" NEVEK KÉRDÉSÉHEZ

ÚJABB FÉLIGAZSÁG...

A REFORMÁTUS EGYHÁZ MEGÚJULÁSÁRÓL

Lesz magyar gimnáziuma Kárpátalja „csángóinak"

A kárpátaljai magyarság nyelvhatára fölött, a Tisza eredetének és felső folyásának völgyében kb. 17.000 magyar él kisebb–nagyobb – egymástól elszigetelt – közösségekben. Az 1938-as népszámlálás adatai szerint még több mint 50 ezer magyar lakosa volt Máramaros ezen történelmi vidékének, ám – ismert okokból eredetében – 1944 után jelentősen csökkent a magukat magyarnak vallók száma; évről évre leszálló ágban volt a magyar tannyelvű iskolákba járó, és az azt elvégezett tanulók száma. Kárpátalja területének és önszfaksonságának majdnem felét kitevő Felső–Tisza–vidékének három magyar tannyelvű iskolája van: Técsőn, Visken és Aknaszlatinán, ahol 866 magyar (és nem magyar) anyanyelvű gyerek tanul. A vidék járási központjaiban : Huszton kb. 3.000, Rahón 1.800 magyar él. Técső és Rahó vonzáskörzetében lévő településeken – Bustyaházán, Taracközön, Gyertyániligeten, Kőrösmezőn, Tiszabogdányban – 300–1000 fős számláló közösségekben élnek magyarok. Ezeken a településeken nincsenek sem óvodák, sem iskolák, ahol intézményes keretek között folyhatna az anyanyelvi oktatás.

Az tanulni vágyók egyre növekvő igényét néhány elkötelezett egyén (nem szakemberek) vasárnapi iskolák, körök, fakultatív oktatás keretein belül próbálja kielégíteni, ám túl a hatástalan, példaértékű odaadáson és igyekezten mindez csakis részmegoldás és hosszú távon nem kielégítő.

Az utóbbi három–négy évben reménykeltő változásoknak lehettünk tanúi: „visszabeállosult" az aknaszlatinai magyar tannyelvű középiskola, jelentősen nőtt a magyar iskolákba beiratkozottak száma; hangsúlyozottan a Felső–Tisza–vidék fővárosában", Técsőn, ahol a korábbi évek 18–20 jelentkezője után az elmúlt évben 58-an kérték felvételi, és örömmel megjegyezni, hogy egyre több kötődik a vegyes házasságban született gyerek. Jelenleg az iskolában 322 tanulója van. A korszerűsített iskola 1987–ben nyitotta meg kapuit, 1991–ben felvette a Hollósy Simon nevet – a miliőn világhírű festőművésze és iskolaalapító életének utolsó éveit Técsőn töltötte –, és elnyerte Antall József úrtól, a Magyar Köztársaság miniszterelnökének megtisztelő beleegyezését, aki elfogadta a „tiszteletbeli igazgató" felkérését.

Az iskola pályázatot adott be az Illyés Alapítványhoz a középiskola bővítésére, a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség támogatásával. Az alapítvány a pályázatot elfogadta, így a 7,5 millió forintos beruházás hamarosan megkezdődhet.

A középiskola alapkővének ünnepélyes kiöntésére 1993. május 1-én került sor a Hollósy Napok keretén belül, melyen részt vett a miniszterelnök felesége, Antallné Fülepp Klára úrasszony és Entz Géza címzetes államtitkár.

(A Hollósy Napokról szóló írásunk a 14-15. oldalon.)

4. lapszám

Nagy terjedelemben számolunk be Antallné Fülepp Klára, a magyar miniszterelnök felesége és Entz Géza címzetes államtitkár felső-tiszavidéki útjáról. A técsői középiskola kollégiumának alapkövét raktuk le, illetve a Hollósy-napok keretén belül felavattuk Hollósy Simon szobrát is.

Itt adunk hírt arról, hogy az Illyés Alapítvány elfogadta a 7,5 millió forintos pályázatot az iskola, illetve kollégium építésére, és a beruházás hamarosan elkezdődhet. Az Illyés Alapítvány az építkezés finanszírozását a Kárpátalja Alapítványra bízta. A Magyar Nemzeti Bank engedélyével a pénzt dollárra átváltottam, a dollárt a Técsői Bankban letétbe helyeztem az iskola igazgatója, Ambrus Pál és Povázsai Sándor ungvári konzul jelenlétében. Az iskola igazgatója a számlák ellenértékét csak úgy

vehette fel, ha arról a konzulnak is tudomása volt. Nem is igazán tudok más magyar állami finanszírozású kárpátaljai beruházásról, amely határidőre, és a megadott összegből megvalósult volna. Ez a beruházás megvalósult, és a pénzzel az utolsó fillérig rendre elszámoltunk.
Később 1994-ben, amikor Horn Gyula kormánya hatalomra került, az Illyés Alapítványt, illetve a Kárpátalja Alapítványt vizsgáltatta át először az Állami Számvevőszékkel. A Kárpátalja Alapítványnál több évre visszamenőleg mindent rendben találtak.
Ukrán–magyar csúcstalálkozó volt Ungváron, Antall József, a Magyar Köztársaság miniszterelnöke és L. M. Kravcsuk, Ukrajna elnöke találkozott április 30-án egy munkalátogatáson.
Józan Lajos református lelkipásztor a református egyház megújulásáról szóló meditációját közöljük.
Nagy port és vitát kavart a magyar–ukrán alapszerződés, közöljük Fodó Sándornak, a KMKSZ elnökének az SZDSZ-es Kőszeg Ferenc képviselőhöz a Magyar Parlamentbe eljuttatott nyilatkozatát, és a magyar–ukrán alapszerződésből a vitatott 2. cikkelyt, valamint a 15. és 17. cikkelyt is közöljük.

1993. június 29. Ára: 25 kupon IV. évfolyam 5. szám

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

A tartalomból:

NEM SZABAD FELADNI

TANÁCSKOZTAK A PEDAGÓGUSOK

SASFÉSZEK A LATORCA VÖLGYÉBEN

A BEREGSZÁSZI RÓMAI KATOLIKUS TEMPLOM TÖRTÉNETE

BEREGSZÁSZ NEM FELEJT

Zrínyi Ilona
(1643 – 1703)

Zrínyi Péter és Frangepán Anna Katalin első gyermekeként született a horvátországi Ozaly várban.

1666-ban férjhez ment *I. Rákóczi Ferenchez,* majd Rákóczi halála után 1681-ben *Thökölly Imréhez.* Első férjétől született fia, *II. Rákóczi Ferenc.*

Élete valóságos regény volt, de korának legtöbb asszonyával ellentétben nem sodródott az eseményekkel, hanem igyekezett irányítani azok alakulását. Célludatos, hatékonyt jellemének kialakulásában döntő szerepe volt családi környezetének.

Szervezői és vezetői adottságai leginkább Munkács védelme során mutatkoztak meg, amikor második férjétől, Thökölly Imrétől, a törökök oldalán harcoló „kuruc királytól" elszigetelten lelkei tudott önteni embereibe, és három esztendőn át dacolt az osztrák túlerővel.

De nemcsak politikus volt, hanem gyermekei érdekeit elsőcorban szem előtt tartó anya és amellett szerelmes nő, hűséges feleség, a nélkülözéseket bátran, méltósággal tűrő, kora és talán az egész magyar történelem egyik legnagyszerűbb asszonya.

1703. februárban halt meg Nikodémiában. Hamvait 1906-ban Kassára hozatták s ott helyezték el végső nyugalomra.

(A Zrínyi Ilona-ünnepségsorozattal kapcsolatos írásaink a 12-14. oldalon olvashatók.)

5. lapszám

Főkonzulátus nyílt Ungváron, amit Bába Iván, a Magyar Köztársaság Külügyminisztériumának helyettes államtitkára nyitott meg. A megnyitón részt vett még Varga István, Magyarország ukrajnai, és Dmitro Tkacs, Ukrajna magyarországi nagykövete.
Üdvözöljük a Kárpátaljai Szemle című lapot, melyet a KMKSZ jegyez.
Közöljük a beregszászi római katolikus templom történetét.
Írunk a Kárpátaljai Magyar Pedagógus Szövetség tanácskozásáról írunk.
Zrínyi Ilona születésének 350. évfordulóján a munkácsi várban emléktáblát avattunk. Az ünnepséget megtisztelte jelenlétével Jeszenszky Edit, Bod Péter Ákosné, Mádl Ferencné, Filó Katalin, a Zrínyi Ilona Alapítvány kuratóriumának tagjai.
Közöljük Szakáll Mihálynak a Zrínyi Ilona Konferencián elhangzott előadásának írott változatát a munkácsi vár történetéről, „Sasfészek a Latorca völgyében" címmel.

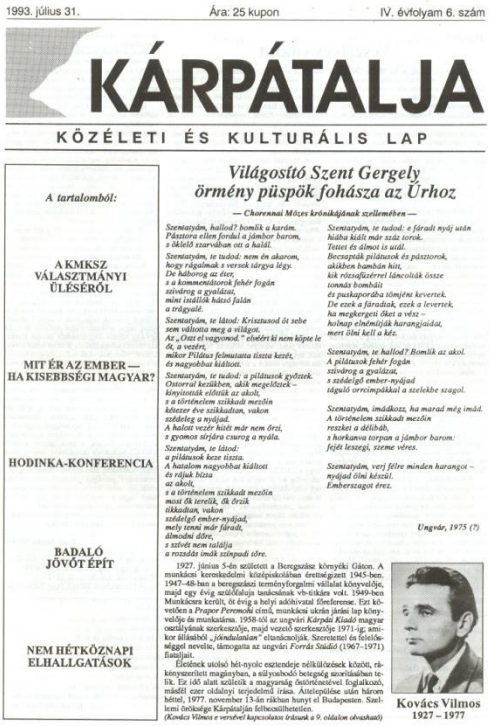

1993. július 31. Ára: 25 kupon IV. évfolyam 6. szám

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

A tartalomból:

A KMKSZ VÁLASZTMÁNYI ÜLÉSÉRŐL

MIT ÉR AZ EMBER — HA KISEBBSÉGI MAGYAR?

HODINKA-KONFERENCIA

BADALÓ JÖVŐT ÉPÍT

NEM HÉTKÖZNAPI ELHALLGATÁSOK

Világosító Szent Gergely örmény püspök fohásza az Úrhoz

— Chorennai Mózes krónikájának szellemében —

Szentatyám, hallod? bomlik a karám.
Pásztora ellen fordul a jámbor barom,
s ökleld szarvában ott a halál.
Szentatyám, te tudod: nem én akarom,
hogy rágalmak s versek tárgya légy.
De háborog az ökör,
s a kommendátorok fehér fogán
szivárog a gyalázat,
mint istállók hátsó falán
a trágyalé.
Szentatyám, te látod: Krisztusod öt sebe
sem változta meg a világot.
Az „Orzi el vagyonod." elvétért ki nem köpte le
őt, a vesztőt,
mikor Pilátus felmutatta tiszta kezét,
és nagyobbat kiáltott.
Szentatyám, te tudod: a pilátusok gyűtnek.
Ostorral kezükben, akik megeltörték –
kinyitották eltűnik az akol,
s a történelem szikkadt mezőin
kéteser évre szikkadtan, vakon
szédelgő ember-nyájad.
A halott vezér hiteit már nem őrzi,
s gyomos sírjára csurog a nyála.
Szentatyám, te látod:
a pilátusok keze tiszta.
A hatalom nagyobbat kiáltott
és rájuk bízta
az akolt,
s a történelem szikkadt mezőin
most ők terelik, ők őrzik
tikkadtan, vakon
szédelgő ember-nyájad,
mely tenni már fáradt,
álmodni dőre,
s szívét nem találja
a rozsdás imák színpadi tőre.
Szentatyám, te tudod: e fáradt nyáj után
hiába kiáltó már szád torok.
Testet és álmot is utál.
Becsapták pilátusok és pásztorok,
akikben bambán hitt,
kik rézszőrzetű láncokká össze
tonnás bombává
és puskaporba tömjény kevertek.
De ezek a fáradtak, ezek a levertek,
ha megkergetsi őket a vész –
holnap elnémítják harangjaidat,
mert ölni kell a kés.
Szentatyám, te hallod? Bomlik az akol.
A pilátusok fehér fogán
szivárog a gyalázat,
s szédelgő ember-nyájad
táguló orrcimpákkal a szelekbe szagol.
Szentatyám, imádkozz, ha marad még imád.
A történelem szikkadt mezőin
reszket a délibáb,
s horkanva torpan a jámbor barom:
fejét leszegi, szeme véres.
Szentatyám, verj félre minden harangot –
nyájad ölni készül.
Emberszagot érez.

Ungvár, 1975 (?)

1927. június 5-én született a Beregszász környéki Gáton. A munkácsi kereskedelmi középiskolában érettségizett 1945-ben. 1947–48-ban a beregszászi terményforgalmi vállalat könyvelője, majd egy évig szülőfaluja tanácsának vb-titkára volt. 1949-ben Munkácsra került, öt évig a helyi adóhivatal főelőadója. Ezt követően a *Proper Peremoka* című, munkácsi ukrán jelű lap könyvelője és munkatársa. 1958-tól az ungvári *Kárpáti Kiadó* magyar osztályának szerkesztője, majd vezető szerkesztője 1971-ig, amikor állásából „*jóindulatúan*" eltanácsolják. Szeretettel és felelősséggel nevelte, támogatta az ungvári *Forrás Stúdió* (1967–1971) fiatljait.

Életének utolsó hét-nyolc esztendeje nélkülözések közöti, rákényszerített magányban, a súlyosbodó betegség szorításában telik. Ez idő alatt szülőcik a magyarság történetével foglalkozó, másfél ezer oldalnyi terjedelmű írása. Átelepülése után három hétre, 1977. november 13-án rákban hunyt el Budapesten. Szellemi örökösége Kárpátalján felbecsülhetetlen.

(Kovács Vilmos e versével kapcsolatos írásunk a 9. oldalon olvasható)

Kovács Vilmos
1927 – 1977

6. lapszám

Kovács Vilmos költőre, polihisztorra emlékezünk „Világosító Szent Gergely örmény püspök fohásza az Úrhoz" című versével.

„Veszélyes vakhit" – címmel írt jegyzetet Nagy Zoltán Mihály szerkesztőtársam annak kapcsán, hogy a KMKSZ tiszaújlaki választmányi ülésén lapunkat ismét KMKSZ-ellenesnek minősítették.

Közöljük dr. Ortutay Elemér atya „Pap is gyónhat" című írását, valamint a Nyíregyházán tartott Hodinka Konferenciáról szóló tudósítását, és a tiszaújlaki Turul-ünnepségről, továbbá az ugyanott megtartott KMKSZ választmányi ülésről is beszámolunk

Csatáry György az 1941 januárjában megalakult Kárpátaljai Tudományos Társaságról írt a lapban.

Közöljük Zubánics László ifjú történész „Gondolataim egy történelemtudománnyal kapcsolatban…" című írását, ami arról szól, hogy Ukrajna történetének oktatási programjában többek között szerepel Kárpátalja történelme is, de nincs megfelelő tankönyv, amiből a diákok elsajátíthatnák a tananyagot. Kárpátalja történelméről csak a Jurij Mudra középiskolai tanár által összeállított kis könyvecske szól, ami tele van tárgyi tévedéssel. Erre hívja fel a figyelmet a szerző.

Beszámolunk a Malomréti Nyári Ifjúsági Táborról, a FIDESZ első kárpátaljai nemzetiségi táboráráról, melyen részt vett Tirts Tamás, Németh Zsolt, Mádi László fideszes országgyűlési képviselő, Tóth István, a FIDESZ kisebbségi tanácsadója és Seszták Oszkár, a FIDESZ Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei irodavezetője. Vele készítettem egy beszélgetést.

1993. augusztus 31. Ára: 50 kupon IV. évfolyam 7. szám

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

A tartalomból:

A JÖVŐ KOVÁCSAI

VÁLASZTMÁNYI ÜLÉS MEZŐKASZONYBAN

„TÚLÉLJÜK" A NYUGATOT

TISZTÁZNI KELL A DOLGOKAT

NEWSÁG

Szent István ünnepe

Szent István király jobbkeze

A magyar nép augusztus 20-án ünnepli Szent Istvánt, első királyát, az államalapítót.

Géza fejedelem és Sarolt fia 975 körül született Esztergomban. Édesanyja már tudatosan keresztény férfinak és leendő magyar fejedelemnek nevelnette. A keresztségben a vértanú Istvánt nevét kapta. A nővelő és mélyen vallásos magyar trónörökös a bajor herceg leányát, Boldog Gizellát vette feleségül.

997-ben Géza fejedelem halála után ő lett az uralkodó. Mindent megtett azért, hogy a magyar népből egységes nemzet és keresztény ország váljon. Erős érdekelhen keményen harcolt a belföldi ellenség, a lázadó Koppány és a külföldi betolakodók ellen egyaránt. 1000. karácsonyán vagy az új évezred első napján II. Szilvesztor pápától kért koronával koronázta meg a magyarok első évtiszte Domonkos, Esztergomban.

Ettől fogva tudatosan az ország apostoli uralkodójának tekintette magát. Megszervezett Magyarországon öt püspökséget, apátságokat alapított és az ország keresztnevé ötvöz érdekéhen vallási törvényeket és rendeleteket hozott. Avátmegyerk megszervezésével létrehozta a modern königszgatás alapját.

Idős korában fiát a legnagyobb veszteség – meghalt egyetlen fia, az ország hercege: Szent Imre. A vallásba kapaszkodó uralkodó a magyar hazát és a népet a Boldogságos Szűz oltalmába ajánlotta.

1038. augusztus 15-én halt meg.

1083. augusztus 20-án Szent László királyunk pápai engedéllyel avatta szentté. Azóta tekint a magyar nép nemzete apostolának és hazája védőszentjének első királyát: Szent Istvánt.

Szent István alakja számos költőt, írót megihletett. Az alábbiakban *Radó József „Segítsd a királyt!"* című drámájából idézzük István király Imre herceg ravatalánál mondott imáját:

„Mert látja Isten az egész időt,
jövőt, múltat, jelent egyszerre lát,
lát téged is – halálod eltörölte,
szemében az eszedhetőség.
Új életed nincs, élsz, ahogy velünk.
Összevegyül szádosd, mosolyod,
kjabáha-mozdanádoz, férfi-lépted.
És néha látlak, mert é engedi.
Élet és halál Úrra, Istene,
halát adok, hogy Imrét nekem adtad,
és örömömre megtartottad eddig.
A fe irgalmad ajándéka volt,
s most visszavetted végzésed szerint.
Ő szerettem minden ember közül
legkívebben, s magadhoz vetted őt.
Adj neki boldog nyugalmat, Uram.
Emelj magadhoz, bánóst, engem is, vagy
világosíts meg szándékod felől.
Kisemmisítél, mert úgy tesszek neked.
Magyum szokadvám mégse panaszkodom,
csak azt áruld el: művedelé mi lesz?
Király nélkül a nép elözvegyül,
elvadul Tőlled, árva s nyughatatlan
lészen újra világ végezetig,
más nép czelédje lészen, ha nem segítsz.
Keritsz körül irgalmad kötésével,
Uram, és ne veszítsz el minket! Ámen."

7. lapszám

Ebben a lapszámban megemlékezünk augusztus 20-áról, Szent István ünnepéről, s részleteket közlünk fiához, Imre herceghez írott Intelmeiből.

A Püski Kiadó és Alapítvány, valamint a Szárszói Baráti Kör „A magyar megmaradásért" címmel összejövetelt szervezett az 50. évforduló alkalmából Szárszón, s az ő nyilatkozatukat is közöljük. A Barangolás rovatban Horváth László Bene múltjában kutakodik.

Beszámolunk a KMKSZ mezőkaszonyi választmányi üléséről.

Tollas Tibor költői estjéről szól Ortutay Mária „Kárpátalja él és élni szeretne…" című írása.

Elindul Balla D. Károly „Newság" című szatirikus rovata. Arday Elemér interjút készít az utolsó malomkőfaragóval, Benedek Mihály muzsalyi mesterrel.

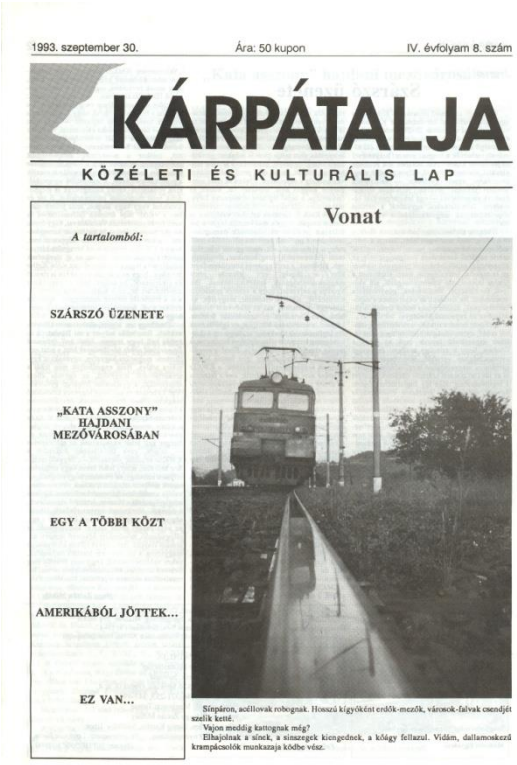

1993. szeptember 30. Ára: 50 kupon IV. évfolyam 8. szám

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

A tartalomból:

SZÁRSZÓ ÜZENETE

„KATA ASSZONY" HAJDANI MEZŐVÁROSÁBAN

EGY A TÖBBI KÖZT

AMERIKÁBÓL JÖTTEK...

EZ VAN...

Vonat

Sínpáron, acéllovak robognak. Hosszú kígyóként erdők-mezők, városok-falvak csendjét szelik ketté.
Vajon meddig kattognak még?
Elhajolnak a sínek, a sinszegek kiengednek, a kőgy fellazul. Vidám, dallamoskezű krampácsolók munkazaja kődbe vész.

8. lapszám

„Szárszó üzenete" címmel közöljük Nagy Zoltán jegyzetét. A Barangolás rovatban Mezőkaszonnyal ismerkedhetünk meg.

A kecskeméti önkéntes néprajzosok gyűjtőmunkájából közlünk részleteket „Sorsok, szokások Kárpátalja magyarlakta falvaiban" címmel. Dr. H. Tóth István főiskolai docens vezetésével most másodízben keresték fel az önkéntesek a Munkácsi járás Dercen és Fornos községeit, ahol a gyűjtőmunkát végezték.

Kossuth-szobrot avattunk Nagypaládon, Szöllősy Tibor számol be a Kő Pál szobrászművész által készített szobor leleplezéséről.

Csatáry György történész „A Szent Jobb Beregszászban" című írása arról szól, hogy 1939 májusában Ungváron, Munkácson és Beregszászban mutatták be a magyar kereszténység legendás hírű ereklyéjét, az államalapító Szent István jobbját.

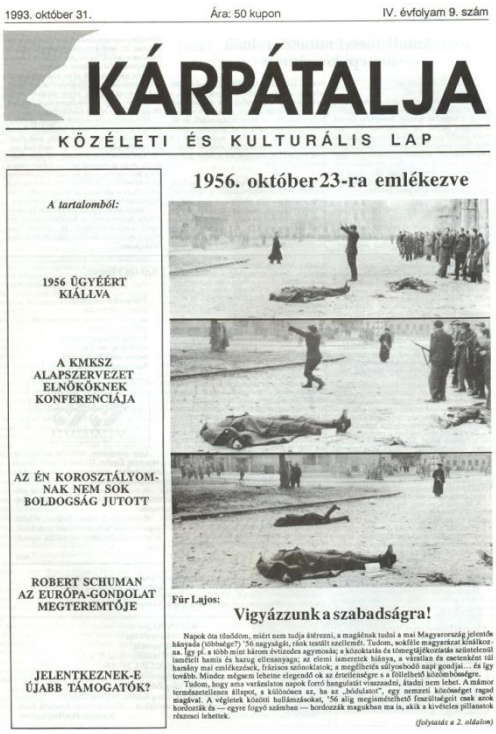

1993. október 31. Ára: 50 kupon IV. évfolyam 9. szám

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

A tartalomból:

1956 ÜGYÉÉRT KIÁLLVA

A KMKSZ ALAPSZERVEZET ELNÖKÖKNEK KONFERENCIÁJA

AZ ÉN KOROSZTÁLYOMNAK NEM SOK BOLDOGSÁG JUTOTT

ROBERT SCHUMAN AZ EURÓPA-GONDOLAT MEGTEREMTŐJE

JELENTKEZNEK-E ÚJABB TÁMOGATÓK?

1956. október 23-ra emlékezve

Für Lajos:

Vigyázzunk a szabadságra!

Napok óta tűnődöm, miért nem tudja átérezni, a magáénak tudni a mai Magyarország jelentős hányada (többsége?) '56 nagyságát, rőek testét szellemét. Tudom, sokféle magyarázat kínálkozna. Így pl. a több mint három évtizedes agymosás; a közoktatás és tömegtájékoztatás szűrőtelenül ámulóri hamis és hazug eliteanyagai; az elemi ismeretek hiánya, a váratlan és az eszetlenül túl harsány mai emlékezések, frázisos szónoklatok; a megélhetés súlyosbodó napi gondjai... és így tovább. Mindez mégsem lehetne elegendő ok az értetlenségre s a fölülhelyő közömbösségre.

Tudom, hogy ama varázslatos napok forró hangulatát visszaadni, átadni nem lehet. A mámor természetellenes állapot, a különösen az, ha az „bódulatot", egy nemzeti közösséget ragad magával. A végletek közötti hullámzásokat, '56 alig megismételhető fenségességét csak azok hordozták és — egyre fogyó számban — hordozzák magukban ma is, akik a kivételes pillanatok részesei lehettek.

(folytatás a 2. oldalon)

9. lapszám

1956. október 23-ra emlékezve Antall József miniszterelnök úr ünnepi köszöntőjét és Für Lajos honvédelmi miniszter „Vigyázzunk a szabadságra!" című írását közöljük.

Györös Béla nyílt levelének címe: „1956 ügyéért kiállva".

Közöljük Eperjessy György „Robert Schumann, az Európa-gondolat megteremtője" című dolgozatának első részét.

Beszámolunk a KMKSZ alapszervezeti elnökeinek konferenciájáról.

A szolyvai emlékmű építésével kapcsolatban „Jelentkeznek-e újabb támogatók?" címmel Nagy Zoltán Mihály készített interjút Tóth Mihállyal.

A viski Kölcsey Ferenc Középiskola adott helyszínt a Krüzsely Erzsébet viski származású költő, írónő halálának 40. évfordulója alkalmából tartott megemlékezésnek.

1993. november 30. Ára: 100 kupon IV. évfolyam 10. szám

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

A tartalomból:

VALLOMÁS A KÖTŐDÉSRŐL

„AKI ELMEGY NEM ÉPÍT TEMPLOMOT"

A POKOL KAPUJÁBÓL

ÚJABB EMLÉKMŰVEK AZ ÁLDOZATOKNAK

TÚLVILÁGI MONOLÓG

NEWSÁG

Iusepe de Ribera: Szent András vértanúsága

Advent

Advent (lat. „az Úr érkezése"). A karácsonyra való előkészület ideje, az egyházi év kezdete, az a karácsony napjái megelőző időszak, amely az András napjához (nov. 30.) legközelebb eső vasárnappal kezdődik. Eredete az 5-6. sz.-ba nyúlik vissza.

„Az ádventi időszaknak több jeles napja is van. E napoknak szokásanyaga jórészt a jövendő megismerését, feltárását, befolyásolását célozza. December a téli napfordulat hónapja, az újszerűnek kezdete. Ilyenkor kell tehát a jövő sikerétől, az emberi reménységek megvalósulásáról mágikus eszközökkel gondoskodni.

(Folytatás a 2. oldalon)

10. lapszám

Az advent kapcsán Bálint Sándor „Kincsestárából" idézünk.
A Barangolás rovatban Weinrauch Katalin írásnak köszönhetően a felső-tiszavidéki Rahóról olvashatunk.
Közöljük Eperjessy György Robert Schumannról írt dolgozatának második részét.Kovács Elemér „Megújuló egyházak – Aki elmegy, nem épít templomot" címmel az új balazséri és haranglábi református templomokról ír.
Újabb emlékműveket állítottak az 1944-ben elhurcoltak tiszteletére Nagybégányban, Badalón, Kisbégányban. Ezekről is beszámolunk.
Újabb adományt szállított ki a Miskolci Kárpátalja Alapítvány: a mezővári kórház részére fontosabb gyógyszereket, Nagyszőlősre a Ferences Missziónak ruhaneműt, játékokat, könyveket, tisztálkodó szereket hoztunk. Az adományok jelentős részét az Avas-déli Római Katolikus Lelkészi Hivatal gyűjtötte össze. A szállítmány átadásánál jelen volt a KMKSZ alelnöke, Vári Fábián László is.
„Egy tanú megszólal… A pokol kapujából" – ezt a címet kapta Bagu Balázs Bota Árpád nyugalmazott tanárral készült interjúja a szolyvai gyűjtőlágerben eltöltött szomorú napokról.
Ebben a számban is olvashatjuk Balla D. Károly „Newság" című szatirikus írásait.

1993. december 31. Ára: 100 kupon IV. évfolyam 11. szám

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

A tartalomból:

TISZAKERESZTÚR

KÉT FONTOS TANÁCSKOZÁS, ELLENTMONDÓ DÖNTÉSEKKEL

LÁGERKARÁCSONY 1944...

KITÖRNI A SZÜRKESÉGBŐL

HOROSZKÓP(IA)

Tisza

Az ár levonult.

A mostani szolidabb volt és nem pusztított annyit, mint azt egy jó évvel ezelőtt tette, mikor gátukat átszakítva komoly károkat okozott.

Most is okozott károkat, de hasznot is hozott. Rahó alvégén – nem tudni milyen újítás folytán – a korábbi árvíz által megnagyobbított medert különböző ipari hulladékkal és kommunális szemétel kezték el felhölteni (!). A haszon; a mostani árvíz elvitte a szemetet, nem kell új szemétlerakót keresni, a medret lehet újra feltölteni !

Csak az a baj, hogy most egy közel 150 kilométeres szakaszon, mint ahogy az a képen is látható, a természet maga díszítette fel a Tisza parti növényzetet.

Színes, tarka, mint a karácsonyfa.

–Mankovits–

11. lapszám

Elhunyt Magyarország miniszterelnöke, dr. Antall József, erről a tragikus, szomorú tényről adtunk hírt a lapban.
Újabb árvíz vonult le a Tiszán, s az előző évben Rahó alvégén a Tisza kimosott egy öblöt a meder és a gát között, melyet az év folyamán különböző ipari és kommunális hulladékkal töltöttek fel. Nem tudni, milyen újítás(!) folytán. Most az ár egy 150 kilométeres szakaszon az ártéri növényzetet közel kétméteres magasságban „feldíszítette". A lap címoldalán is egy ilyen „karácsonyfa" látható.
A Barangolás rovatban Tiszakeresztúrt mutatjuk be.
Megírjuk, hogy templomszentelés volt Bilkén.
Zubánics László ifjú történész a ruszkai Dobó család történetét mutatja be. Köztudott, hogy Gárdonyi Géza: Egri csillagok című regényének várkapitánya, Dobó István családja Abaúj

vármegyéből származik, de családjának felvirágzása az Ung megyei Ruszkához és Szerednyéhez kapcsolódik.
Skotnyár József bemutatja Örmény József Ukrajnában élő zongoraművészt, aki ebben az évben Állami-díjat kapott. A művész 1960-ban született Ungváron. 12 évesen már szólókoncerteken játszott Bach-műveket, 15 évesen az Ungvári Szimfonikus Zenekarral Sosztakovics II. zongoraversenyét adta elő. A Lembergi Zeneművészeti Főiskolán végezte el a zongora szakot. Moszkvában a Zeneművészetin Malinyin professzornál tanult. Sokfelé koncertezett, Kanadában is, többek között Montrealban és Torontóban.
Csatáry György közreadja Kazinczy Ferenc Bacsinszky András görög katolikus püspöknek címzett levelét.

1994. január 31. Ára: 200 kupon V. évfolyam 1. szám

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

A tartalomból:

BARANGOLÁS KOVÁCS VILMOS SZÜLŐFALUJÁBAN

PRIVATIZÁCIÓ

EGY KÜLÖNÖS ESEMÉNYSOROZAT KRÓNIKÁJA

MAGYAR IFJÚSÁGPOLITIKA KÁRPÁTALJÁN

AVAGY: AZ AZ ÚJSÁG, HOGY NINCS ÚJSÁG

Munkácsy Mihály (1844–1900)

Német neve ellenére Munkácsy nem tudott németül, anyanyelve és így gondolkodásmódja, világképe magyar volt. Ezt azzal is kifejezte, hogy pályája kezdetén felvette a szülővárosának Munkácsnak a nevét. Bizonyára hatással volt magyarságtudatára, hogy apja Lieb Leo a Kossuth kormánynak végzett szolgálatai miatt börtönbe került és ott is halt meg. Miskolcról gyermekéve színhelyéről békéscsabai rokonaihoz került az árva fiú. Nagybátyja nevelte szűkös körülmények közöttt, mivel forradalmi tevékenysége miatt elítélték az ügyvédi gyakorlattól. Emiatt kényielen volt kis nevelőjét asztalosnak adni. Ínaévei alatt a kisfiú megismerte a kiszolgáltatottság minden gyötrelmét, és azonosult a falusi nép sanyarú sorsával. Betegsége alatt megismerkedett Szamossy Elek festőművésszel, aki felismerte tehetségét. Elbékészlette pesti utazását, megszerezte Ligeti Antal és Than Mór támogatását. Segítségükkel a bécsi, majd a münchni képzőművészeti akadémára került, de igazi mesterei a régmúlt nagy művészei Rembrandt, Rrans Hal és Tintoretto lettek. Elhagyva az iskolákat, Düsseldorfban talált magára, megfestette a Sirató házat, melyel megnyerte a párizsi szalon aranyérmét és világhírre jutott. Ebben és a következő öt évben festett képeiben a magyar sorsot, a lázadó, majd reménytelenségbe dermedt szegény parasztokat, benyárokat ábrázolta. Párizsba költözött, s az akkori európai művészet egyik vezető művésze lett. Ahogy Liszt Ferenc a magyar rapszódiák után eljutott a szélesebb távlatokat kibontó nagylélekzetű kompozíciókhoz, Munkácsy is hasonló módon alakította művészetét. Megfestette a Krisztus Pilátus előtt című nagy vásznát, melyel átütőerős módon ugyancsak a magyar sorsot idézi. Ezt követte a monumentális méretű Golgotha, majd az életművet betetőző Ecce homo.

E képek mellett Munkácsy számos portré, tájképet, életképet festett. Az ő munkája a bécsi Kunsthistorisches Museum előcsarnokának mennyezetképe, s ugyancsak nagy vállalkozása volt a magyar parlament számára festett Honfoglalás című alkotása.

Munkácsy a reformkor vidékies művészeti gyakorlatból elérkezett a nyugat-európai művészet egyik fontos irányzatához a Courbet és Leibl képviselte festői, romantikus realizmushoz. Művei leikesülőleg hatottak a közép- és kelet-európai művészekre. Barátság fűzte Repinhez, akinek zéhány képén, mint a Gyónás visszautasítása, vagy a Nye zsdali című kompozícióján észlelni lehet Munkácsy példáját.

Munkácsy művészete nagystílű és magas színvonalú, de nemcsak a szép forma érdekelte, hanem az emberiesség, a mindenkihez szóló mondanivaló megformálása. Emiatt a Párizsban diadalra jutott impresszionisták megtépázták tekintélyét. A történelmi távlatból nézve Munkácsy visszanyerte rangját, és egyre jobban értékelik alkotásait. Érdemét nemcsak abban látják, hogy magas színvonalra fejlesztette a realizmus látásmódját, de állhatatos emberségével példát adott a magyar és a közép-európai művészeknek. Összekötő volt ő a nyugati és a keleti művészeti felfogás között.

Végvári Lajos

1994. V. évfolyam

1. lapszám

Munkácsy Mihállyal nyitjuk az évet, 1994 születésének 150. évfordulója, az UNESCO által meghirdetett Munkácsy Mihály-emlékév. Végvári Lajos professzor írása olvasható a festőművészről a címoldalon.
A Barangolás rovatban Kovács Vilmos szülőfalujába, Szernyére látogatunk el.
Zubánics László írásának témája és címe: „A magyar ifjúságpolitika Kárpátalján”.
Nagy Zoltán Mihály a KMKSZ-en belüli ellentétekre, vitás kérdésekre próbálja megkeresni a válaszokat az „Egy különös eseménysorozat krónikája” című írásában.
„Írott malaszt, avagy: az az újság, hogy nincs újság” – címmel ír Szöllősy Tibor Kárpáti Igaz Szóról.

1994. május 31. Ára: 500 kupon V. évfolyam 2. szám

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

A tartalomból:

A NAGYSZŐLŐSI ZSIDÓ KÖZÖSSÉG MÚLTJÁBÓL

„NEM ELLENFELEKET, HANEM SEGÍTŐTÁRSAKAT KERESEK...”

A ROSSZRA IS EMLÉKEZNI KELL

EGY FIATAL PAP VALLOMÁSA...

A TÖRVÉNY SZÖVEDÉKE

Holocaust 1944

Kárpátaljai magyar zsidók érkezése Auschwitzba 1944 májusának második felében

I. zóna: Kárpát-Ukrajna és Északkelet-Magyarország

A magyarországi zsidók bekerítése és összegyűjtése Kárpát-Ukrajnában és az ország északkeleti részein 1944. április 16-án, vasárnap, pészach első napján kezdődött. A művelet alapjául azok a döntések szolgáltak, amelyek az április 12-én, Munkácson tartott értekezleten születtek. Az értekezletet Endre László hívta össze az érintett területek városainak, járásainak és megyéinek legfőbb polgári, rendőri- és csendőrtiszviselői számára. A művelet egyes megyékre vonatkozó részleteit a röviddel április 12-e után az adott megye polgármesteri, rendőrfőnöki és csendőrparancsnoki részére tartott helyi értekezleteken dolgozták ki. Az értekezletek vezetői Baky László írásos utasításai, s főként Endre munkácsi szóbeli közlései alapján jártak el. A helyi értekezleteknek nemcsak az volt a feladatuk, hogy döntsenek a helyi gettók helyéről és irányításáról, hanem az is, hogy létrehozzák a zsidók összegyűjtését végző bizottságokat és a zsidó vagyon azonosítására és elkobzására specializálódott csoportokat...

...Néhány nappal az összegyűjtés után a zsidókat a legközelebbi gyűjtőtáborokba hajtották — rendszerint a nagyobb városok, Munkács, Ungvár, Beregszász, Nagyszőlős, Huszt, Técső, Sáoraljaújhely, Kassa és Nyíregyháza téglagyárába...

(Randolph L. Braham: A Magyar Holocaust)

Tisztelt Olvasó!
Az említett hónapokban a megjelenetés anyagi okai miatt Ön nem vehette kezébe a lapot. Sajnos, 1993 nyara óta a lap anyagi támogatást sem kapott. Most ismét reméljük van arra, hogy hosszabb ideig biztonsággal tovább végezhetjük munkánkat.

2. lapszám

Az ukrán parlamenti, s a helyhatósági választások miatt a 2. szám májusban jelent meg.
Beregszászi Pataki József a segesvári ütközetről emlékezett meg 1894. november 25-én a Bereg című hetilapban. Ezt az írást közöljük teljes egészében Csatáry György jóvoltából.
Néhai Váradi-Sternberg János még 1991-ben írta tanulmányát a nagyszőlősi zsidóközösség múltjáról, mellyel a holokausztra emlékezve fejet hajtunk a lágerekben elpusztult zsidók emléke előtt.
„Magyar ifjúságpolitika Kárpátalján” 2. részét olvashatjuk Zubánics László történész tollából.
„Egy fiatal pap vallomása” címmel közöljük dr. Ortutay Elemér atya gondolatait.
Nagy Zoltán Mihály „A döntés után” című írásában elemzi a parlamenti választást, a Tóth Mihály és Fodó Sándor közti konfliktust.
Füzesi Magda a járási KMKSZ vezetőit, Dalmay Árpádot és Kiss Istvánt szólaltatja meg az „Egy választás, amely megrengette a KMKSZ-t?” című interjújában.
Az immár az Ukrán Parlamentbe bekerült Tóth Mihállyal én beszélgettem, az írás címe: „Nem ellenfeleket, hanem segítőtársakat keresek…”.
Beszámolunk arról is, hogy a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színházért Alapítvány kuratóriumi ülést tartott a városban. A rendezvényen jelen volt dr. Kálmán Attila, a Magyar Köztársaság Művelődési és Közoktatási Minisztériumának államtitkára és Kampó Volodimir, Ukrajna művelődési miniszterhelyettese.

Végre megújult és ismét látható Dayka Gábor szobra is. Az eredeti helyére került, az egykori gimnázium épületébe, ahol most az Ungvári Egyetem Vegyi Kara működik. Dayka Gábor 1768-ban Miskolcon született, és 1796-ban Ungváron hunyt el.

1994. július 31. Ára: 500 kupon V. évfolyam 3. szám

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

A tartalomból:

HABSBURG OTTÓ KÁRPÁTALJÁN

AZ UNGVÁRI GIMNÁZIUM HARMADFÉLSZÁZADA

HELYREIGAZÍTÓ NYILATKOZAT

„A NÉP NEVÉBEN…"

„ÁLLJON MINDENKI E KÖZÖSSÉG SZOLGÁLATÁBA"

István király intelmei fiához, Imre herceghez

Szent István koronát nyer a pápától. (Ablakfestmény a bécsi fogadalmi templomban)

V. Az igaz ítélet és türelem gyakorlásáról

A türelem és az igaz ítélet a királyi koronа ötödik cifrázása. Dávid király és prófétа mondja: *„Isten, a te ítéletedet add a királynak."* És ugyanő mondta: *„A királynak tisztessége szereti az igaz ítéletet."* A türelemről így beszél Pál apostol: *„Türelmesek legyetek mindenki iránt."* Ő az Úr az evangéliumban: *„A ti békeitekért által nyerjátok meg lelketeket."* Ehhez tartsd magad, fiam: ha becsületet akarsz szerezni királyságodnak, szerezd az igaz ítéletet; ha hatalmadban akarod tartani lelkedet, türelmes légy. Valahányszor, kedves fiam, ítéletet érdemlő úgy kerül elő, vagy valamely főbenjáró bűn vádlottja, türelmetlenül se viselkedjél, eskövel se erősködjél, hogy megbüntetted; bizony ez ingatag tenne és mulandó, mert a bolond fogadalmat megszegi az ember; és ne ítélkezz te magad, nehogy királyi méltóságodban a hitvány ügyben forgolódva folt essék, hanem az efféle ügyet inkább birákhoz utasítsd, az ő megbízatásuk, hogy a törvény szerint döntsenek. Óvakodj bírónak lenni, ám őrülj királyunk lenni a neveztetni. A türelmes királyok királykodnak, a türelmetlenek pedig zsarnokoskodnak. Ha pedig egyszer olyanvalami kerül elő, amelyben ítéletet hozni méltóságodtól összeférc, türelemmel, irgalommal, eskűtörés nélkül ítélkezz, így lesz majd koronád díszesres és éles.

VIII. A fiuk kötessék az előidőkat

Őseinek követése foglalja el a királyi méltóságban a nyolcadik helyet. A legnagyobb királyi áldomság, az én tudásom szerint, a király-elődök után járni, a szülőket utánozni. Aki ugyanis megveti, amit megszabtak atyai eldődei, az isteni törvényekre sem ügyel. Mert az atyák azért atyák, hogy fiaikat gyámolítsák, a fiuk pedig azért fiuk, hogy szüleiknek szót fogadjanak. Aki atyjával szemben áll, Isten ellenségének áll. Mert minden engedetlen Istennel áll szemben. Ő az engedelmesség szellemje a korona virágait szórja szerte. Az engedetlenség valójában pestis az egész királyságban. Ezért, kedves fiam, apád rendeleteit, vagyis az én rendeleteim, mindig legyenek szemed előtt, hogy szemeneddel mindenütt királyi gyeplő igazgassa. Az én szokásaimat pedig, melyekről látod, hogy a királyi méltósággal összeférnek, a kétkedés minden bekötőjén nélkül kövessed. Mert nehéz lesz megtartani a tájon királyságodat, ha szokásban nem utánzod a korábban királykodó királyokat. Mely görög kormányozta a latinokat görög módra, avagy mely latin kormányozta a görögöket latin módra? Semelyik. Ezért hát kövesd szokásaimat, a tieid közt kimagasló így leszel, s az idegenek dicsőítére szerti így leszel. *(részlet)*

3. lapszám

A harmadik szám júliusban jelent meg. Itt közöljük Tabajdi Csabával, a kijelölt államtitkárral a határon túli magyarság problémáiról készített interjút, amely eredetileg a Népszabadságban jelent meg: „Átláthatóvá kell tenni a kisebbségek segítését" felcímmel.
Fedinec Csilla „Az ungvári gimnázium harmadfél százada" címmel a gimnázium történetét mutatja be.
„Álljon mindenki e közösség szolgálatába" címmel Kovács Elemér készített interjút Gulácsy Lajossal, a frissen megválasztott kárpátaljai református püspökkel.
Nagy terjedelemben számolunk be Habsburg Ottó, az Európa Parlament képviselője, a Páneurópa Szervezet elnöke háromnapos kárpátaljai látogatásáról. Engem kért meg, hogy vezessem végig Kárpátalján. Első nap Ungváron találkozott Tóth Mihály parlamenti képviselővel, és a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége vezetőivel. Másnap a II. Rákóczi Ferenc Kör Munkácsy-emlékkiállítással kedveskedett Habsburg Ottónak, s a vendég megkoszorúzta Munkácsy Mihály szobrát. Délután a szolyvai emlékparkot kerestük fel. Harmadnap Habsburg Ottó találkozott M. Krajiloval, a Megyei Közigazgatás elnökével, és több ukrán parlamenti képviselővel.
Új elnököt választottak a Megyei Állami Közigazgatás élére, Szerhij Ivanovics Usztics urat. A vele készült beszélgetés „Jelenleg még meg van kötve a kezünk…" címmel jelent meg a lapban.

1994. augusztus-szeptember Szabadáras V. évfolyam 4. szám

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

A tartalomból:

HÉTKÖZNAP HETYENBEN

KOLERAVESZÉLY UKRAJNÁBAN

AZ EGYSÉG FONTOSSÁGA NEM LEHET MUMUS

MEDITÁCIÓ EGY TÁBOROZÁS UTÁN

„A MÉCSES SZÜNTELENÜL ÉGJEN"

Emlékezés 1849. október 6-ra

A megtorlás

A szabadságharc leverése után súlyos megtorlás kezdődött. Az 1849. augusztus 16-i osztrák minisztertanácsi határozat igen enyhe eljárást írt elő a szabadságharcban részvevők ügyében. A volt császári tisztek visszaállíthatók volna a hadseregbe, vagy kérhették volna a nyugdíjazásukat. A politikai vezetők szabadon külföldre távozhatnak, vagy enyhe vizsgálat elé néztek volna. Négy nappal később azonban az osztrák kormány azt az utasítást adta Haynaunak, hogy a felkelés valamennyi politikai vezetőjét és főtisztjét le kell tartóztatni, a volt császári tisztek ellen eljárást kell indítani, a legnyomóbbat pedig be kell sorozni a császári hadseregbe. Október 6-án megkezdődtek a kivégzések. Aradon a volt császári tiszt honvédtábornokokat: Aulich Lajost, Damjanich Jánost, Dessewffy Aristidet, Kiss Ernőt, Kökjeich Károlyt, Nagy-Sándor Józsefet, Lahner Györgyöt, Lázár Vilmost, Leiningen-Westerburg Károlyt, Pöltenberg Ernőt, Schweidel Józsefet, Török Ignácot, Vécsey Károlyt és Pesten Batthyány Lajos miniszterelnökön végezték ki, rendkívüli elkeseredést váltva ki ezzel a magyar közvéleményben. Görgey a cár kölcsenjárására kegyelmet kapott: Karinsiába internálták. A császári seregbe való besorozást is megkezdték, de fél év múlva a kezdeti „lendület" lelohadt. 1850. július 6-án pedig a hatáskörét túllépő Haynaut nyugdíjazták.

4. lapszám

A Barangolás című rovatban Hetyen községet mutatja be Kovács Elemér.
Balla D. Károly nyilatkozik arról, hogy egy évig nem ad sem írást, sem nyilatkozatot egyetlen olyan kárpátaljai magyar médiumnak sem, amely fórumot adott-ad a tárgyilagosságot rég nélkülöző, közéletünk elmérgesedésért és végső soron magyarságunk megosztását és meghasonlását eredményező megnyilatkozásoknak. Kivonja magát a politikai közéletből, s csak az irodalomra koncentrál. Fodó Sándor elnöki rendeletét is közöljük, melyben Dalmay Árpádot eltiltja a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház ünnepélyes megnyitójáról, a magyar küldöttséggel való találkozástól, Kálmán Attila államtitkár úr és a magyar küldöttség többi tagjától, s Dalmay Árpád csak a KMKSZ által szervezett vacsorán vehet részt. Minden más rendezvényen magánemberként lehet jelen. Ez ügyben megszólaltatom az érintettet, Dalmay Árpádot is.

Dupka György, a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének elnöke augusztusban egy nyolcnapos svédországi körúton vett részt a Svédországi Magyarok Országos Szövetségének meghívására. Én is elkísértem őt Svédországba, így beszámolhatok az ott eltöltött napokról s találkozókról.

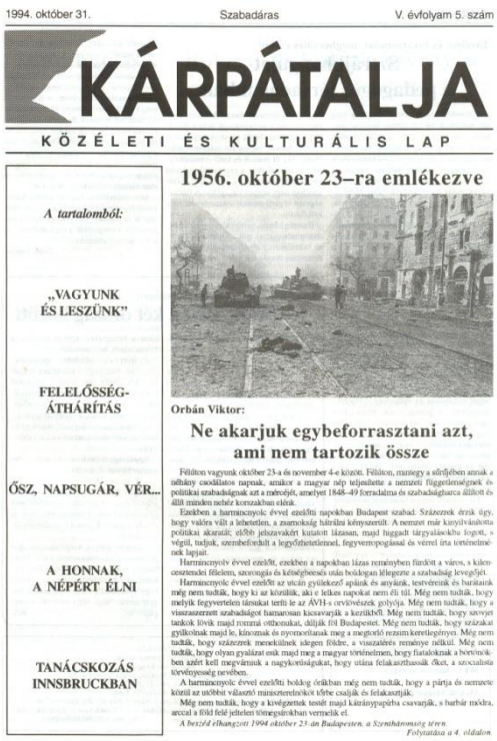

1994. október 31. Szabadáras V. évfolyam 5. szám

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

A tartalomból:

„VAGYUNK ÉS LESZÜNK"

FELELŐSSÉG-ÁTHÁRÍTÁS

ŐSZ, NAPSUGÁR, VÉR...

A HONNAK, A NÉPÉRT ÉLNI

TANÁCSKOZÁS INNSBRUCKBAN

1956. október 23–ra emlékezve

Orbán Viktor:

Ne akarjuk egybeforrasztani azt, ami nem tartozik össze

Félúton vagyunk október 23-a és november 4-e között. Félúton, mintegy a sűrűjében annak a néhány csodálatos napnak, amikor a magyar nép teljesíthette a nemzeti függetlenségnek és politikai szabadságnak azt a méretűt, amelyet 1848–49 forradalma és szabadságharca állított és állít minden nehéz korszakban elénk.

Emlékben a harmincnyolc évvel ezelőtti napokban Budapest szabad. Százezrek érzik úgy, hogy valóra vált a lehetetlen, a zsarnokság hátrálni kényszerült. A nemzet már kinyilvánította politikai akaratát, előbb jelszavakért kutatott lázasan, majd függadt tárgyalásokba fogott, s végül, tudjuk, szembefordult a legyőzhetetlennel, fegyveroppozíciával és vérrel írta történelmének lapjait.

Harmincnyolc évvel ezelőtt, ezekben a napokban lázas reményben fürdött a város, s kilencesztendei félelem, szorongás és kétségbeesés után boldogan lélegzete a szabadság levegőjét.

Harmincnyolc évvel ezelőtt az utcán gyülekező apáink és anyáink, testvéreink és barátaink még nem tudták, hogy ki az közülük, aki e lelkes napokat nem éli túl. Még nem tudták, hogy melyik fegyvertelen tüntukat terítí le az ÁVH-s orvlövészek golyója. Még nem tudták, hogy a visszaszerzett szabadságot hamarosan kiszavarják a kezükből. Még nem tudták, hogy szovjet tankok lövik majd rommá otthonukat, dúlják föl Budapestet. Még nem tudták, hogy százakat gyilkolnak majd le, kínoznak és nyomorítanak meg a megtorló rezsim kereteiben. Még nem tudták, hogy százezrek menekülnek idegen földre, a visszatérés reménye nélkül. Még nem tudták, hogy olyan gyalázat esik majd meg a magyar történelmen, hogy fiatalokat a bortönökben azért kell megverniük a nagykorúságukat, hogy utána felakaszthassák őket, a szocialista törvényesség nevében.

A harmincnyolc évvel ezelőtti boldog órákban még nem tudták, hogy a pártja és nemzete közül az utóbbit válaszló miniszterelnököt tűbe csalják és felakasztják.

Még nem tudták, hogy a kivégeztek testét majd kátrányapírba csavarják, s barbár módra, arccal a föld felé jeltelen tömegsírokban vermelik el.

A beszéd elhangzott 1994 október 23-án Budapesten, a Szentháromság téren.

Folytatása a 4. oldalon.

5. lapszám

Orbán Viktor 1956. október 23-i megemlékezésen elhangzott beszédét közöljük „Ne akarjuk egybeforrasztani azt, ami nem tartozik össze" címmel.

Beszámolunk Olexander Moroz, az Ukrán Parlament elnöke magyarországi látogatásáról, akit elkísért Tóth Mihály, az Ukrán Parlament egyetlen magyar nemzetiségi képviselője is.

„Vagyunk és leszünk" címmel a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének első tisztújító közgyűléséről Nagy Zoltán Mihály készített összefoglalót.

A „Könyvespolcunkra" című írásában Bagu Balázs mutatja be Keresztyén Balázs „Irodalmi barangolások a Kárpátok alján" című kötetét, valamint Csatáry György: „Levéltári kalászatok" című könyvét.

„A reformok folytatódnak" címmel László Attila beszélgetett Tóth Mihály parlamenti képviselővel.

1994. november 30. Szabadáras V. évfolyam 6. szám

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

A tartalomból:

MAGYAR HOLOCAUST

EURÓPA MAGA ELŐTT GÖRGETI A KISEBBSÉGEK GONDJAIT

EGY KÖZGYŰLÉS MARGÓJÁRA...

ERKÖLCSI KATEGÓRIÁK KÜLÖNBÖZŐ DIMENZIÓKBAN

Mégis felépül a beregszászi kórház?

A Magyar Köztársaság Pénzügyminisztériumának 1 millió dolláros hitelét a máskolci *Eastern European Market Consortium Ltd.* kapta meg, azzal a céllal, hogy az építésére ütemének megfelelően kiegyenlítse a beruházás költségeit. A munka folyatását a nyíregyházi *NYÍREP Kft.* vállalta magára. November 18-án ünnepélyes keretek között adták át a munkaterületet, ahol megjelent *Manjovszkij Viktor Fjodorovics*, az ukrán egészségügyi minisztér-helyettes, *Kokaszi István*, a Miniszterelnöki Hivatal helyettes államtitkára. A beruházás teljes befejezéséhez még 1,7 – 1,8 millió dollárra van szükség.

Varga István, kijevi magyar nagykövet kárpátaljai látogatása során megtekintette az épülezet. A vele készített — *Mindenki a közös munka mellett tör lándzsát* című, a 14-15. oldalon olvasható — beszélgetésből idézünk:

...az 1 millió dollár hitelként megy ki, amelyet Kárpátalja ugyanekkora értékű áruval fog visszafizetni. Azt reméljük, hogy a fennmaradó összeget esetleg Kijevből, központi forrásból megkapjuk. Bár úgy tudom, hogy a jelenlegi nehéz pénzügyi- gazdasági helyzet ezt nem teszi lehetővé. A helyek keresik a módját, hogy esetleg egy hasonló konstrukcióban mit tudnának felajánlani a magyar hitel ellentételezésére. Erről a kérdésről egyelőre még nincs döntés. A tájékozódás és az előkészítés stádiumában tart az egy...

...A poliklinikai rész olyan állapotban van — mivel a szükséges fedezet rendelkezésre áll —, hogy egy hónap múlva fogadókész, feltéve, ha a berendezést — ami az ukrán fél feladata — tudják biztosítani. Egyébként nagyon szép, magas szinvonalú munkát végeztek, üléses és otthonos a betegeket fogadó rész. Igazán örülnék neki, ha minél hamarabb átadhatnák. Azt a vádat — mert sajnos még élyet is lehet hallani —, hogy miért kell az itt élő magyaroknak külön kórház; lehetne cáfolni, hiszen ez a kórház nemcsak az itt élő magyaroknak áll majd rendelkezésére, hanem minden rászorulónak...

6. lapszám

„Mégis felépül a beregszászi kórház?" – erre a kérdésre keressük a választ a címlapon megjelent írással, ehhez kapcsolódik az a terjedelmes interjú, melyet – „Mindenki a közös munka mellett tör lándzsát címmel" – Varga István kijevi magyar nagykövettel készítettem.

Lajos Mihály „Magyar holocaust" című írásával emlékezünk az 1944-ben elhurcolt magyarokra.

Kovács Elemér a Beregszászi Illyés Gyula Színház főrendezőjével, Vidnyánszky Attilával készített interjút.

Örvös Tibor beszámol az Európai Népcsoportok Föderális Uniójának Budapesten tartott információs rendezvényéről.

1994. december 31. Szabadáras V. évfolyam 7. szám

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

A tartalomból:

A MESSIÁS SZÜLETÉSE

A BEREGSZÁSZI FÉNIX

KÉT NAP A GYÁSZ ÉS AZ EMLÉKEZÉS JEGYÉBEN

GONDOLATOK A MAGYAR NÉPDALRÓL

Andrea Mantegna: Királyok imádása

Vízkereszt, vagy a háromkirályok ünnepe

Január 6-án véget ér a karácsonyi ünnepkör, amelyet az a szokás is jelez, hogy ilyenkor szedik le a karácsonyfát. Több fontos bibliai esemény is kapcsolódik hozzá. Már *Bod Péter* így írt róla:

„Vízkereszt napja Boldogasszony havának hatodik napjára esik, amely napot a rómaiak szentelték az Augustus császár tisztességére. A keresztények pedig a magok vallásokra alkalmaztatták, és nagy szorgalmatossággal szokták volt megszentelni. Micsoda nevei voltak ennek az innepnek? Mondották ezt epifániának, megjelenés innepének, mert ezen a napon jelent meg az új csillag a bölcseknek. Melyre nézve nevezték a régiek festum luminarium, világosságok innepének is. Mert a bölcsek megjelentek Jerusálemben, mert ezen a napon megkeresztelkedvén, hivataljához fogott, és kijelentette ki légyen: arra nézve is mondatott teofániának, Isten megjelenésének. Mert a lakodalmazó házban a vizet borrá változtatta, és a maga hatalmát kimutatta, ezért nevezték ezt a napot bethfániának, háznál való megjelenésnek... Vízkeresztnek nevezték a magyarok. Miért?... Krisztus vízzel való megkeresztelkedésének emlékezetére..."

7. lapszám

A Kárpátalja című lap utolsó lapszáma.

„Beregszászi Féniksz" címmel közöljök Fedinec Csilla írását a beregszászi oktatásról és a Magyar Királyi Állami Főgimnáziumról.

Zubánics László a nyírbátori, somlyai, ecsedi és szaniszlóffy gróf, oppelni herceg Báthory családról írt történelmi visszaemlékezést.

László Attila részletes beszámolót készített „Két nap a gyász és az emlékezés jegyében" címmel az 1944-ben elhurcoltakról szóló beregszászi emlék-konferenciáról, és a szolyvai emlékpark avatásáról. Ehhez kapcsolódik Szakonyi Dezső Elemérné „Szolyva a csodálatos és fájdalmas emlékek városa" című írása.

Ebben a lapszámban Deák Ferenc beszámol a kárpátaljai magyar iskolák vezetőinek beregszászi továbbképzéséről.

Megjelent a nemzeti és etnikai kisebbségekre vonatkozó irodalom válogatott bibliográfiája, az 1994-ben napvilágot látott második kötet címe: *A határainkon túli magyarságra és a világ etnikai kisebbségeire vonatkozó irodalom válogatott bibliográfiája*. Az Ukrajna címszó alatt 29 újság, folyóirat 138 írására hívják fel a figyelmet a szemlézők. A legtöbb hivatkozás a **Kárpátalja című lap (52)**, a Népszabadság (18) és az Új Magyarország (17) cikkeire vonatkozik, de van még hivatkozás a Magyar Fórum, a Honismeret, a Magyar Nemzet, a Világszövetség, a Kelet-Magyarország és a Magyar Hírlap írásaira is.

Választási különszámok

Februártól elkezdődött a kampányidőszak az ukrajnai parlamenti és önkormányzati választások előtt. A Beregszászi Járásban a KMKSZ Beregszászi Járási Szervezete Tóth Mihályt, a Járási Közigazgatási Hivatal vezetőjét, a Területi Tanács KMKSZ frakciójának vezetőjét, a KMKSZ korábbi alelnökét javasolta elsöprő többséggel parlamenti képviselőnek. A KMKSZ elnöksége és a területi választmánya Fodó Sándort javasolta, szembeszállva a helyi szervezet döntésével. Ekkor már Fodó Sándoron eluralkodott a betegsége, gyengesége. Tóth Mihály nem lépett vissza, független jelöltként indult, és már korábbi megállapodásunk alapján én és lapunk munkatársai támogatásunkról biztosítottuk. Ezért választási különszámokat adtunk ki, azoknak a képviselőjelölteknek, akik erre igényt tartottak. Így Tóth Mihálynak, Kövér György ungvári jelöltnek, és a KMKSZ Beregszászi Járási Szervezete önkormányzati képviselőjelöltjeinek.

Az első választási különszámban **„Válasz a miértre”** című írásom így szól*:*

„A Beregszászi Járási KMKSZ elnöksége felkért – mint a Kárpátalja lap kiadóját és főszerkesztőjét –, hogy az ukrajnai parlamenti választás idejéig néhány választási különszámot jelentessek meg Tóth Mihály – akkor, még mint járási KMKSZ képviselőjelölt –, most mint független képviselőjelölt támogatására.

Örömmel teszek eleget e kérésnek, hiszen Tóth Mihályt jól ismerem, kiváló magyarnak, józan, felelős gondolkodású politikusnak tartom. Fiatal, egészséges, példás a családi élete, gondját viseli két fiának, ami záloga annak, hogy nemcsak öncélúan politizál, hanem felelősséget érez az eljövendő generáció iránt is.

Tóth Mihály mint a KMKSZ korábbi alelnöke, a Területi Tanács magyar frakciójának vezetője felbecsülhetetlen érdemeket szerzett abban, hogy a KMKSZ megfelelő súllyal képviseltesse a magyarság érdekeit Ukrajnában, Magyarországon egyaránt. Miután a KMKSZ felkérésére, s támogatásával kinevezték a Beregszászi Járás állami közigazgatásának vezetőjévé, lehetőségeihez mérten mindent megtett a járásban élő magyarság nemzeti tudatának megerősítéséért, nemzeti identitástudatának megőrzéséért. Sokat tett a rohamosan romló életszínvonal okozta szociális feszültség enyhítéséért, a gazdaság totális összeomlásának megfékezéséért. Elévülhetetlen érdemei vannak a Beregszászi járás és Magyarország közötti kulturális és gazdasági kapcsolatok fejlesztésében, a határ menti személy- és áruforgalom fellendítésében, az új határátkelőhelyek megnyitásában. Tóth Mihály igen jól ismeri szűkebb pátriája, de a terület és a régió problémáit, lehetőségeit, józan, példás életvitele, higgadtsága alkalmassá teszi őt arra, hogy az Ukrán Parlamentben felelősen, teljes odaadással képviselje a Kárpátalján élő magyarságot, a magyarság érdekeit, pártállástól, világnézeti, vallási hovatartozástól függetlenül is.

Mankovits Tamás”

Tóth Mihály támogatása mellett három különszámot adtunk ki. Az első fordulóban Kárpátalján 29 651 szavazó adta rá voksát, Fodó Sándorra 20 135, ebből a Beregszászi járásban Tóth Mihály 23 699 szavazatot kapott, míg Fodó Sándor csak 12 844-et. Így tehát ők ketten indultak a második fordulóban, ezáltal biztosítva volt, hogy egy magyar garantáltan lesz az Ukrán Parlamentben.

A második fordulót Tóth Mihály kétharmados fölénnyel megnyerte, így ő lett az Ukrán Parlament egyetlen magyar képviselője. Magyarországon hivatalosan természetesen – mint az egyetlen kárpátaljai magyar legitim szervezet képviselőjét – mindenki Fodó Sándort támogatta, de a választás után megnyugodtak, hogy a megfelelő jelölt került be az Ukrán Parlamentbe. Mégis, ezáltal a Kárpátalja lap így hivatalosan elszenvedte második vereségét, s halálra lett ítélve.

1994. február 17. VÁLASZTÁSI KÜLÖNSZÁM

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

Kedves földijeink, beregvidéki magyarok és nem magyarok!

Közeledik március 27., az a nap, amikor több jelölt közül kell kiválasztanunk azt az egyet, akire rábízzuk érdekeink képviseletét Ukrajna parlamentjében.

A megvalósuló demokrácia megadta nekünk a szabad választás jogát, de megnövelte a felelősségünket is: most már igazán csak tőlünk, saját bölcsességünktől függ, hogy annak a jelöltnek szavazunk bizalmat, aki valóban méltó arra, hogy a mi képviselőnk legyen.

Mi szükséges ahhoz, hogy helyesen, érdekeinknek megfelelően választhassuk meg képviselőnket?

Mindenekelőtt ismerjük fel a mostani választások számunkra sorsdöntő fontosságát, éljünk a szabad választás jogával, járuljunk mindannyian a szavazóurnákhoz és szavazzunk arra a jelöltre, akinek őszinteségéről, szavahihetőségéről és rátermettségéről meggyőződtünk. Okuljunk az 1990. évi választásokon szerzett keserű tapasztalatból, ne higgyünk többé a fellengzős nagy szavaknak, a szépen hangzó, de soha meg nem valósuló, felelőtlen ígéreteknek. Mérlegeljük a jelöltek személyiségét, hozzáértését, politikai tapasztalatát, programjaikat pedig hasonlítsuk össze. Gondolkoz- zunk és döntsük el: megérdemlik-e a bizalmunkat azok, akik négy évvel ezelőtt már becsaptak és félrevezettek bennünket?

Nem érdemlik meg, mert négy éve miattuk nincs magyar képviselő az ország legfelső törvényhozó testületében!

Milyen képviselőre van szükségünk?

Olyanra, akinek az isteni Gondviselés kegyelméből megadatott a tehetség és az akarat ahhoz, hogy jól képviselje érdekeinket. Olyanra, aki teljes mértékben független az uralkodni vágyó, egymással is marakodó kis politikai érdekszövetségektől. Olyanra, aki a beregszászi választókerület minden egyes polgárának érdekeit akarja elkötelezetten szolgálni. Az a képviselő a mi emberünk, aki ezekben a nehéz időkben átérzi a történelmi felelősség súlyát, de vállalja, viseli azt, mert van hozzá cselekvő lelkiereje, és tudja, szent küldetést teljesít.

Ez az ember *TÓTH MIHÁLY* képviselőjelölt. Ő tiszta lappal indul, ő soha nem vezetett félre bennünket.

Tóth Mihály Zápszony községben született, negyven éves, nős, két gyermek apja, példásan békés, erkölcsös családi életet él. Szakmája szerint építészmérnök, emellett hosszú évek óta tevékeny közéleti személyiség, aki nemcsak látja és megérti a beregvidéki emberek mindennapi gondjait és érdekeit, hanem ismeri azokat a gazdasági és politikai eszközöket is, amelyekkel ezeket a gondokat megoldani, a népi érdekeket érvényesíteni lehet és kell. Tóth Mihály széles látókörű politikus, a mostani jelöltek közül egyedül ő képes arra, hogy Ukrajna parlamentjében okos diplomáciával sikeresen megvédje a magyarok és nem magyarok jogos érdekeit. Örüljünk annak, hogy ez a fiatal, energikus, tehetséges politikus a mi vidékünk szülötte. Bízzunk benne, adjunk neki lehetőséget a benne rejlő politikusi képességek kibontakoztatásához.

Földijeink! Szavazzunk Tóth Mihály független képviselőjelöltre!

1994. március 12. VÁLASZTÁSI KÜLÖNSZÁM

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

Interju Tóth Mihály képviselőjelölttel

A termékeny együttműködés szándékával

– A 169 .sz. beregszászi válaszókerületben induló képviselőjelölt, Tóth Mihály, kiegyensúlyozott személyiség. Nem tülekedő típus, nem kívánja szellemi erőszakkal befolyásolni a választópolgárokat. Másként fogalmazva: a szó betű szerinti értelmében komolyan veszi a demokráciát. Mindezek után különösen indokolt a kérdés: mire alapozod érvelésedet a választópolgárokkal való találkozókon?

– Mindenekelőtt magának a választásnak a szükségszerűségére, illetve elkerülhetetlenségére, s azon belül a *jó választásra*, a legjobb képviselő megválasztásának fontosságára. Felhívom a figyelmet arra, hogy a beregszászi választókerületnek az elmúlt években tuladjonképpen nem volt igazi képviselete a parlamentben, s hogy a képviselet hiányának minden itt élő választópolgár kárát látta, tapasztalhatta. Ezzel egyidőben megpróbálom ráirányítani a figyelmet a választópolgárok felelősségére, igyekszem tudatosítani bennük azt, hogy a mostani választásokon való tömeges részvételükkel egyben a demokratikus átalakulások útján való továbbhaladás igényét nyilváníthatják ki. A választópolgároknak egyszerűen nincsen más törvényes lehetőségük, eszközük ahhoz, hogy befolyásolhassák saját sorsuk alakulását. Csakis a választás révén tehetik meg ezt, ezért van szükség arra, hogy a jelöltek közül a legméltóbbra, a legalkalmasabbra szavazzanak. Ebben rejlik a választások igazi jelentősége.A találkozókon természetesen ismertetem programomat, meghallgatom a véleményeket, s ezáltal közelebb kerülök az emberekhez, gondjaikhoz.

– Mit tapsztaltál az eddigi találkozókon?

– Sok-sok tapsztalattal gazdagodtam, különböző közegekben különböző dolgokkal. Örömmel tölt el a tudat, hogy programomban szinte minden olyan társadalmi rendellenesség megoldását felvázoltam, amelyek az embereket teljes joggal foglalkoztatják. Más kérdés, hogy ezeken a találkozókon a választópolgárok tömegeinek csak egy kisebb hányadával kerülhettem személyes kontaktusba, s nem lehet tudni mindez menynyiben befolyásolja majd a választások végeredményét. Tény, hogy volt alkalmam találkozni kifejezetten ellenséges beállítottsággal is, ezek többségén azonban jól érzékelhető volt az ellenjelöltek által való felkészítés, a „megdolgozás", az előre elkészített és egy-egy személy szájába adott „provokatív" kérdések, stb. Itt jegyzem meg, hogy nem térek ki az ilyen „megpróbáltatások" elől, minden kérdésre ott helyben válaszolok, s teszem ezt nyugodt lelkiismerettel, mert biztos vagyok abban, hogy az én múltamban, munkámban nincs sötét folt; az emberi tisztességet mindig becsültem, erre törekedtem. Egészében véve a találkozók számomra pozitív eredményt hoztak.

Tóth Mihály családja körében

– Egy korábbi interjúban kifejtetted, hogy bízol a választási küzdelem viszonylagos korrektségében. Milyennek látod most ezt a küzdelmet?

– Azt hiszem, a viszonylagos jelző most is helytálló, megfelel a minősítéshez. A jelölttársammal együtt tartott közös találkozók alapján mondhatom ezt, hiszen például Nagyberegen és Gecsében Fodó Sándorr al együtt vettünk részt a választópolgárokkal szervezett találkozón. Igaz, az első közös találkozókon még sokkal durvábbak voltak, ellenjelölt társam és kortesei különböző jelzőket használtak, s nem riadtak vissza a pocskondiázástól sem, mint például Sz. Kovács Miklós Ti szaásványban, ám az ilyen, a személyem elleni durva és indokolatlan kirohanásokat nyugodt reagálással, tények megnevezésével igyekeztem ellensúlyozni. Összességében szemlélve a dolgokat, úgy látom, a választási küzdelem nem durvult el, inkább a korrektség felé halad. Ami engem illet, soha nem voltam, nem vagyok és nem is leszek hajladnó mások lejáratására vetemedni, ez a módszer teljességgel idegen az én erkölcsi alapállásomtól.

– Fodó Sándor a Kárpáti Igaz Szóban „élethalálharc"-nak minősítette a választási küzdelmet, és pedig a KMKSZ szempontjából. Mi erről a véleményed?

– Ismerem az effajta kijelentéseket, hogy a választás „megmérettetése a magyarok öntudatának", hogy a választások elvesztése esetén a KMKSZ „lehúzhatja a rolót", stb. Az élethalálharc kifejezés használata is ezek sorába tartozik, s egyenes folytatása annak a téves felfogásnak, hogy „magyarság egyenlő KMKSZ". Valójában szó sincs semmiféle élethalálharcról, minden ilyen hivatkozás csupán választási taktikából eredő kampányfogás, s biztos vagyok abban, hogy maga Fodó Sándor sem gondolja komolyan mindezt. Más kérdés, hogy az említett kampányfogások egyben a választópolgárok *megzsarolásának* eszközei is, mégpedig burkolt ijesztgetésekkel és fenyegetésekkel egybekötve. Véleményem szerint teljesen abszurd gondolat, hogy a KMKSZ lehúzhatja azt a bizonyos rolót, hiszen ezen az alapon akár azt is hangoztathatnák, hogy a református egyház is lehúzza a rolót, ami ugye nyilvánvaló képtelenség, szerencsére.

– Képviselővé választásod esetén hogyan viszonyulsz majd a KMKSZ területi vezetéséhez? Hajlandó leszel-e közvetíteni az általuk előkészített beadványokat, törvényjavaslatokat a parlamenthez, dacára annak, hogy a KMKSZ vezetősége szüntelenül és az eszközökben nem is túlságosan válogatva azon dolgozik, hogy ne Tóth Mihály legyen a képviselő ebben a választókerületben?

– Megválasztásom esetén nemcsak közvetíteni fogok a KMKSZ és a törvényhozó testület között, hanem mindenképpen szeretnék együttműködni a KMKSZ mindenkori elnökségével, s természetesen szeretném megtartani tisztségeimet - járási és területi választmányi tagságomat - a Szövetségben. Mindezt attól függetlenül, hogy mennyire ellenem dolgoznak most egyes személyek a KMKSZ vezető testületeiben. Az együttműködést úgy képzelem el, hogy nemcsak közvetíteném a KMKSZ beadványait és

1994. március 18. VÁLASZTÁSI KÜLÖNSZÁM

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

Kövér György parlamenti képviselőjelölt a 167. sz. ungvári városi választókörzetben

Ungvári értelmiségi családban született 1940. március 28-án. Középiskolai tanulmányainak befejezése után a Lvovi Műszaki Főiskola geodéziai karán szerzett diplomát.

Ezt követően Szibéria, Ukrajna, Közép-Ázsia különböző vidékein dolgozott.

1970-ben tért vissza szülővárosába, ahol az Ukrzemprojekt Intézetben dolgozott. Munkájánál fogva vidékünk szinte minden egyes járása sajátosságait megismerte. Az új ismeretek, a szigorú megpróbáltatások iránti vonzódása újabb helyekre szólították. 1984 tavaszán egy pályázat megnyerése útján Csukotkán tevékenykedett. A szerződés lejárta után, 1988 őszén hazatért.

A különböző tájak, régiók, az emberi viszonyok alapos megismerése kibővítették látókörét, új tapasztalatokkal gazdagították, megerősítették azt a meggyőződését, hogy meg kell őrizni azok kulturális, nyelvi, vallási és etnikai sokszínűségét. Ez megnyilvánult a nemzetiségek, illetve a felekezetek közötti viszonnyal foglalkozó sajtócikkeiben is.

Az 1989-ben létrehozott Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség egyik alapítója, a KMKSZ ungvári városi szervezetének első elnöke.

A lakosság egy része érdekében kifejtett aktív, gyümölcsöző közéleti munka azonban kevésnek bizonyult Kövér György számára. Ezért az Ungvári Városi Tanácsba jelölik képviselőnek. Az 1990. évi első ülésszakon a tanács elnökhelyettesévé választják, funkciói közé tartozik a társadalmi-politikai szervezetekkel való kapcsolattartás, a nemzetiségek, a felekezetek közötti viszony, a külkapcsolatok kérdése, valamint a tanács tevékenységének szervezése, a képviselői bizottságok munkájának koordinálása.

Megszervezi Ukrajna egyik első privatizációs szervének (a Kommunális Vagyonkezelő Alap) munkáját. Egyike a szomszédos országok városaival való testvéri és partneri szerződések kezdeményezőinek.

1992-ben a megyei alárendeltségű városok összukrajnai konferenciáján Ukrajna Demokratikus Tanácsainak Szövetsége vezető testületének tagjává választják. A bizottság célja: a helyi önkormányzati szervek jogainak maximális kiszélesítése, és ennek megfelelően az emberekkel szembeni felelősségének a fokozása. Az érvényben lévő törvények azonban nem teszik lehetővé a helyi adottságok és elképzelések megvalósítását, amelyek hozzájárulhatnának az emberek jólétének megteremtéséhez.

Kövér György azokhoz a politikusokhoz tartozik, akik az államhatalmi gépezetben is kiállták a próbát, jelesre vizsgáztak emberi tisztességből, elfogulatlanságból és hozzáértésből.

Nős, felesége mérnök-közgazdász, egy lánya és két unokája van. Meggyőződésünk, hogy Kövér György méltóképpen képviseli ősi városunkat, egyedülálló vidékünket Ukrajna parlamentjében.

1994. április 6. VÁLASZTÁSI KÜLÖNSZÁM

KÁRPÁTALJA

KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP

Képviselőt választunk

Nyertünk, de nem győztünk

Azzal, hogy a beregszászi választókerületben *Tóth Mihályra* szavazott a választók közel fele — az abszolút többség elnyeréséhez csupán 540 szavazat hiányzott — kétségkívül ő lett a következő forduló legeséjesebb jelöltje. Merkédeztük, hogyan értékeli ő maga az első választási forduló történéseit.

– Számos meglepetésben volt részem. Kezdeném azzal, hogy megnyugvással tölt el, újra bebizonyosodott, hogy az *F. Szavcsur* nevével fémjelzett ukrán nacionalista vonal nem nyert teret az ukránok által lakott településeken, hogy ezt a politikát egyetlen ukrán közösség sem vállalta fel. Reális esélyünk van tehát arra, hogy józan mérsékletes, higgadt politizálással Kárpátalja ezen része és bízunk benne, egész Kárpátalja továbbra is a *„béke szigete"* marad.

Külön öröm számomra, hogy az ungvári járás falvainak jelentős részében a választók nekem szavaztak bizalmat. Erőt ad például, hogy *Nagydombrony*, melyre bevallottan igen nagy súlyt fektettem a választási kampány során, nem okozott csalódást. Egészében véve pedig azt tartom fontosnak, s a következő megmérettetésben is ez az irány, hogy a szavazókerülethez tartozó 44 település közül 29-ben az általam képviselt irányvonal győzött, ahol veszítettem, a legtöbb helyen ott is csak szoros küzdelemben.

A város, Beregszász, ahol kisebb megszakításokkal 9 éve vállalok közszereplést, a helyzetből adódóan megint másfajta elbírálás alá esik. Azzal, hogy Beregszász valamennyi szavazó körzetében a választók döntő többsége nekem szavazott bizalmat, úgy érzem, hogy elsősorban az eddigi tevékenységemet, erőfeszítéseimet értékelték. Itt aztán nem lehetett hamis ígéretekkel, vagy valótlan érdemekkel magam mellé állítani az emberek túlnyomó részét. A szavazó urnáknál leadott sok *„igen"* számomra azt jelzi, hogy az emberek továbbra is bizalommal fordulnak felém.

– A több mint 70 százalékos részvételi arány, valamennyi képviselőjelölt együttes érdeme és arról tanúskodik, hogy a gazdasági bajok, a sok helyütt tapasztalható fásultság ellenére, az emberek bíznak a jövőben, abban, hogy ezt tevőlegesen együtt formálhatjuk.

– Bár kétségtelen, hogy a választási kampány 60 napja néha rettentően fárasztó — általában minden napra 4 -5 találkozó jutott — az emberekkel való közvetlen beszélgetések egy életre szóló tanulsággal szolgálnak. Így a legközvetlenebb módon tárult elém, hogy a lakosság különböző rétegeinek képviselői hogyan élik meg a gondokkal terhelt hétköznapjaikat. Végül is nyilvánvalóvá vált, hogy minden bajunk gyökere a gazdaságban keresendő. (Azt, hogy ennek van számos politikai és más vetülete, a dolgok lényegéből adódik.) Így aztán képvise-

(folytatás a 4. oldalon)

1994. június 20.

KÁRPÁTALJA

A KMKSZ BEREGSZÁSZI JÁRÁSI SZERVEZETÉNEK VÁLASZTÁSI KÜLÖNSZÁMA

A KMKSZ Beregszászi Járási Szervezete képviselő-jelöltjeinek

VÁLASZTÁSI PROGRAMJA

A KMKSZ járási szervezete a járási, városi, nagyközségi és községi tanácsokba beválasztott képviselői révén igyekezett megvalósítani szervezetünk politikai-érdekvédelmi, kulturális-közoktatási és szociális programját. E téren elért eredményeink: a magyar autonóm körzet létrehozásáról tartott népszavazás, nemzeti jelképeink szabad használata, a magar nyelv teljes egyenjogúsítása, településeink és utcáink régi nevének visszaadása, a magyar intézményrendszer visszaállítása, illetve létrehozása, a vidékünkhöz kötődő híres emberek emlékének megőrzése, a szociális gondok enyhítése, a kárpátiai kérdések intézése. A küszöbön álló választásokon képviselő-jelöltjeink és az általuk támogatott képviselő-jelöltjeink megválasztásuk esetén szervezetünk programjának valóra váltásán fognak fáradozni a különböző szintű tanácsokban, önkormányzatokban.

ÁLTALÁNOS ALAPELVEK

Szervezetünk működése az öntevékenység, a nyilvánosság, a demokrácia elvein alapul, munkájukkal igyekszünk hozzájárulni a vidékünkön élő magyarság politikai, kulturális, gazdasági és szociális felemelkedéséhez, az összes nemzetiségek egyetértéséhez és együttműködéséhez.

Az ukrán állam politikai és gazdasági válsága járásunkban is erősen érezteti hatását. A mindnyájunkat nyomasztó gondok megoldásához szükség van valamennyi demokratikus politikai és társadalmi erő összefogására. Képviselőink részt kívánnak venni a problémák enyhítésében, az államiság megszilárdításában helyi szinten.

A KMKSZ járási szervezetének képviselőjelöltjei irányadónak fogadják el az 1990-es választási platformot és járási szervezetünk alapszabályát. Ebből kiindulva a következőket valljuk és vállaljuk választási programunkban.

POLITIKA ÉS ÉRDEKVÉDELEM

Az 1991. december 1-jei népszavazás eredményei alapján szorgalmazzuk, hogy Kárpátalja kapjon különleges önkormányzati státust, s ezen belül alakuljon meg a Magyar Autonóm Körzet járásunk bázisán Beregszász központtal. Támogatjuk a szabad gazdasági övezet létrehozását Kárpátalján.

Folytatni kívánjuk településeink magyar nevének hivatalossá tételét a lakosság igényeinek megfelelően, érvényt akarunk szerezni a Beregszász nevéről 1990-ben tartott népszavazásnak.

Érvényesíteni akarjuk a magyar nyelv hivatalos használatáról hozott járási tanácsi határozatot, a kisebbségi törvényt és a területi elnöki megbízott rendeletét, kidolgozva a végrehajtás és ellenőrzési mechanizmust. Szorgalmazzuk Beregszász megyei jogú városi státusának visszaállítását.

GAZDASÁG

A fő hangsúlyt a termelés biztosítására és a termékértékesítés garantálására, a munkahelyek megőrzésére és felújítására, a lakosság kereseti képességének megtartására, a mezőgazdasági vállalatok vagyonának megvédésére, vagyonjegyek értékesítésének lehetőségére, a vegyes vállalatok továbbfejlesztésére és újak létrehozására helyezzük.

Támogatjuk a privatizáció törvényes formáit, tanácsi /önkormányzati/ és társadalmi ellenőrzés mellett. Szorgalmazzuk a farmer- és bérlő gazdaságok fejlesztését, előnyös feltételek biztosítását számukra.

Támogatjuk és követeljük Beregszász és a járás településeinek közművesítését. Támogatunk minden olyan ésszerű kezdeményezést, amely új munkahelyek létrehozásai irányozza elő.

OKTATÁS ÉS KULTÚRA

Fontosnak tartjuk a magyar nyelvű oktatási hálózat kiépítését az óvodától a főiskoláig.

Támogatjuk a Beregszászi Magyar Pedagógiai Főiskola létrehozását, törekszünk a Beregszászi Magyar Gimnázium jogállásának, anyagi helyzetének és elhelyezésének megnyugtató rendezésére.

Szorgalmazzuk a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház építését.

El akarjuk érni a magyar népi hagyományok ápolásának intézményesítését, népművészetünk felélesztését és fejlesztését.

Folytatjuk a magyar művelődési és közoktatási intézmények hálózatának kiépítését.

Támogatjuk a járásunkban élő más nemzetiségek és népcsoportok törekvéseit anyanyelvük, hagyományaik, szokásaik megőrzésére.

Ígyesítünk a magyar nyelvű regionális tévéadás megszervezésével, szorgalmazzuk az ehhez szükséges feltételek megteremtését.

EGÉSZSÉGÜGY ÉS KÖRNYEZETVÉDELEM

Biztosítani kell az ökológiai helyzet javítását, a gáz-, víz-, csatorna- és telefonhálózat kibővítését és korszerűsítését.

Kiemelkedően fontos feladatnak tartjuk a lakosság egészséges ivóvízzel való ellátását, az utak rendbe hozását, portalanítását, a rendszeres szemételhordás megoldását, a Vérke-patak kitisztítását és tisztán tartását, a tehergépkocsik és kamionok kitiltását a város központi részéből. Ez utóbbival kapcsolatban szorgalmazzuk a terelőutak megépítését.

Fontosnak tartjuk a járási kórház építésének minélőbbi befejezését.

Követeljük a környezetet szennyező és az egészségre káros objektumok haladéktalan korszerűsítését járásunkban és újabbak építésének betiltását.

Fő célunk, hogy visszaállítsuk Beregszász fél évszázaddal ezelőtti tisztaságát és rendezettségét.

Foglalkozni akarunk a hátrányos szociális helyzetű választópolgárok gondjainak enyhítésével.

KÖZBIZTONSÁG

Következetesen harcolunk a közbiztonság javításáért és a bűnözés visszaszorításáért. Belső jogszabályokat kell kidolgozni a közbizonság védelmére, szükség esetén önvédelmi osztagokat, városi rendőrséget kell létrehozni.

„CSÖBÖRBŐL VÖDÖRBE”

Szubjektív feljegyzések a kárpátaljai magyarság helyzetéről az ukrajnai változások tükrében

Elöljáróban

A történelem aligha megkérdőjelezhető tanúsága szerint az anyanemzettől valamilyen oknál fogva elszakadt – elszakított! – népcsoport nemzettudata a kisebbségi létezés körülményei közt folyamatosan sérül, sorvad. Különösen helytálló ez a megállapítás Kárpátalja magyarságára, amely egy rövid időszak (1938–1944) kivételével több mint 90 éve kényszerül kisebbségben élni; korábban a csehszlovák és a szovjet, jelenleg az ukrán állam fennhatósága alatt.

A cseh és a szovjet érában megnyilvánuló, a kisebbségeket hol „kesztyűs kézzel”, hol drasztikus eszközökkel sanyargató nemzetiségi politika hatalmas kártételeit tanulmánykötetek sokasága mutatja ki, a bő két évtizeddel ezelőtt függetlenné vált Ukrajna hasonló törekvéseire sokkal kevesebben merték eddig felhívni a figyelmet, pedig ezek legalább annyira könyörtelenek, mint a korábbiak.

A legfrissebb sérülés(ek)

Az ukránok függetlenségi törekvéseit vidékünk magyarsága egyértelműen és tevőlegesen támogatta, amit az ezzel kapcsolatos népszavazás eredményei kétségbevonhatatlanul bizonyítanak. A magyar szavazók körében ugyanis általános volt a reményteljes várakozás, miszerint a kivívott függetlenség természetes módon magával hozza majd a kisebbségek jogainak elismerését, hiszen az ukránok, akik hozzánk hasonlóan szenvedtek a szovjet nemzetiségi politikától, „nem csinálhatják velünk ugyanazt, amit az oroszok velük (is) csináltak”. Sajnos, az ukránok másképp gondolkodtak és cselekedtek.

A kisebbségi politika változatlanságának első jele talán a Kárpátalja egészének, illetve egy külön magyar körzet autonómiájával kapcsolatos népszavazás eredményének negligálása volt. Pontosabban: az állami vezetés kénytelen volt tényként tudomásul venni az autonómia iránti igény megnyilvánulását a népszavazáson, ám a jogos és jogszerűen kifejezett igény teljesítése helyett ügyes és eredményes politikai fondorlattal kihúzta annak „méregfogát”: autonómia helyett

Kárpátalján úgynevezett „különleges gazdasági övezet” kialakítását helyezte kilátásba, azzal érvelve, hogy egy ilyen övezet lényegében azonos az autonómiával. Nem tudom megítélni, hogy az itt élő magyarság „elitje” – beleértve a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség vezetését is – mennyire látott át a „szitán”, mindenesetre az autonómia iránti igény hangoztatása megritkult, elhalkult, végül elhalt. Ezt a „beletörődést” látva, az ukrán vezetés húzta-halasztotta az övezet létrehozását, aztán végképp levette napirendről.

A Beregszász központú Magyar Autonóm Körzet létrehozásának szintén népszavazáson kinyilvánított igénye hasonló sorsra jutott, azzal a különbséggel, hogy fel sem került az ukrán parlament napirendjére.

Válaszreakciók

Hogyan viszonyult ezekhez a kudarcokhoz Kárpátalja magyarsága? Csalódottan és egyre inkább elfásulva. Az a szellemi felbuzdulás, ami a Szovjetunió széthullását, Ukrajna függetlenné válását, a magyar érdekvédelmi szervezet(ek) megalakulását követte – tulajdonképpen hamvába holt. Az emberek – leginkább az úgynevezett „alsó” néprétegek – figyelme óhatatlanul és egyre inkább a napi megélhetés gondjainak megoldására irányult, hiszen a soha nem látott mértékű munkanélküliség családok ezreit taszította nyomorba, munkaképes férfiak sokaságát vendégmunkás-létre az anyaországban és másutt, sőt, tömeges áttelepülésre. Jellemző az érdekvédelemben „jeleskedő” értelmiségiek „állhatatosságára”, hogy közülük jó néhányan az elsők között települtek át.

Újabb állami rafinériák

Az itt maradottak pislákoló mégis-jövőhitére hatalmas csapást jelentett volna az oktatási rendszer legvadabb ukrán nacionalizmust megtestesítő átalakítása, miszerint a nemzetiségi iskolákban az anyanyelv kivételével minden tantárgyat ukrán nyelven tanítottak volna. Az átalakítás ötlete a „gázhercegnő” kormányzása alatt született meg, és az általánosnak mondható társadalmi letargia közepette meglepően nagy tiltakozást váltott ki – nemcsak a magyarok körében. Ettől függetlenül a hatalom nyilván keresztül vitte volna az akaratát, ha marad rá ideje. Nagy szerencsénk, hogy nem maradt: kormány- és államfőváltás következett, a kisebbségi érdekek iránt pedig érzékelhetően megértőbb és engedékenyebb felsőbb szintű hozzáállás.

Ez azonban legfeljebb néhány könnyebb lélegzetvételt jelentett csupán, mert közben tovább tartott a kisebbségek és intézményeinek „vegzálása”, amire jó példa a beregszászi magyar főiskola kálváriája a hivatalból kekeckedő, kákán is csomót kereső revizorok, minisztériumi kiküldöttek kutakodásakor.

Napjainkban sem rózsás a helyzetünk, sőt, a februári események (Majdan) után még inkább veszélyeztetett. A megpuccsolt államfő elmenekülését követően ugyanis a felső vezetés egyik első intézkedéseként hatályon kívül helyezte a szabad nyelvhasználatot lehetővé tevő nyelvtörvényt – még mielőtt sikerült volna érvényesíteni azt az élet minden területén. Nehezíti az ország lakosságának – ezen belül természetesen Kárpátalja magyarságának – helyzetét a gazdasági visszaesés, az elszabadult infláció, a szociális jellegű támogatások szűkülése stb. Ezzel egy időben Ukrajna egyre nagyobb arányú eladósodása (IMF-hitelek) az élhető jövőt kérdőjelezi meg.

Politikai vonatkozásban is újabb pofont kellett elszenvednünk: bár az érvényben levő választási törvény előírja, az előre hozott októberi parlamenti választások alkalmával megtagadták az egyébként érdekvédelmi szervezeteink által kitartóan sürgetett magyar többségű választói körzet kialakítását.

Szűkülő mozgástér

Ebben a helyzetben nagyon kevés mozgástérrel számolhatunk az érdekvédelemben. Egyik érdekvédelmi szervezetünk vezetője a jelenlegi államfő nevével jelzett párt listáján bejutott ugyan a parlamentbe, ám nagy kérdés, hogy az adott párt iránti megkövetelt hűség bilincsében lesz-e lehetősége, bátorsága szót emelni a kárpátaljai magyarság legfontosabb létérdekeinek védelmében.

Összefoglalva: Kárpátalja kisebbségbe kényszerült magyarságának helyzete a húszegynéhány évvel ezelőtti, rendszer- és országváltozásnak nevezett hatalmas felfordulás „eredményeként” jottányit sem javult, sőt, több vonatkozásban romlott. Falusi atyafiak leegyszerűsítő véleménye szerint *csöbörből vödörbe* kerültünk. Igazuk lehet, mert ebből a „vödörből” nem látni a megmaradás esélyét. Persze, nagy kincs a remény – de sokan szűkében vagyunk.

Nagy Zoltán Mihály

2014. november 9.

Bornemissza Eszter

Pomogács Béla

Göncz Árpád, Vjacseszlav Csornovil

Nagy Zoltán Mihállyal 1994

Horváth Sándor és Tárczy Andor

Antallné Filepp Klára, Íjgyártó István

Tóth Mihály és Fodó Sándor Szolyván
1994 őszén

Jeszenszky Géza miniszter úrral Aknaszlatinán (1992 október)

Fodó Sándorral 1992

Keresztes Szilárd, Entz Géza

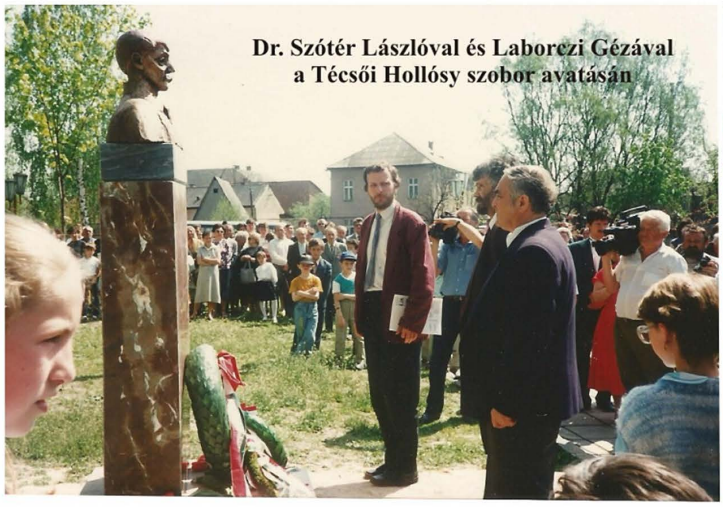

Dr. Szótér Lászlóval és Laborczi Gézával a Técsői Hollósy szobor avatásán

Kolozsvári család, Vári Fábián László felesége feleségemmel Mankovitsné Simig Katalinnal

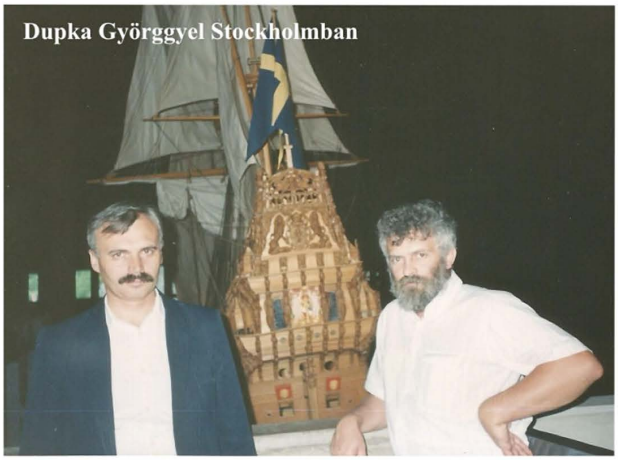

Dupka Györggyel Stockholmban

Habsburg Ottó Munkácson

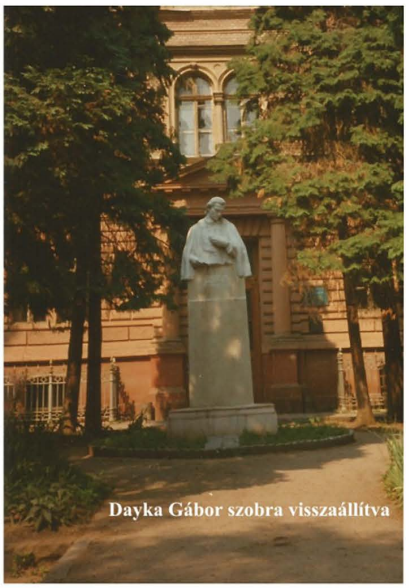

Dayka Gábor szobra visszaállítva

Vári Fábián László, Dr. Ortutay Elemér, Módos Péter; Balla Gyula társaságában a miskolci Kós-házban

Tóth Mihálynál Úsz István, Engel György Vígh János